

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ
MANAGEMENT

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο θεσμικός ρόλος των ΟΤΑ στα κράτη - μέλη της ΕΕ για την εφαρμογή της
πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την περιφερειακή
ανάπτυξη»

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Σοφία Ξυδά

Επιβλέπων καθηγητής: Λάμπρος Μπαμπαλιούτας

ΑΜ. :7124M014

Αθήνα 2026

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγο μου για την απεριόριστη αγάπη, κατανόηση και υποστήριξη του κατά την διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ακόμη, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου, οι οποίοι μου μετέδωσαν τις σωστές αξίες και αρχές, ώστε να είμαι πάντα προσηλωμένη στους στόχους της προσωπικής και ακαδημαϊκής μου πορείας.

Θα ήθελα να εκφράσω την βαθιά και ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου για τον επίκουρο καθηγητή κ. Λάμπρο Μπαμπαλιούτα, για την εμπιστοσύνη και υπομονή που μου έδειξε, καθώς επίσης η καθοδήγηση του υπήρξε καθοριστική για την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά τα μέλη της συντονιστικής επιτροπής, κα. καθηγήτρια Αιμιλία Παπάζογλου Μητροπούλου και κα. καθηγήτρια Ελισάβετ Μπέσιλα Μακρίδη, για τις κατάλληλες υποδείξεις και συμβουλές τους.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία χαρτογραφεί τον θεσμικό ρόλο των ΟΤΑ κρατών-μελών της ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής για την οικονομική, κοινωνική συνοχή και περιφερειακή ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο. Μέσα από μία βιβλιογραφική ανασκόπηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής, πραγματοποιείται μία προσπάθεια σύνδεσης αναφορικά με την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση. Εξετάζονται ο τρόπος και η διαδικασία υλοποίησης των στόχων πολιτικής συνοχής, μέσα από την συμβολή των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Αξιολογούνται οι δράσεις της ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών σχετικά με την αλληλεπίδραση των τοπικών και ευρωπαϊκών φορέων και οργάνων. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία εμβαθύνει στην παρουσίαση των εθνικών ΠΕΠ της προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2021-2027, με ιδιαίτερη έμφαση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Έχοντας ιχνηλατήσει την πορεία των εθνικών ΠΕΠ, προβάλλονται αντίστοιχα παραδείγματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δημιουργώντας μία πολύπλευρη εικόνα του εξεταζόμενου αντικειμένου. Με γνώμονα την ολική αποτίμηση του θέματος, ανακύπτουν προκλήσεις σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Τέλος, διατυπώνονται βασικά συμπεράσματα και προβάλλονται προτάσεις για ενίσχυση του ρόλου των ΟΤΑ στο πλαίσιο πολιτικής συνοχής, αφήνοντας ελεύθερο το πεδίο στην επιστημονική κοινότητα για περαιτέρω συζήτηση και προβληματισμούς.

Λέξεις Κλειδιά

Πολιτική Συνοχής, Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, Περιφερειακή Ανάπτυξη, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών

Abstract

This thesis maps the institutional role of local and regional authorities in EU Member States with regard to the implementation of economic, social cohesion, and regional development policy at the national level. Through a literature review of the current institutional framework of European cohesion policy, an attempt is made to establish a link with local and regional self-government. The manner and process of implementing cohesion policy objectives through the contribution of structural and investment funds are examined. The actions of the European Committee of the Regions regarding the interaction between local and European actors and institutions are evaluated. More specifically, the paper delves into the presentation of the national ROPs for the NSRF 2021-2027 programming period, with particular emphasis on the Region of Eastern Macedonia and Thrace. Having traced the course of the national ROPs, corresponding examples are presented at European level, creating a multifaceted picture of the subject under consideration. Based on an overall assessment of the issue, challenges arise regarding the implementation of cohesion policy at European and national level. Finally, basic conclusions are formulated and proposals are put forward to strengthen the role of local authorities in the context of cohesion policy, leaving the field open to the scientific community for further discussion and reflection.

Key words

Cohesion Policy, European Union, Local Government Organizations, Regional Operational Programs, European Structural and Investment Funds, National Strategic Reference Framework, Regional Development, European Committee of the Regions

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΑΕΕ Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα

ΑΕΠ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΠΕ Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΑμεΑ Άτομα με Αναπηρία

ΔΕΑ Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

ΔΟΔ Διαπεριφερειακοί Οδικοί Άξονες

ΕΔΕΤ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία

ΕΔΥΕ ΕΚ Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς Έρευνας και Καινοτομίας

ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΤΑΑ ΑΕ Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

Εκ εκατομμύρια

ΕΚΤ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛΙΑΜΕΠ Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής

ΕΝ.ΠΕ Ένωση Περιφερειών Ελλάδας

ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΣ Ειδικός Στόχος

ΕΣΠΑ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

ΕΤΑΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΕΤΘΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΕτΠ Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών

ΕΤΠΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΚΔΑΠ STEM Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών Science, Technology, Engineering, Mathematics

ΚΔΗΦ Κέντρο Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Αναπηρία

ΚΕΣΥ Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης

ΜΑΑ Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης

ΜΜΕ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΜμΕ Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

ΟΤΑ Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΟΧΕ Ολοκληρωμένες εδαφικές χωρικές επενδύσεις

Π-ΑΜΘ Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

ΠΒΑ Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΠΔΠ Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο

ΠΕ Περιφερειακή Ενότητα

ΠΕΠ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΦΥ Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

ΣΒΑΑ Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

ΣΕΕ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΣΛΕΕ Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΠ: Στόχος Πολιτικής

ΤΠΕ Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας

ΧΠΠ Χωροταξικό Περιφερειακό Πλαίσιο

DMO Destination Management Organization

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Abstract.....	4
Κατάλογος Συντομογραφιών.....	5
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1ο: Το θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση	11
1.1 Εξέλιξη της πολιτικής συνοχής - Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	11
1.2 Νομική θεμελίωση ΣΛΕΕ και ΣΕΕ	12
1.3 Συναφείς Αρχές: Αρχή εταιρικής σχέσης, επικουρικότητας, πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης.....	14
Κεφάλαιο 2ο: Υλοποίηση πολιτικής συνοχής στην Ε.Ε: Συμβολή των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων.....	17
2.1 Πολιτική συνοχής: στόχοι προγραμματικής περιόδου, εθνικές δράσεις	17
2.2 Παρουσίαση ρόλου και δράσεων των βασικών ΕΔΕΤ στον τομέα της πολιτικής συνοχής	23
2.2.1 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	23
2.2.2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).....	23
2.2.3 Ταμείο Συνοχής.....	23
2.2.4 Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).....	24
2.2.5 Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)	24
2.3 Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο	25
2.4 Σύνδεση στόχων με δράσεις.....	26
Κεφάλαιο 3ο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών	28
3.1 Παρουσίαση ΕτΠ, ρόλος, επιμέρους επιτροπές και βασικές αρμοδιότητες	28
3.2 Συμβουλευτικός ρόλος στη λειτουργία των θεσμικών ευρωπαϊκών οργάνων.	30
3.3 Γνωμοδοτήσεις	31
3.4 Δίκτυο Περιφερειακών Κόμβων.....	32
3.5 Συνεργασία με την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας.....	33

3.6 Αποτίμηση ρόλου ΕτΠ.....	34
Κεφάλαιο 4ο - Η πολιτική συνοχής στην Ελλάδα: ο ρόλος των Ο.Τ.Α	36
4.1 Σύντομη αναφορά στο εθνικό νομικό πλαίσιο των Ο.Τ.Α	36
4.2 Ρόλος και αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α στο πλαίσιο πολιτικής συνοχής	38
4.3 Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας	40
4.3.1 Οι δράσεις της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας	41
Κεφάλαιο 5ο Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2021-2027	43
5.1 Παρουσίαση ΠΕΠ.....	43
5.1.1 Διαχειριστική Αρχή	44
5.1.2 Προτεραιότητες των ΠΕΠ.....	49
5.2 Τα 13 ΠΕΠ των ελληνικών Περιφερειών.....	53
5.2.1 ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	53
5.2.2 ΠΕΠ Αττικής.....	54
5.2.3 ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	55
5.2.4 ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος	56
5.2.5 ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας.....	57
5.2.6 ΠΕΠ Ηπείρου	58
5.2.7 ΠΕΠ Θεσσαλίας	59
5.2.8 ΠΕΠ Ιονίων Νήσων.....	60
5.2.9 ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.....	61
5.2.10 ΠΕΠ Κρήτης	62
5.2.11 ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου.....	63
5.2.12 ΠΕΠ Πελοποννήσου.....	64
5.2.13 ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος	65
Κεφάλαιο 6ο «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης».....	67
6.1 Εισαγωγή στο ΠΕΠ ΑΜΘ: Διαχειριστική Αρχή ΠΕΠ/Αρμοδιότητες/Σκοπός. 67	

6.2 Διάρθρωση ΠΕΠ ΑΜΘ: Στόχοι Πολιτικής/Προτεραιότητες/Ειδικοί Στόχοι ...	70
6.2.1 ΣΠ1: Μια πιο Ανταγωνιστική και πιο Έξυπνη Ευρώπη.....	71
6.2.2 ΣΠ2 Μια πιο Πράσινη και Δημιουργική Ευρώπη.....	72
6.2.3 ΣΠ3 Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη.....	73
6.2.4 ΣΠ4 Μια πιο Κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη	74
6.2.5 ΣΠ 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της.....	77
Κεφάλαιο 7ο Παραδείγματα ευρωπαϊκών κρατών και περιφερειών τους στο πλαίσιο πολιτικής συνοχής και συγκριτική αξιολόγηση με Ελλάδα	82
7.1 Παραδείγματα ευρωπαϊκών κρατών και αντίστοιχων περιφερειών ως υπόδειγμα στον τομέα της πολιτικής συνοχής	82
7.2 Σύγκριση με ελληνικές περιφέρειες.....	83
7.3 Αποτίμηση	84
7.4 Προτάσεις βελτίωσης.....	86
Κεφάλαιο 8ο Αξιολόγηση, Προκλήσεις και Προοπτικές πολιτική συνοχής στην Ε.Ε και στην Ελλάδα	88
8.1 Προκλήσεις εφαρμογής πολιτικής συνοχής από ευρωπαϊκά κράτη και ελληνικές περιφέρειες	88
8.2 Προοπτικές ενίσχυσης πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα.....	89
Επίλογος	91
Βιβλιογραφία	93
Αρθρογραφία	93
Διαδικτυακές Πηγές	94
Νομοθεσία	101

Εισαγωγή

Η πολιτική για την οικονομική, κοινωνική συνοχή και περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και τη διασφάλιση ισόρροπης ανάπτυξης σε όλα τα κράτη-μέλη (European Commission). Σύμφωνα με το άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η πολιτική συνοχής αποσκοπεί στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, προωθώντας την ανάπτυξη λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών (Official Journey of the European Union, 2016). Σύμφωνα με το Αρ. 2 της ΣΕΕ η οικονομική και κοινωνική συνοχή παρουσιάζεται ως θεμελιώδης στόχος της ΕΕ, ο οποίος συνδέεται άρρηκτα με την γενικότερη ευρωπαϊκή κοινωνία και κοινωνική ευημερία (Μούσης, 2002).

Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής απαιτεί τη συνεργασία και τη συμμετοχή πολλαπλών επιπέδων διακυβέρνησης, με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση των δράσεων που αποσκοπούν στην περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή (Bachtler, 2008). Οι ΟΤΑ αποτελούν τον άμεσο σύνδεσμο μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτικών και των τοπικών κοινωνιών, καθώς συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση και υλοποίηση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων (Official Journal of the European Union, 2020). Η σημασία του θεσμικού ρόλου των ΟΤΑ αναδεικνύεται και από την αρχή της εταιρικής σχέσης, η οποία προβλέπει τη συμμετοχή όλων των επιπέδων διακυβέρνησης στην προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων πολιτικής συνοχής. Επιπλέον, η αρχή της επικουρικότητας και η πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση ενισχύουν τη συμμετοχή των ΟΤΑ, διασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες (Marks, 2004).

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην ανάλυση του θεσμικού πλαισίου που καθορίζει τον ρόλο των ΟΤΑ στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα. Επιπλέον, επιχειρείται η σύγκριση με αντίστοιχες περιπτώσεις άλλων κρατών-μελών, προκειμένου να αναδειχθούν καλές πρακτικές και να διατυπωθούν προτάσεις βελτίωσης.

Κεφάλαιο 1ο: Το θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

1.1 Εξέλιξη της πολιτικής συνοχής - Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και την προώθηση της ισόρροπης οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής ανάπτυξης. Η ιστορική της εξέλιξη αντικατοπτρίζει τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προτεραιότητες της Ένωσης, καθώς και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική.

Η πρώτη θεσμική αναφορά σε πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης εμφανίζεται με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, όπου στο άρθρο 158 προβλέπεται η προώθηση της ανάπτυξης των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) (European Union, 2017). Ωστόσο, η πολιτική συνοχής ως αυτόνομη και συστηματική πολιτική αναπτύχθηκε κυρίως από τη δεκαετία του 1980, με την ίδρυση των πρώτων διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία στόχευαν στην οικονομική στήριξη και ανάπτυξη των περιφερειών με χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης (Bachtler, 2008). Με βάση την ΣΕΕ, η οικονομική και κοινωνική συνοχή στοχεύει τόσο στην άμβλυνση των διαφορών όλων των περιφερειών όσο και στην ενίσχυση των πιο μειονεκτικών περιοχών (ΕΣΠΑ 2014-2020, 2016).

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) αποτέλεσε ορόσημο, καθώς ενσωμάτωσε ρητά την πολιτική συνοχής στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ, καθιστώντας την έναν από τους βασικούς στόχους της Ένωσης. Η πολιτική αυτή ενισχύθηκε περαιτέρω με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), που διεύρυνε τις αρμοδιότητες και τα μέσα εφαρμογής της (Κρητικός, 2021). Συνεχίζοντας, με την Συνθήκη της Λισαβόνας προστίθεται ο όρος «οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή». Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην «βιώσιμη χωρική ανάπτυξη» ξεπερνώντας τα όρια της περιφερειακής πολιτικής, στηρίζοντας περισσότερο «τις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές» (ΕΣΠΑ 2014-2020, 2016).

Η διεύρυνση της ΕΕ το 2004, με την ένταξη 10 νέων κρατών-μελών, κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη, έθεσε νέες προκλήσεις για την πολιτική συνοχής, καθώς οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών έγιναν πιο έντονες. Αυτό οδήγησε σε σημαντικές αναθεωρήσεις του θεσμικού πλαισίου και των προγραμμάτων χρηματοδότησης, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της στοχοθεσίας των πόρων (European Commission).

Στις πρόσφατες εξελίξεις, η πολιτική συνοχής ενσωματώνει πλέον έντονα τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της καινοτομίας, της κοινωνικής ένταξης και της πράσινης μετάβασης, αντανakλώντας τις ευρύτερες στρατηγικές της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Πράσινο Σύμφωνο και η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Official Journal of the European Union, 2020). Ο προϋπολογισμός της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027 ξεπερνά το 30% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία της για την ευρωπαϊκή ανάπτυξη.

Η εφαρμογή της πολιτικής συνοχής βασίζεται σε ένα πολύ-επίπεδο σύστημα διακυβέρνησης, όπου οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο, συμμετέχοντας ενεργά στη διαχείριση και υλοποίηση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Η αρχή της εταιρικής σχέσης και η επικουρικότητα διασφαλίζουν ότι οι τοπικές και περιφερειακές αρχές έχουν ουσιαστική συμμετοχή στη χάραξη και εφαρμογή των πολιτικών (Marks, 2004).

Η πολιτική συνοχής συνεχίζει να εξελίσσεται, ανταποκρινόμενη στις νέες προκλήσεις, όπως η ψηφιακή μετάβαση, η κλιματική αλλαγή και οι κοινωνικές ανισότητες, διατηρώντας τον ρόλο της ως βασικό εργαλείο για την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2 Νομική θεμελίωση ΣΛΕΕ και ΣΕΕ

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζεται σε συγκεκριμένα άρθρα των Συνθηκών που καθορίζουν το νομικό πλαίσιο και τις βασικές αρχές εφαρμογής της. Η νομική θεμελίωση της πολιτικής συνοχής βρίσκεται κυρίως στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και συμπληρώνεται από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025).

Το άρθρο 174 ΣΛΕΕ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής συνοχής. Ορίζει ότι η Ένωση επιδιώκει να μειώσει τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών και να προωθήσει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Συγκεκριμένα, προβλέπει τη στήριξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, των περιοχών με φυσικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα, όπως ορεινές ή νησιωτικές περιοχές και την προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025). Η εφαρμογή αυτών των στόχων γίνεται μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων που στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης των περιφερειών (EU, Official Journal of the European Union, 2016). Όσον αφορά το άρθρο 175, αυτό παρέχει τη νομική βάση για τη θέσπιση και διαχείριση των διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία αποτελούν τα κύρια χρηματοδοτικά μέσα της πολιτικής συνοχής. Πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής. Η νομοθεσία που διέπει τη διαχείριση αυτών των ταμείων για την περίοδο 2021-2027 είναι ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060, ο οποίος καθορίζει τους κοινούς κανόνες για τη διαχείριση και τον έλεγχο των πόρων, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια (EU, EUR-Lex, 2021).

Το άρθρο 176 αναφέρεται στη συνεργασία μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών-μελών, διασφαλίζοντας τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής. Η συμμετοχή αυτή ενισχύεται μέσω θεσμών όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών (ΕτΠ), που λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο και εκπροσωπεί τα τοπικά και περιφερειακά συμφέροντα (Bachtler, 2008). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η γνωμοδοτική αρμοδιότητα της ΕτΠ σχετικά με νομοθετικά κείμενα που αφορούν την πολιτική συνοχής, διασφαλίζοντας ότι οι ΟΤΑ έχουν φωνή στη διαμόρφωση των πολιτικών.

Η αρχή της εταιρικής σχέσης, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060, επιβάλλει τη στενή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών-μελών και των τοπικών/περιφερειακών αρχών σε όλα τα στάδια της πολιτικής συνοχής από τον σχεδιασμό μέχρι την υλοποίηση και την αξιολόγηση. Στην Ελλάδα, η συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Ανάπτυξης, των Περιφερειών και των Δήμων είναι υποχρεωτική για την εκπόνηση και υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), διασφαλίζοντας ότι οι τοπικές ανάγκες ενσωματώνονται στις πολιτικές (Official Journal of the European Union, 2020).

Η αρχή της επικουρικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), προβλέπει ότι η Ένωση παρεμβαίνει μόνο όταν οι στόχοι της πολιτικής δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Αυτό ενισχύει το ρόλο των ΟΤΑ, που είναι πιο κοντά στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Η διαχείριση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων από τους ΟΤΑ αποτελεί εφαρμογή της επικουρικότητας, καθώς οι τοπικές αρχές έχουν καλύτερη γνώση και δυνατότητα να ανταποκριθούν στις ειδικές ανάγκες των περιοχών τους (Bachtler, 2008).

1.3 Συναφείς Αρχές: Αρχή εταιρικής σχέσης, επικουρικότητας, πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης

Η επιτυχής εφαρμογή της πολιτικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται σε τρεις θεμελιώδεις αρχές που διασφαλίζουν τη συνεργασία, τη συμμετοχή και την αποτελεσματικότητα: την αρχή της εταιρικής σχέσης, την αρχή της επικουρικότητας και την αρχή της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης. Κάθε μία από αυτές τις αρχές συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου που ενσωματώνει πολλαπλά επίπεδα διακυβέρνησης και φορείς, εξασφαλίζοντας ότι οι πολιτικές συνοχής ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των περιφερειών και των τοπικών κοινωνιών.

Αρχικά, η αρχή της εταιρικής σχέσης αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της πολιτικής συνοχής και θεσμοθετείται ρητά στον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060. Σύμφωνα με αυτήν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη-μέλη, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς και άλλοι κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, συνεργάζονται στενά σε όλα τα στάδια της πολιτικής, από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μέχρι την παρακολούθηση και την αξιολόγηση. Η εταιρική σχέση διασφαλίζει ότι οι πολιτικές συνοχής δεν είναι μονομερείς αποφάσεις της κεντρικής διοίκησης, αλλά αποτέλεσμα συλλογικής δράσης και διαβούλευσης. Αυτό ενισχύει τη διαφάνεια, την προσαρμοστικότητα και την αποδοτικότητα των πολιτικών. Στην Ελλάδα, η εκπόνηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) γίνεται με τη συμμετοχή των Περιφερειών, των Δήμων, των κοινωνικών εταίρων και άλλων φορέων, ώστε να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες και προτεραιότητες. Σε άλλες χώρες της ΕΕ, όπως η Ισπανία και η Γερμανία, η εταιρική σχέση περιλαμβάνει επίσης τη συμμετοχή μη κυβερνητικών οργανώσεων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών,

ενισχύοντας τη δημοκρατική νομιμοποίηση των πολιτικών. Η αρχή αυτή συνδέεται στενά με την έννοια της «διακυβέρνησης» και προωθεί την ενεργό συμμετοχή όλων των επιπέδων διακυβέρνησης, καθιστώντας την πολιτική συνοχής πιο ευέλικτη και αποτελεσματική (Official Journal of the European Union, 2020).

Η αρχή της επικουρικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), αποτελεί θεμελιώδη κανόνα για τη διανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών-μελών. Σύμφωνα με αυτήν, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο όταν οι στόχοι της πολιτικής δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Αυτή η αρχή ενισχύει τον ρόλο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και άλλων τοπικών φορέων, που έχουν καλύτερη γνώση των τοπικών συνθηκών και μπορούν να ανταποκριθούν πιο αποτελεσματικά στις ανάγκες των πολιτών. Η διαχείριση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων από τους ΟΤΑ στην Ελλάδα, όπου οι τοπικές αρχές έχουν την ευθύνη για την υλοποίηση έργων που ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής. Στη Φινλανδία, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει σημαντικές αρμοδιότητες στην υλοποίηση πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Η επικουρικότητα διασφαλίζει ότι η ΕΕ δεν υπερβαίνει τις αρμοδιότητές της, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει την αποκέντρωση και την ενίσχυση της τοπικής δημοκρατίας (Bachtler, 2008).

Η πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση αναφέρεται στη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης ευρωπαϊκού, εθνικού, περιφερειακού και τοπικού. Η πολιτική συνοχής εφαρμόζεται μέσα από ένα δίκτυο αλληλεξαρτώμενων φορέων που συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων. Αυτή η αρχή προωθεί την ανταλλαγή καλών πρακτικών, την ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών και τη διασφάλιση της συνοχής και της συνέπειας των πολιτικών. Η λειτουργία του Δικτύου Περιφερειακών Κόμβων (Regional Coordination Networks) που συνδέει τις περιφέρειες της ΕΕ για την ανταλλαγή εμπειριών και τη συνεργασία σε θέματα πολιτικής συνοχής αποτελεί παράδειγμα εφαρμογής της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Η συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Περιφερειών και των εθνικών ενώσεων περιφερειών, όπως η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας, που ενισχύει τη φωνή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση αποτελεί βασικό στοιχείο για την προσαρμογή της πολιτικής συνοχής στις διαφορετικές εδαφικές και

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της ΕΕ, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων (Marks, 2004).

Συνολικά, οι τρεις αυτές αρχές — εταιρική σχέση, επικουρικότητα και πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση — λειτουργούν συμπληρωματικά και διασφαλίζουν ότι η πολιτική συνοχής της ΕΕ εφαρμόζεται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες, ενισχύει τη συμμετοχή των τοπικών φορέων και προωθεί τη συνεργασία μεταξύ όλων των επιπέδων διακυβέρνησης. Η ενσωμάτωσή τους στο θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής συνοχής αποτελεί κλειδί για την επιτυχία και τη βιωσιμότητα των πολιτικών αυτών.

Κεφάλαιο 2ο: Υλοποίηση πολιτικής συνοχής στην Ε.Ε: Συμβολή των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων

2.1 Πολιτική συνοχής: στόχοι προγραμματικής περιόδου, εθνικές δράσεις

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά την βασική «επενδυτική πολιτική» της ΕΕ στον τομέα ανάπτυξης περιφερειών και αστικών περιοχών (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί το κύριο εργαλείο για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και την προώθηση της βιώσιμης, έξυπνης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Η υλοποίησή της οργανώνεται σε προγραμματικές περιόδους, οι οποίες διαρκούν επτά χρόνια, και κάθε περίοδος χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους, προτεραιότητες και δράσεις που ανταποκρίνονται στις τρέχουσες κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις.

Η προγραμματική περίοδος 2021-2027 χαρακτηρίζεται από μια πιο στοχευμένη και στρατηγική προσέγγιση, με πέντε βασικούς στόχους που συνδέονται με τις ευρύτερες πολιτικές της ΕΕ:

1. Μία εξυπνότερη Ευρώπη: Ενίσχυση της καινοτομίας, της ψηφιακής οικονομίας και της έρευνας, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών.
2. Μία πιο Πράσινη Ευρώπη: Τήρηση της συνθήκης του Παρισιού, επενδύσεις στην ενεργειακή μετάβαση, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και γενικότερα λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
3. Μία πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη: ενίσχυση φυσικών μεταφορικών και ψηφιακών δικτύων
4. Μία πιο Κοινωνική Ευρώπη: εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και λήψη μέτρων με κατεύθυνση την ενίσχυση του τομέα απασχόλησης, κοινωνικής ένταξης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, υγειονομικής περίθαλψης
5. Μία Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες: ενίσχυση τοπικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, διατίθενται 426 δις ευρώ, περίπου το 1/3 του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. Προτεραιότητα φαίνεται να έχουν οι

λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, λαμβάνοντας υπόψη σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια, όπως, το χαμηλό εισόδημα ανά κάτοικο, τα ποσοστά ανεργίας, τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Ειδικότερα έμφαση δίνεται στις παραμεθόριες, αστικές, απομακρυσμένες, νησιωτικές, ορεινές ή αραιοκατοικημένες περιοχές και στις εξόχως απόκεντρες περιοχές (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Παρακάτω, εξετάζεται η ενσωμάτωση των στόχων 2021-2027 στα ελληνικά δεδομένα. Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, η καινοτομία και η έξυπνη οικονομική μετάβαση μπορούν να επιτευχθούν μέσω της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, με σεβασμό σε κοινωνικές και περιβαλλοντικές προδιαγραφές. Αναφέρονται αρκετά παραδείγματα πολιτικών που μπορούν να υιοθετηθούν προς αυτόν τον σκοπό. Αρχικά, σύμφωνα με την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης¹, ενισχύεται η έρευνα και η καινοτομία, μέσω πολυεπίπεδης συνεργασίας φορέων. Βασικός πυλώνας της Στρατηγικής είναι η ΔΕΑ, η οποία αναλύει τις εθνικές προτεραιότητες κατά αύξουσα σειρά, με τη συμμετοχή επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας, της κοινωνίας των πολιτών και του δημοσίου τομέα. Επίσης, μπορούν να ληφθούν μέτρα προς καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες από νεοφυείς επιχειρήσεις αλλά και από γενικότερους κλάδους της οικονομίας, όπως τον πολιτισμό και τον τουρισμό. Προς αυτήν την κατεύθυνση ενεργούν και οι προτεινόμενες δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με προτάσεις όπως την ψηφιοποίηση γραμμών παραγωγής, την ενσωμάτωση της ρομποτικής στην παραγωγική διαδικασία καθώς και τεχνολογίες έξυπνης μεταποίησης (Ευτυχίδου, 2022). Συνεχίζοντας, καθοριστική είναι η συμβολή μηχανισμών έρευνας και καινοτομίας της επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα με το τομεακό πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027 «Ανταγωνιστικότητα», η δράση «Ερευνώ-Καινοτομώ» της ΕΥΔΕ ΕΚ² συμβάλλει στην αλληλεπίδραση της έρευνας και καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα, ενισχύοντας την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων στην διεθνή οικονομία, με απώτερο στόχο την αύξηση της εθνικής προστιθέμενης αξίας. Ο προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται στα 300 εκ. ευρώ (Ερευνώ-Καινοτομώ, 2021-2027). Ακόμη, προτείνεται μία περισσότερη στρατηγική επένδυση στην «τουριστική

¹ Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εξετάζει βασικές επενδυτικές προτεραιότητες με βάση τα πλεονεκτήματα της εκάστοτε οικονομίας ευρωπαϊκού κράτους ή περιφερειών του.

² Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς της Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΥΔΕ ΕΚ) αποτελεί ανεξάρτητη και αυτοτελή υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και υπάγεται στο Γενικό/ή Γραμματέα Έρευνας και Καινοτομίας, με κύρια δραστηριότητα στους τομείς της έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας.

βιομηχανία», λαμβάνοντας υπόψη τις αντίστοιχες πολιτικές. Ως ένας από τους σημαντικότερους άξονες εμφανίζεται η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εθνικών επιχειρήσεων στην διεθνή οικονομία. Ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί με την δημιουργία clusters³, συστάδες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων διευκολύνοντας την διάχυση της πληροφόρησης, την παραγόμενη γνώση και την ευελιξία στην επικοινωνία. Η γειτνίαση πολλών μερών της αγοράς, προμηθευτών, παραγωγών, καταναλωτών, εμπόρων διευκολύνει μία πιο γρήγορη εκτίμηση των καταναλωτικών αναγκών οδηγώντας όλους τους μοχλούς του συστήματος στην έναρξη της παραγωγικής διαδικασίας (Porter, March 1998). Με βάση το τομεακό πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027 «Ψηφιακός Μετασχηματισμός», αναδεικνύεται η πρόσβαση σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων και η επαναχρησιμοποίηση ψηφιακών εργαλείων από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για την ενίσχυση της ψηφιακής μετάβασης. Τέλος, ως σημαντικότερη πτυχή εμφανίζεται το ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο μέσω υποστηρικτικών προγραμμάτων και καταρτίσεων οφείλει να υιοθετήσει τις παραπάνω πρακτικές, ώστε να πραγματοποιηθεί επιτυχώς ο στόχος της εξυπνότερης Ευρώπης, ή όπως θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε στην προκειμένη περίπτωση, μίας εξυπνότερης Ελλάδας (EETAA AE, 2022).

Ο δεύτερος στόχος «Μια πιο Πράσινη Ευρώπη» ενισχύει την λήψη πολιτικών αποφάσεων με σεβασμό στις έννοιες της βιώσιμης και ανθεκτικής ανάπτυξης, της κυκλικής οικονομίας, σεβόμενη την μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Εξετάζοντας πιο προσεκτικά τον παραπάνω στόχο, στον τομέα της ενέργειας, αναδεικνύεται η ολοένα και πιο έντονη χρήση των ΑΠΕ σε έργα διασυννοριακής σύνδεσης, στα δίκτυα μεταφοράς αλλά και για οικιακή/επαγγελματική χρήση θέρμανσης ή ψύξης. Ως προτεραιότητα τίθεται η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η σύσταση ενός ορθού μηχανισμού διαχείρισης και πρόληψης κινδύνων του οικοσυστήματος. Προς επίρρωση των παραπάνω, αναγκαία εμφανίζεται η συγκέντρωση οικονομικών κονδυλίων ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικά ο Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κινδύνων και Αντιμετώπισης Καταστροφών⁴

³ Σύμφωνα με τον Porter ως clusters αναφέρονται «οι γεωγραφικές συγκεντρώσεις διασυνδεδεμένων επιχειρήσεων και οργανισμών σε έναν συγκεκριμένο τομέα, περιλαμβάνοντας κυβερνητικούς θεσμούς, πανεπιστήμια, οργανισμούς ιδεών, εμπορικές ενώσεις, παρέχοντας εξειδικευμένη εκπαίδευση και υποστήριξη.»

⁴ Με τον Ν.4622/2020, συστήνεται ο Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, με σκοπό «την πρόληψη, την ετοιμότητα και την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς, των υποδομών, των

(N.4622/2020 Αρ. 2 παρ. 1). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην προστασία της βιοποικιλότητας των δασών και στην χρηστή διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου NATURA 2000⁵ (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας). Συνεχίζοντας, με το ΕΣΠΑ 2021-2027 με την τήρηση των απαιτήσεων της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851⁶, προβλέπεται σύσταση νέων ΜΑΑ. Η λειτουργία τους θα αφορά την επεξεργασία βιολογικών και ανακυκλώσιμων αποβλήτων (ΕΕ EUR-Lex, 2018). Ως επιμέρους στόχοι παρουσιάζονται η συνολική πρόσβαση σε καλής ποιότητας νερό, με έμφαση σε απομακρυσμένες και νησιώτικες περιοχές, στον τομέα των καλλιεργειών, η εξοικονόμηση νερού, μέσω συστημάτων ανακύκλωσης και αξιοποίησης των ΑΠΕ. Κρίσιμη εμφανίζεται η ανάγκη για την σύσταση ενός εθνικού ρυθμιστικού φορέα για την ορθή λειτουργία του τομέα των υδάτινων πόρων. Στον τομέα αστικών μεταφορών προτάσσονται βιώσιμες λύσεις κινητικότητας, όπως η ενίσχυση της ηλεκτροκίνησης και της δημιουργίας ποδηλατοδρόμων. Στον αλιευτικό τομέα προτεραιότητα δίνεται στην ενίσχυση της Βιώσιμης Γαλάζιας Οικονομίας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, μέσω αξιοποίησης βιώσιμων μέτρων αλιείας όπως της μικρής παράκτιας αλιείας, της καταπολέμησης της υπεραλίευσης και της χρηστής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης αποθεμάτων αλιείας (Horizon Europe 2021-2027, 2021) (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

Ο τρίτος στόχος αφορά «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη», κυρίως με την σωστή αξιοποίηση των ΤΠΕ. Αρχικά, με γνώμονα τις οικονομικές και ψηφιακές επιταγές, αναγκαία εμφανίζεται η ροπή των μεταφορικών συστημάτων προς μία πολυτροπική και βιώσιμη κατεύθυνση. Προτρέπεται η ολοκλήρωση του εθνικού δικτύου ΔΟΔ και κυρίως η σύνδεση περιφερειακών και κεντρικών περιοχών. Στον τομέα σιδηροδρομικών συγκοινωνιών, αναγκαία κρίνεται η χρήση συστημάτων υψηλών

πλουτοπαραγωγικών πηγών, των υπηρεσιών ζωτικής σημασίας, των υλικών και άυλων αγαθών από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές και λοιπές απειλές συναφούς προέλευσης, που προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης σε ειρηνική περίοδο και τη μείωση του κινδύνου και την αντιμετώπιση, αποκατάσταση και ελαχιστοποίηση των συνεπειών τους»

⁵ Με το δίκτυο NATURA 2000 πραγματοποιείται μία προσπάθεια, ώστε να προστατεύονται όλες οι κατηγορίες απειλούμενων ειδών και ενδιαιτημάτων των ευρωπαϊκών εδαφών.

⁶ Με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα τίθενται μέτρα «προστασίας του περιβάλλοντος, της ανθρώπινης υγείας, προλαμβάνοντας ή μειώνοντας την παραγωγή αποβλήτων, τις αρνητικές συνέπειες της παραγωγής και της διαχείρισης αποβλήτων και περιορίζοντας τον συνολικό αντίκτυπο της χρήσης των πόρων και βελτιώνοντας την αποδοτικότητά της, κάτι που έχει καθοριστική σημασία για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία και για την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας της Ένωσης

προδιαγραφών, ηλεκτροκίνησης καθώς και η ενίσχυση του προαστιακού δικτύου. Πρόκληση αποτελεί η διασύνδεση του σιδηροδρόμου με τα υπόλοιπα δίκτυα μεταφοράς. Τέλος, στον τομέα των θαλάσσιων συγκοινωνιών, μεγαλύτερη ανάγκη φαίνεται να παρουσιάζεται στην σύνδεση του δικτύου μεταφορών μεταξύ νησιών και της ηπειρωτικής Ελλάδας (EETAA AE, 2022).

Συνεχίζοντας, με τον τέταρτο στόχο, «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη», εμφανίζονται στο προσκήνιο αρκετές κοινωνικές παθογένειες της χώρας. Αρχικά, ο στόχος «Μια πιο κοινωνική Ελλάδα» μπορεί να επιτευχθεί σεβόμενος τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων⁷ (EE EUR-Lex , 2017). Οι προτεραιότητες που εμφανίζονται αφορούν το ελληνικό ανθρώπινο δυναμικό και την ίση πρόσβαση των πολιτών σε αγαθά και υπηρεσίες. Στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού δίνεται έμφαση στην προώθηση της απασχόλησης των εξής κατηγοριών: νέοι 15-29 ετών, μακροχρόνια άνεργοι, μετανάστες, άνεργοι με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, ΑμΕΑ. Ταυτόχρονα, δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε προγράμματα δια βίου μάθησης σε ενηλίκους. Η ενίσχυση της ορθής λειτουργίας των κοινωνικών μηχανισμών υποστηρίζει ομάδες που βρίσκονται στα πρόθυρα κοινωνικού αποκλεισμού στοχεύοντας στην κοινωνική ένταξη τους, για παράδειγμα Ρομά, μετανάστες. Ο στόχος κατευθύνεται στην επίρρωση των συστημάτων ΠΦΥ, της Ψυχικής Υγείας και της ηλεκτρονικής υγείας (EETAA AE, 2022).

Ο τελευταίος στόχος αφορά «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών». Ως επιμέρους δράσεις προβλέπονται η ανάπτυξη των τοπικών επιχειρηματικών δράσεων, βιώσιμες δράσεις ανάπτυξης, ενεργειακές και ψηφιακές ρυθμίσεις, ανάδειξη πόλων τουρισμού. Όπως αναφέρθηκαν στους προηγούμενους στόχους λαμβάνονται βιώσιμα μέτρα αειφόρου ανάπτυξης προς ενίσχυση των πολιτικών Γαλάζιας Οικονομίας, της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και της τοπικής επιχειρηματικότητας, ώστε να αναδειχθεί με τον πλέον βέλτιστο τρόπο ο τομέας «της τουριστικής βιομηχανίας» (EETAA AE, 2022).

⁷ Με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, προστατεύονται 20 βασικές αρχές και δικαιώματα τα οποία κατηγοριοποιούνται σε 3 μεγάλες ομάδες: την ισότητα στην αγορά εργασίας, τις δίκαιες συνθήκες εργασίας και την κοινωνική προστασία και ένταξη.

Η πολιτική συνοχής για την περίοδο αυτή ενσωματώνει επίσης τους στόχους του Ευρωπαϊκού Πράσινου Συμφώνου και της Ψηφιακής Ατζέντας, δίνοντας έμφαση στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση. Οι δράσεις της πολιτικής συνοχής υλοποιούνται μέσω των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων, όπως:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ): Χρηματοδοτεί έργα υποδομών, καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και βιώσιμης ανάπτυξης.
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ): Επικεντρώνεται στην προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και της εκπαίδευσης.
- Ταμείο Συνοχής: Στηρίζει έργα περιβαλλοντικής προστασίας και υποδομών σε κράτη-μέλη με χαμηλό ΑΕΠ.

Οφείλουν να αναφερθούν κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα δράσεων των ταμείων:

- Το πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή» (2021-2027) χρηματοδοτεί έργα που συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην προώθηση της ανανεώσιμης ενέργειας και στην προστασία της βιοποικιλότητας (Υπουργείο Οικονομικών, 2023)
- Προγράμματα ψηφιακής μετάβασης που υποστηρίζουν την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η πολιτική συνοχής, μέσω αυτών των δράσεων, συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και στην ενίσχυση της συνοχής μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει τακτικά εκθέσεις αποτίμησης της πολιτικής συνοχής, οι οποίες βασίζονται σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, όπως η απορρόφηση κονδυλίων, η δημιουργία θέσεων εργασίας, η βελτίωση των υποδομών, η προώθηση της καινοτομίας και η κοινωνική ένταξη. Οι εκθέσεις αυτές αναδεικνύουν τα επιτεύγματα αλλά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πολιτική συνοχής. Για παράδειγμα, η έκθεση αποτίμησης της περιόδου 2014-2020 επισημαίνει ότι η πολιτική συνοχής συνέβαλε στη δημιουργία περίπου 1,3 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στην ΕΕ, στην ενίσχυση της καινοτομίας και στην προώθηση της πράσινης μετάβασης, παρά τις δυσκολίες που προκάλεσε η πανδημία COVID-19 (European Commission, 2023). Παράλληλα, αναγνωρίζονται προκλήσεις όπως η ανάγκη για

καλύτερη απορρόφηση των κονδυλίων σε ορισμένες περιφέρειες και η ενίσχυση της ψηφιακής μετάβασης.

2.2 Παρουσίαση ρόλου και δράσεων των βασικών ΕΔΕΤ στον τομέα της πολιτικής συνοχής

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) αποτελούν το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στόχος τους είναι η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών, η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Τα ΕΔΕΤ περιλαμβάνουν πέντε βασικά ταμεία, τα οποία συνεργάζονται και συμπληρώνουν το ένα το άλλο για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της ΕΕ.

2.2.1 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Το ΕΤΠΑ έχει ως κύριο στόχο τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μέσω της ενίσχυσης των υποδομών, της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Χρηματοδοτεί έργα που αφορούν την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής, την υποστήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), καθώς και την ενεργειακή μετάβαση και την προστασία του περιβάλλοντος (European Commission, 2025). Για παράδειγμα, χρηματοδοτούνται δίκτυα καινοτομίας και τεχνολογικών πάρκων σε περιφέρειες με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η απασχόληση.

2.2.2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Το ΕΚΤ επικεντρώνεται στην προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας. Υποστηρίζει δράσεις εκπαίδευσης, κατάρτισης, ενίσχυσης των δεξιοτήτων και προσαρμογής των εργαζομένων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (European Commission). Υλοποιούνται προγράμματα κατάρτισης για νέους και μακροχρόνια άνεργους, καθώς και δράσεις για την ενσωμάτωση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας.

2.2.3 Ταμείο Συνοχής

Το Ταμείο Συνοχής ιδρύεται με σκοπό την εκπλήρωση δύο «αντιφατικών» κριτηρίων. Αρχικά, τα κράτη-μέλη οφείλουν να τηρούν αυστηρή πειθαρχία ως προς την διαχείριση του προϋπολογισμού τους. Ταυτοχρόνως, απαιτείται αύξηση των δημόσιων επενδύσεων, ώστε να αυξηθεί το αναπτυξιακό τους επίπεδο. (Μούσης, 2002). Σύμφωνα με το Αρ. 177 της ενοποιημένης απόδοσης της ΣΛΕΕ «Ένα Ταμείο Συνοχής, ιδρυθέν με την ίδια διαδικασία, συμμετέχει χρηματοδοτικώς σε σχέδια περιβάλλοντος και διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα της υποδομής των μεταφορών» (ΣΛΕΕ). Το Ταμείο Συνοχής απευθύνεται σε κράτη-μέλη με Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) κάτω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ και χρηματοδοτεί μεγάλα έργα υποδομών στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Στόχος του είναι η βελτίωση της διασύνδεσης των περιφερειών και η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (European Commission). Το Ταμείο Συνοχής συμβάλλει στην επίτευξη δύο πρωταρχικών στόχων, στην πράσινη κυκλική οικονομία και στην πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη. Ο προϋπολογισμός για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 υπολογίζεται σε 42,6 δις EUR, με το 37% να αφορά δράσεις για το περιβάλλον και το κλίμα, όπως κατασκευή και αναβάθμιση δικτύων μεταφορών υψηλής ταχύτητας και έργων διαχείρισης υδάτων σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. (Hagels, 2025)

2.2.4 Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Το ΕΤΘΑ υποστηρίζει την αειφόρο ανάπτυξη των παράκτιων και αλιευτικών περιοχών, προωθώντας την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την οικονομική διαφοροποίηση των παράκτιων κοινοτήτων (Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας 2014-2020, 2022). Το ΕΤΘΑ πραγματοποιεί προγράμματα για την ενίσχυση της βιώσιμης αλιείας και την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων σε παράκτιες περιοχές.

2.2.5 Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Το ΕΓΤΑΑ στοχεύει στην ενίσχυση της βιώσιμης αγροτικής ανάπτυξης, την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της καινοτομίας στον αγροτικό τομέα (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, 2022). Χαρακτηριστικό παράδειγμα δράσης πρόκειται για την χρηματοδότηση προγραμμάτων βελτίωσης της παραγωγικότητας και της περιβαλλοντικής διαχείρισης στις αγροτικές περιοχές.

Συγκεντρωτικά, τα ΕΔΕΤ λειτουργούν συμπληρωματικά και συντονισμένα, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα αναγκών και προτεραιοτήτων της πολιτικής συνοχής. Η αποτελεσματική διαχείρισή τους βασίζεται στην αρχή της εταιρικής σχέσης και της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης, που διασφαλίζουν τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών. Η χρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ έχει αποδειχθεί κρίσιμη για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής και της βιωσιμότητας σε όλες τις περιφέρειες της ΕΕ, ιδιαίτερα σε εκείνες που αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις (Bachtler, 2008).

2.3 Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί τον μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ, ο οποίος καθορίζει τα ανώτατα όρια δαπανών για όλες τις πολιτικές της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής συνοχής. Το ΠΔΠ καλύπτει συνήθως περίοδο επτά ετών και αποτελεί βασικό εργαλείο για τη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας και της στρατηγικής κατεύθυνσης της ΕΕ.

Το τρέχον Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο καλύπτει την περίοδο 2021-2027 και έχει συνολικό προϋπολογισμό περίπου 1,074 τρισεκατομμυρίων ευρώ, συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Ανάκαμψης «Next Generation EU» (EU, EUR-Lex , 2024). Η πολιτική συνοχής απορροφά σημαντικό μέρος αυτού του προϋπολογισμού, με περίπου 330 δισεκατομμύρια ευρώ να διατίθενται για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής σε όλα τα κράτη-μέλη (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο/Συμβούλιο της ΕΕ, 2024). Το ποσό αυτό κατανέμεται κυρίως μέσω των ΕΔΕΤ.

Το ΠΔΠ 2021-2027 εστιάζει κυρίως στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση. Μεγάλο μέρος των πόρων κατευθύνεται σε δράσεις που υποστηρίζουν την επίτευξη των στόχων του Ευρωπαϊκού Πράσινου Συμφώνου και της ψηφιακής ατζέντας. Επιπλέον, ενισχύει την ανθεκτικότητα, καθώς λαμβάνει υπόψη τις νέες προκλήσεις, όπως την πανδημία COVID-19, και ενσωματώνει μέτρα για την οικονομική ανάκαμψη και την κοινωνική συνοχή. Τρίτον, δρα προς ενίσχυση της εταιρικής σχέσης και της

διακυβέρνησης. Το ΠΔΠ προωθεί τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, καθώς και των κοινωνικών εταίρων, στη διαχείριση των πόρων.

Η πολιτική συνοχής αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους τομείς δαπανών του ΠΔΠ, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 30% του συνολικού προϋπολογισμού. Η χρηματοδότηση αυτή κατευθύνεται στην υποστήριξη λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, την προώθηση της καινοτομίας, την ενίσχυση της απασχόλησης και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (European Commission). Η κατανομή των πόρων γίνεται με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών, η ανεργία και άλλοι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες, ώστε να διασφαλίζεται η δίκαιη και αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων (Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021-2027, 2021).

2.4 Σύνδεση στόχων με δράσεις

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης οργανώνεται γύρω από συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους που καθορίζουν το πλαίσιο και τις προτεραιότητες για κάθε προγραμματική περίοδο. Η αποτελεσματική υλοποίηση αυτών των στόχων επιτυγχάνεται μέσω της σχεδίασης και χρηματοδότησης συγκεκριμένων δράσεων και προγραμμάτων, τα οποία υλοποιούνται κυρίως μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ).

Οι βασικοί στόχοι της πολιτικής συνοχής για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο είναι:

- Έξυπνη ανάπτυξη: Προώθηση της καινοτομίας, της ψηφιακής οικονομίας και της έρευνας.
- Βιώσιμη ανάπτυξη: Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και προστασία του περιβάλλοντος.
- Χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη: Ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης, της απασχόλησης και της καταπολέμησης της φτώχειας.
- Βελτίωση της διακυβέρνησης: Ενίσχυση της διαφάνειας, της εταιρικής σχέσης και της συμμετοχής των τοπικών φορέων.
- Μετατροπή στόχων σε δράσεις

Οι παραπάνω στόχοι μεταφράζονται σε συγκεκριμένες δράσεις που χρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ, όπως:

- Έξυπνη ανάπτυξη: Χρηματοδότηση ερευνητικών κέντρων, τεχνολογικών πάρκων, ψηφιακών υποδομών και προγραμμάτων κατάρτισης για ψηφιακές δεξιότητες.
- Βιώσιμη ανάπτυξη: Υποστήριξη έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενεργειακής αποδοτικότητας, διαχείρισης αποβλήτων και προστασίας φυσικών πόρων.
- Χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη: Προγράμματα κατάρτισης και επανένταξης ανέργων, δράσεις για την κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων και βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης.
- Βελτίωση της διακυβέρνησης: Ενίσχυση των μηχανισμών διαχείρισης και παρακολούθησης των προγραμμάτων, καθώς και της συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών.

Στο πλαίσιο της έξυπνης ανάπτυξης, το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί την ανάπτυξη ψηφιακών δικτύων ευρείας ζώνης σε απομακρυσμένες περιοχές, βελτιώνοντας την πρόσβαση στην ψηφιακή οικονομία. Για τη βιώσιμη ανάπτυξη, το Ταμείο Συνοχής υποστηρίζει μεγάλα έργα υποδομών για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στον τομέα της κοινωνικής ένταξης, το ΕΚΤ χρηματοδοτεί προγράμματα κατάρτισης για νέους και μακροχρόνια ανέργους, συμβάλλοντας στη μείωση της ανεργίας. Η βελτίωση της διακυβέρνησης επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής συστημάτων ηλεκτρονικής διαχείρισης των προγραμμάτων και της ενίσχυσης της διαφάνειας και λογοδοσίας.

Συμπερασματικά, η σύνδεση των στρατηγικών στόχων με τις συγκεκριμένες δράσεις αποτελεί κλειδί για την επιτυχία της πολιτικής συνοχής. Μέσω των ΕΔΕΤ, η ΕΕ διασφαλίζει ότι οι πόροι κατευθύνονται σε τομείς με ουσιαστικό αντίκτυπο στην οικονομική, κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη, προσαρμοσμένοι στις ανάγκες κάθε περιοχής.

Κεφάλαιο 3ο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών

3.1 Παρουσίαση ΕτΠ, ρόλος, επιμέρους επιτροπές και βασικές αρμοδιότητες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) αποτελεί το θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εκπροσωπεί τα τοπικά και περιφερειακά όργανα διοίκησης των κρατών-μελών. Ιδρύθηκε το 1994, με σκοπό να ενισχύσει τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ και να διασφαλίσει ότι οι πολιτικές της Ένωσης λαμβάνουν υπόψη τις τοπικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες.

Η ΕτΠ αποτελείται από περίπου 329 μέλη, τα οποία διορίζονται από τα κράτη-μέλη και προέρχονται από περιφερειακές και τοπικές αρχές, όπως περιφέρειες, δήμους και επαρχίες. Τα μέλη αυτά είναι αιρετοί εκπρόσωποι, γεγονός που ενισχύει τη δημοκρατική νομιμοποίηση του οργάνου και τη σύνδεσή του με τους πολίτες σε τοπικό επίπεδο (EU, European Committee of the Regions, 2025). Τα μέλη της ΕτΠ συγκροτούν 5 πολιτικές ομάδες: λαϊκό κόμμα, ευρωπαίοι σοσιαλιστές, συμμαχία φιλελεύθερων και δημοκρατικών, ευρωπαϊκή συμμαχία και μεταρρυθμιστές-συντηρητικοί. (Λάμπρος Π. Μπαμπαλιούτας, 2014)

Ο βασικός ρόλος της ΕτΠ είναι γνωμοδοτικός. Παρέχει επίσημες γνώμες και συμβουλές για νομοθετικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ, ειδικά σε θέματα που έχουν άμεσο αντίκτυπο στις περιφέρειες και τις πόλεις. Με αυτόν τον τρόπο, η ΕτΠ διασφαλίζει ότι οι τοπικές και περιφερειακές αρχές συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών. Η ΕτΠ λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμών και των τοπικών/περιφερειακών αρχών, προωθώντας την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και ενισχύοντας τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα των πολιτικών της ΕΕ (Official Journal of the European Union, 2020). Επιπλέον, η ΕτΠ προωθεί την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των περιφερειών, ενισχύει τη συνεργασία και συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής δημοκρατίας και της κοινωνικής συνοχής.

Η ΕτΠ λειτουργεί μέσω εξειδικευμένων επιτροπών που καλύπτουν βασικούς τομείς πολιτικής, επιτρέποντας την εμβάθυνση και την εξειδίκευση των γνωμοδοτήσεων:

- Επιτροπή «Πολιτική εδαφικής συνοχής και Προϋπολογισμός της ΕΕ» (COTER): Εστιάζει στην πολιτική συνοχής, τα διαρθρωτικά ταμεία και τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Εξετάζει ζητήματα που αφορούν την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την περιφερειακή και εδαφική ανάπτυξη, τη διαχείριση των πόρων, την πολιτική μεταφορών, τον χωροταξικό σχεδιασμό και την συνεργασία με κράτη εκτός ΕΕ. Ακόμη, παρακολουθεί το ΠΔΠ.
- Επιτροπή «Περιβάλλον, Κλιματική Αλλαγή και Ενέργεια» (ENVE): Ασχολείται με περιβαλλοντικά θέματα, βιώσιμη ανάπτυξη, κλιματική αλλαγή και ενεργειακή πολιτική, προωθώντας την πράσινη μετάβαση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Δήμαρχοι, δημοτικοί σύμβουλοι και εκπρόσωποι περιφερειών συζητούν γύρω από την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, την βιοποικιλότητα, την ανθεκτικότητα των υδάτων, τη μηδενική ρύπανση, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια.
- Επιτροπή «Κοινωνική Πολιτική, Εκπαίδευση, Απασχόληση, Έρευνα και Πολιτισμός (SEDEC). Επικεντρώνεται σε κοινωνικά ζητήματα, εκπαίδευση, απασχόληση, κατάρτιση και πολιτισμό, υποστηρίζοντας την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Επίσης, απασχολείται με ζητήματα που αφορούν τον αθλητισμό, την ισότητα, την τεχνητή νοημοσύνη και την κοινωνική οικονομία.
- Επιτροπή «Ιθαγένεια, Διακυβέρνηση, Θεσμικές και Εξωτερικές Υποθέσεις» (CIVEX). Η Επιτροπή δραστηριοποιείται γύρω από θέματα που αφορούν συνταγματικές και θεσμικές υποθέσεις, τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, σε θέματα γειτνίασης με χώρες εκτός Ε.Ε και με την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.
- Επιτροπή «Οικονομική Πολιτική» (ECON). Τα μέλη της Επιτροπής αποτελούνται από περίπου 100 εκλεγμένους περιφερειακούς εκπροσώπους οι οποίοι δραστηριοποιούνται γύρω από οικονομικά και βιομηχανικά ζητήματα. Η Επιτροπή εξετάζει ζητήματα που αφορούν την πολιτική ανταγωνισμού, τις δημόσιες συμβάσεις, την ενίσχυση ΜμΕ, την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και την οικονομική διακυβέρνηση. Επιπλέον, εξετάζει τους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, την δράση της ψηφιακής αγοράς, του διεθνούς εμπορίου. Ασχολείται με φορολογικά ζητήματα, καθώς ακόμα και ζητήματα διαστημικής πολιτικής.

- Επιτροπή «Φυσικοί Πόροι» (NAT). Στην Επιτροπή NAT, δήμαρχοι, δημοτικοί σύμβουλοι και περιφερειάρχες εξετάζουν υποθέσεις σχετικά με την αγροτική ανάπτυξη, την υγεία, τη γεωργία, τη δασοκομία, την αλιεία, την πολιτική προστασία, την προστασία των καταναλωτών και τον τουρισμό. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών)

Οι επιτροπές αυτές προετοιμάζουν τις γνωμοδοτήσεις και τις πολιτικές προτάσεις που συζητούνται και εγκρίνονται στη γενική συνέλευση της ΕτΠ, διασφαλίζοντας έτσι τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών εκπροσώπων σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

Η ΕτΠ καλύπτει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων. Αρχικά, παρέχει επίσημες γνώμες για νομοθετικές προτάσεις της ΕΕ που αφορούν τοπικά και περιφερειακά ζητήματα, όπως η πολιτική συνοχής, η περιφερειακή ανάπτυξη, το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική και η εκπαίδευση. Παράλληλα, ενισχύει τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ, διασφαλίζοντας ότι οι τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες λαμβάνονται υπόψη. Ακόμη, διασφαλίζει την ύπαρξη πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, συμβάλλοντας στη συνεργασία και στο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης - ευρωπαϊκού, εθνικού, περιφερειακού και τοπικού. Επιπλέον, υποστηρίζει την ανταλλαγή καλών πρακτικών, καθώς διευκολύνει τη δικτύωση, την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τέλος, ενισχύει τη δημοκρατική νομιμοποίηση της ΕΕ, μέσω της εκπροσώπησης των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Η ΕτΠ ενισχύει τη σύνδεση της ΕΕ με τους πολίτες και προωθεί τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

3.2 Συμβουλευτικός ρόλος στη λειτουργία των θεσμικών ευρωπαϊκών οργάνων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) διαδραματίζει κρίσιμο συμβουλευτικό ρόλο στη λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ. Ο ρόλος αυτός είναι θεσμοθετημένος και αποσκοπεί στην ενσωμάτωση της τοπικής και περιφερειακής διάστασης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

Η ΕτΠ έχει θεσμοθετημένο δικαίωμα να εκφέρει γνώμη για νομοθετικές προτάσεις και πολιτικές της ΕΕ που έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στις περιφέρειες και τις

πόλεις, σύμφωνα με το άρθρο 305 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) (Hunter, 2020).

Η υποχρέωση των θεσμικών οργάνων να ζητούν τη γνώμη της ΕτΠ σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η πολιτική συνοχής, η περιφερειακή ανάπτυξη, το περιβάλλον και η κοινωνική πολιτική, διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών (Official Journal of the European Union, 2020).

Η ΕτΠ ασκεί τον συμβουλευτικό της ρόλο μέσω της έκδοσης επίσημων γνωμοδοτήσεων, της συμμετοχής σε δημόσιες διαβουλεύσεις και ακροάσεις, καθώς και μέσω διαλόγου και συνεργασίας με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Μέσω αυτών των μηχανισμών, η ΕτΠ διασφαλίζει ότι οι πολιτικές της ΕΕ είναι πιο αποτελεσματικές, προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες και κοινωνικά αποδεκτές. Ο συμβουλευτικός ρόλος της ΕτΠ ενισχύει την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, προωθεί τη δημοκρατική νομιμοποίηση της ΕΕ και συμβάλλει στην προώθηση της συνοχής και της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (Official Journal of the European Union, 2020). Παραδείγματα εφαρμογής του συμβουλευτικού ρόλου περιλαμβάνουν τη διαμόρφωση των κανονισμών για την πολιτική συνοχής της περιόδου 2021-2027, τη συμμετοχή στη διαβούλευση για το Ευρωπαϊκό Πράσινο Σύμφωνο και την υποστήριξη της τοπικής διάστασης στην ψηφιακή μετάβαση και την κοινωνική πολιτική της ΕΕ (Hunter, 2020).

3.3 Γνωμοδοτήσεις

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ), ως συμβουλευτικό όργανο των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει ως βασική λειτουργία την έκδοση γνωμοδοτήσεων και ψηφισμάτων που αφορούν νομοθετικές προτάσεις και πολιτικές της ΕΕ με άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στις τοπικές και περιφερειακές αρχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών).

Οι γνωμοδοτήσεις της ΕτΠ στοχεύουν στο να διασφαλίσουν ότι οι πολιτικές της ΕΕ λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των περιφερειών και των πόλεων. Μέσω αυτών, η ΕτΠ παρέχει τεκμηριωμένες προτάσεις και κατευθύνσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της

δημοκρατικής νομιμοποίησης των ευρωπαϊκών πολιτικών (Official Journal of the European Union, 2020).

Η διαδικασία ξεκινά με την ανάθεση της γνωμοδότησης σε μία από τις επιτροπές της ΕτΠ, όπου εκπονείται σχετική εισήγηση από μέλος της Επιτροπής. Ακολουθεί δημόσια διαβούλευση και συζήτηση στην ολομέλεια της ΕτΠ, όπου τα μέλη ψηφίζουν και εγκρίνουν το κείμενο της γνωμοδότησης. Η τελική γνωμοδότηση υποβάλλεται στα θεσμικά όργανα της ΕΕ για να ληφθεί υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών)

Η ΕτΠ έχει εκδώσει γνωμοδοτήσεις για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση των κανονισμών για την περίοδο 2021-2027, με έμφαση στην ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Συμμετείχε ενεργά στη διαβούλευση για το Ευρωπαϊκό Πράσινο Σύμφωνο, προωθώντας δράσεις που λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των περιφερειών και των πόλεων. Υποστήριξε την ενσωμάτωση της τοπικής διάστασης στην ψηφιακή μετάβαση, προτείνοντας μέτρα για την ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών και δεξιοτήτων σε τοπικό επίπεδο.

Οι γνωμοδοτήσεις της ΕτΠ αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ. Μέσω αυτών, η ΕτΠ συμβάλλει στην καλύτερη προσαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών στις τοπικές ανάγκες, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων (Official Journal of the European Union, 2020).

3.4 Δίκτυο Περιφερειακών Κόμβων

Το Δίκτυο Περιφερειακών Κόμβων αποτελεί μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) με στόχο τη βελτίωση της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της διάχυσης της πληροφορίας μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δίκτυο λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ της ΕτΠ και των τοπικών/περιφερειακών φορέων, ενισχύοντας τη συμμετοχή τους στις ευρωπαϊκές διαδικασίες και την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ (European Committee of the Regions).

Οι βασικές λειτουργίες του Δικτύου Περιφερειακών Κόμβων περιλαμβάνουν την έγκαιρη ενημέρωση και διάχυση πληροφορίας σχετικά με τις πολιτικές, τα προγράμματα και τις δράσεις της ΕΕ, καθώς και τη διευκόλυνση της συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών σε διαβουλεύσεις, εκδηλώσεις και έργα της ΕτΠ (Official Journal of the European Union, 2020). Μέσω του δικτύου προωθείται επίσης η ανταλλαγή καλών πρακτικών και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων σε τοπικά ζητήματα.

Το Δίκτυο Περιφερειακών Κόμβων παίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, καθώς διασύνδεει τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό και προωθεί τη συνεργασία και το συντονισμό μεταξύ τους (EU, European Committee of the Regions, 2025)

Παραδείγματα δράσεων του δικτύου περιλαμβάνουν την οργάνωση ενημερωτικών σεμιναρίων και εργαστηρίων για τις νέες νομοθετικές προτάσεις της ΕΕ, την υποστήριξη τοπικών και περιφερειακών αρχών στην προετοιμασία και υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, καθώς και τη διοργάνωση δικτυακών εκδηλώσεων για την ανταλλαγή εμπειριών και την προώθηση καινοτόμων λύσεων (European Committee of the Regions).

3.5 Συνεργασία με την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) διατηρεί στενή και διαρκώς αναπτυσσόμενη συνεργασία με την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.ΠΕ.), τον θεσμικό φορέα που εκπροσωπεί τις 13 περιφέρειες της χώρας. Η συνεργασία αυτή ενισχύει τη φωνή των ελληνικών περιφερειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των τοπικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ.

Βασικοί άξονες συνεργασίας

- Ενίσχυση της εκπροσώπησης: Μέσω της συνεργασίας με την ΕτΠ, η ΕΝ.ΠΕ. συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες διαβούλευσης και γνωμοδοτήσεων της ΕΕ, προωθώντας τα συμφέροντα και τις ανάγκες των ελληνικών περιφερειών
- Ανταλλαγή καλών πρακτικών: Η συνεργασία διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών και καινοτόμων λύσεων μεταξύ των ελληνικών περιφερειών και άλλων

ευρωπαϊκών περιφερειακών φορέων, ενισχύοντας την περιφερειακή ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα.

- Υποστήριξη στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής: Η ΕΝ.ΠΕ. συνεργάζεται με την ΕτΠ για την καλύτερη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων, συμβάλλοντας στην αποτελεσματική υλοποίηση των προγραμμάτων πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα.
- Εκπαίδευση και ενημέρωση: Μέσω του Δικτύου Περιφερειακών Κόμβων και άλλων πρωτοβουλιών, η ΕΝ.ΠΕ. ενημερώνει και εκπαιδεύει τα στελέχη των περιφερειών για τις ευρωπαϊκές πολιτικές και τα χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΥ, European Committee of the Regions, 2025).

Η ΕΝ.ΠΕ. συμμετέχει σε εκδηλώσεις και σεμινάρια που διοργανώνει η ΕτΠ, προωθώντας την ενημέρωση και την ενεργό συμμετοχή των ελληνικών περιφερειών στις ευρωπαϊκές διαδικασίες. Συνεργάζεται με την ΕτΠ για την προώθηση θεμάτων όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, η πράσινη μετάβαση, η ψηφιακή οικονομία και η κοινωνική συνοχή, ενσωματώνοντας τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες στην ελληνική περιφερειακή πολιτική (Official Journal of the European Union, 2020).

Η συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Περιφερειών και της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ενίσχυση της περιφερειακής φωνής της Ελλάδας στην ΕΕ και την προώθηση της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσω αυτής της συνεργασίας, οι ελληνικές περιφέρειες αποκτούν πρόσβαση σε ευρωπαϊκά δίκτυα, πόρους και τεχνογνωσία, ενισχύοντας την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις (Ένωση Περιφερειών Ελλάδας)

3.6 Αποτίμηση ρόλου ΕτΠ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) έχει εξελιχθεί σε έναν από τους βασικούς πυλώνες της ευρωπαϊκής πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, διαδραματίζοντας κρίσιμο ρόλο στην εκπροσώπηση των τοπικών και περιφερειακών αρχών στο ευρωπαϊκό πολιτικό σκηνικό. Η αποτίμηση του ρόλου της ΕτΠ αναδεικνύει τη συμβολή της στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών της ΕΕ και στην προώθηση της συνοχής και της βιώσιμης ανάπτυξης (ΕΥ, European Committee of the

Regions, 2025). Αρχικά, επιτυγχάνεται η ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής φωνής: Η ΕτΠ παρέχει ένα θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο οι τοπικές και περιφερειακές αρχές μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους και να επηρεάσουν τη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η πολιτική συνοχής, το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική και η οικονομική ανάπτυξη (Hunter, 2020). Επιπλέον, προωθείται η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, καθώς η ΕτΠ συμβάλλει στην καλύτερη συνεργασία και συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και τη συνοχή των πολιτικών της ΕΕ (EU, European Committee of the Regions, 2025). Επίσης, η ΕτΠ υποστηρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανθεκτικότητα. Μέσω των γνωμοδοτήσεων και των δικτύων της, η ΕτΠ προωθεί την πράσινη μετάβαση, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική ανθεκτικότητα των περιφερειών, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση σύγχρονων προκλήσεων όπως η κλιματική αλλαγή και η ψηφιακή μετάβαση (EU, European Committee of the Regions, 2025). Δρα προς ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της ΕΕ. Για παράδειγμα, η συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη λήψη αποφάσεων μέσω της ΕτΠ φέρνει την ΕΕ πιο κοντά στους πολίτες, ενισχύοντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία (Γκέκας, 2019).

Παρά τα σημαντικά επιτεύγματα, η ΕτΠ αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση της επιρροής της στις κεντρικές ευρωπαϊκές πολιτικές, η βελτίωση της επικοινωνίας με τους πολίτες και η ενίσχυση των πόρων για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων της. Η μελλοντική πορεία της ΕτΠ εξαρτάται από την ικανότητά της να προσαρμοστεί στις νέες προκλήσεις και να ενισχύσει τη συνεργασία με τα κράτη-μέλη και τους τοπικούς φορείς (Χαρδαλιάς, 2025).

Κεφάλαιο 4^ο - Η πολιτική συνοχής στην Ελλάδα: ο ρόλος των Ο.Τ.Α

4.1 Σύντομη αναφορά στο εθνικό νομικό πλαίσιο των Ο.Τ.Α

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στην Ελλάδα αποτελούν θεσμικές μονάδες αυτοδιοίκησης που έχουν ως κύριο σκοπό τη διαχείριση και την ανάπτυξη των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους έχει εξελιχθεί σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, με βασικό σταθμό τον Νόμο 3852/2010, γνωστό ως «Καλλικράτης», ο οποίος αναδιοργάνωσε ριζικά τη δομή και τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ (Υπουργείο Εσωτερικών, 2024)

Η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, όπως διαμορφώθηκε με τον Νόμο 3852/2010 («Καλλικράτης»), βασίζεται σε δύο βασικούς βαθμούς διοίκησης: τους Δήμους και τις Περιφέρειες. Οι Δήμοι αποτελούν τον πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης και λειτουργούν ως οι βασικές διοικητικές μονάδες που έχουν την ευθύνη για την τοπική διακυβέρνηση. Ο ρόλος τους είναι κρίσιμος, καθώς παρέχουν βασικές υπηρεσίες στους πολίτες, όπως η καθαριότητα, η ύδρευση, η διαχείριση απορριμμάτων, η τοπική οδοποιία, καθώς και η οργάνωση κοινωνικών και πολιτιστικών δράσεων. Οι Δήμοι αποτελούν το πιο άμεσο επίπεδο επαφής των πολιτών με τη δημόσια διοίκηση και διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής (Μπαμπαλιούτας, 2024).

Ο δεύτερος βαθμός αυτοδιοίκησης αποτελείται από τις Περιφέρειες, οι οποίες έχουν ευρύτερες και πιο στρατηγικές αρμοδιότητες. Οι Περιφέρειες είναι υπεύθυνες για τον χωροταξικό σχεδιασμό, την περιφερειακή ανάπτυξη, τη διαχείριση φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, διαχειρίζονται σημαντικά έργα υποδομής, όπως τα δίκτυα μεταφορών και τις ενεργειακές υποδομές, και έχουν καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση πολιτικών που αφορούν την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή σε ευρύτερη κλίμακα. Οι Περιφέρειες λειτουργούν ως συντονιστές και υποστηρικτές των Δήμων, ενώ παράλληλα εκπροσωπούν τα τοπικά συμφέροντα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν αναλάβει σημαντικές αρμοδιότητες που καλύπτουν κρίσιμους τομείς για την καθημερινή ζωή και την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών. Στον τομέα της τοπικής ανάπτυξης και του χωροταξικού

σχεδιασμού, οι Ο.Τ.Α. σχεδιάζουν και υλοποιούν πολιτικές που στοχεύουν στην οικονομική ανάπτυξη, την προσέλκυση επενδύσεων, την ορθολογική χρήση γης και την προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος. Μέσω αυτών των δράσεων, συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στην ενίσχυση της βιωσιμότητας των τοπικών κοινωνιών.

Στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και των υπηρεσιών υγείας, οι Ο.Τ.Α. παρέχουν υποστήριξη σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, οργανώνουν προγράμματα κοινωνικής ένταξης και υλοποιούν δράσεις πρόληψης και φροντίδας. Η τοπική αυτοδιοίκηση συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής προστασίας, ενισχύοντας το κοινωνικό κράτος σε τοπικό επίπεδο.

Η περιβαλλοντική διαχείριση και η πολιτική προστασία αποτελούν επίσης βασικούς τομείς αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. Οι τοπικές αρχές υλοποιούν προγράμματα για τη διαχείριση αποβλήτων, την προστασία των φυσικών πόρων, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την πρόληψη φυσικών καταστροφών. Μέσω της τοπικής δράσης, συμβάλλουν στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και στην προστασία του περιβάλλοντος για τις μελλοντικές γενιές.

Τέλος, στον τομέα του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και του αθλητισμού, οι Ο.Τ.Α. οργανώνουν και υποστηρίζουν πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και αθλητικές δραστηριότητες που προάγουν την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την ανάπτυξη τοπικής ταυτότητας. Παράλληλα, διαχειρίζονται υποδομές και τεχνικά έργα που βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης και ενισχύουν την προσβασιμότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Συνολικά, οι Ο.Τ.Α. αποτελούν τον βασικό πυλώνα της τοπικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα, με ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων που καλύπτουν τόσο τις καθημερινές ανάγκες των πολιτών όσο και τις στρατηγικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των τοπικών κοινωνιών.

Η λειτουργία των Ο.Τ.Α. διέπεται από διατάξεις που προάγουν τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων, ενισχύοντας τη δημοκρατική διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο. Ο Νόμος 4622/2019 για την Εθνική

Αρχή Διαφάνειας, μεταξύ άλλων, θέτει πλαίσιο για τον εσωτερικό έλεγχο και την καταπολέμηση της διαφθοράς στους ΟΤΑ (OECD, 2018).

Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν βασικούς εταίρους στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα, καθώς διαχειρίζονται και υλοποιούν σημαντικά έργα και προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ. Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων προς τους Ο.Τ.Α. ενισχύει την αποτελεσματικότητα της πολιτικής συνοχής, επιτρέποντας την καλύτερη προσαρμογή των δράσεων στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες (Υπουργείο Εσωτερικών, 2024).

4.2 Ρόλος και αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α στο πλαίσιο πολιτικής συνοχής

Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στην Ελλάδα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι Ο.Τ.Α., ως βασικοί φορείς τοπικής διακυβέρνησης, διαχειρίζονται και υλοποιούν έργα και δράσεις που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), τα οποία αποτελούν τον κύριο χρηματοδοτικό μηχανισμό της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα (Υπουργείο Εσωτερικών, 2024).

Στο πλαίσιο αυτό, οι Ο.Τ.Α. έχουν αρμοδιότητες που περιλαμβάνουν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών και περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων, τη διαχείριση πόρων, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των έργων, καθώς και τη συνεργασία με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής συνοχής (EU, European Committee of the Regions, 2025). Επιπλέον, οι Ο.Τ.Α. συμβάλλουν στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, της βιώσιμης ανάπτυξης και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω δράσεων που αφορούν την απασχόληση, την εκπαίδευση, το περιβάλλον, τις υποδομές και την καινοτομία (OECD, 2018).

Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων προς τους Ο.Τ.Α. ενισχύει την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες και να προσαρμόζουν τις παρεμβάσεις στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, γεγονός που αποτελεί βασικό στοιχείο για την επιτυχία της πολιτικής συνοχής (Hunter, 2020). Μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους στη διαχείριση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, οι Ο.Τ.Α. συμβάλλουν στην ενίσχυση

της τοπικής δημοκρατίας και στην προώθηση της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (EU, European Committee of the Regions, 2025).

Η συνεργασία των Ο.Τ.Α. με εθνικούς φορείς, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών και άλλους ευρωπαϊκούς θεσμούς αποτελεί επίσης κρίσιμο παράγοντα για την αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής συνοχής, καθώς διευκολύνει την ανταλλαγή καλών πρακτικών, την ενίσχυση της διακυβέρνησης και την προσαρμογή των πολιτικών στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προκλήσεις (Γκέκας, 2019).

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα δράσεων των Ο.Τ.Α. στην πολιτική συνοχής. Πρώτον παράδειγμα πρόκειται για την υλοποίηση έργων υποδομής. Οι Ο.Τ.Α. διαχειρίζονται και υλοποιούν έργα που αφορούν την αναβάθμιση των τοπικών οδικών δικτύων, τη βελτίωση των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και την κατασκευή και συντήρηση σχολικών και αθλητικών εγκαταστάσεων. Αυτές οι παρεμβάσεις συμβάλλουν στην ενίσχυση της προσβασιμότητας και της ποιότητας ζωής στις τοπικές κοινωνίες. Συνεχίζοντας, δραστηριοποιούνται γύρω από προγράμματα κοινωνικής ένταξης. Μέσω ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων, οι Ο.Τ.Α. υλοποιούν δράσεις για την κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων, όπως άτομα με αναπηρία, μετανάστες και μακροχρόνια άνεργοι. Αυτές οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν προγράμματα κατάρτισης, υποστήριξης απασχόλησης και κοινωνικής φροντίδας. Ακόμη, λαμβάνουν διάφορες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες. Οι τοπικές αρχές προωθούν έργα για τη διαχείριση αποβλήτων, την ανακύκλωση, την ενεργειακή αποδοτικότητα και την προστασία φυσικών περιοχών. Μέσω αυτών των δράσεων, συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Όσον αφορά την ψηφιακή μετάβαση: Οι Ο.Τ.Α. συμμετέχουν σε προγράμματα που στοχεύουν στην ψηφιακή αναβάθμιση των υπηρεσιών τους, όπως η ανάπτυξη ψηφιακών πλατφορμών για την εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων, καθώς και η βελτίωση των ψηφιακών υποδομών σε απομακρυσμένες περιοχές. Τέλος, ο τουρισμός και η πολιτιστική κληρονομιά προωθούνται μέσω δράσεων που χρηματοδοτούνται από την πολιτική συνοχής. Οι Ο.Τ.Α. αναδεικνύουν τοπικά πολιτιστικά μνημεία, οργανώνουν εκδηλώσεις και υποστηρίζουν την ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών τους.

Ειδικότερα, οι Ο.Τ.Α. λειτουργούν ως βασικοί φορείς διαχείρισης και υλοποίησης της πολιτικής συνοχής, καθώς βρίσκονται σε άμεση επαφή με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών. Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων προς αυτούς επιτρέπει την εύελικτη και αποτελεσματική διαχείριση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, προσαρμοσμένη στις τοπικές προτεραιότητες. Επιπλέον, η συνεργασία των Ο.Τ.Α. με εθνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς ενισχύει τη διακυβέρνηση και την ανταλλαγή γνώσεων και καλών πρακτικών, γεγονός που συμβάλλει στην καινοτομία και τη βελτίωση των παρεμβάσεων. Η ενεργός συμμετοχή των Ο.Τ.Α. στην πολιτική συνοχής ενισχύει τη δημοκρατική νομιμοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών και προάγει την ισόρροπη ανάπτυξη σε όλη τη χώρα.

4.3 Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας

Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.Π.Ε.) αποτελεί τον θεσμικό φορέα που εκπροσωπεί τις 13 περιφέρειες της χώρας και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Η ΕΝ.Π.Ε. λειτουργεί ως πλατφόρμα συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των περιφερειών, με στόχο την προάσπιση των κοινών συμφερόντων τους και την ενίσχυση της φωνής τους σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η δομή της ΕΝ.Π.Ε. περιλαμβάνει τη Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο, την Εκτελεστική Επιτροπή, τον Πρόεδρο και το Εποπτικό Συμβούλιο, τα οποία συνεργάζονται για την επίτευξη των σκοπών της Ένωσης και τη λήψη αποφάσεων που αφορούν την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση (Ένωση Περιφερειών Ελλάδας).

Οι αρμοδιότητες της ΕΝ.Π.Ε. περιλαμβάνουν την εκπροσώπηση των περιφερειών σε διαβουλεύσεις με την κεντρική κυβέρνηση και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, την υποστήριξη της υλοποίησης της πολιτικής συνοχής μέσω της διαχείρισης και αξιοποίησης ευρωπαϊκών πόρων, καθώς και την προώθηση της ανταλλαγής καλών πρακτικών και της καινοτομίας μεταξύ των περιφερειών. Επιπλέον, η ΕΝ.Π.Ε. συμβάλλει στην ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των περιφερειών μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τεχνικής υποστήριξης (Υπουργείο Εσωτερικών, 2024).

Η συνεργασία της ΕΝ.Π.Ε. με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών και άλλους ευρωπαϊκούς φορείς ενισχύει τη συμμετοχή των ελληνικών περιφερειών στις ευρωπαϊκές διαδικασίες και τη διαμόρφωση πολιτικών που ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες. Μέσω αυτής της συνεργασίας, η ΕΝ.Π.Ε. διεκδικεί την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και των πόρων των περιφερειών, προωθώντας την αποκέντρωση και την αποτελεσματική διαχείριση των ευρωπαϊκών κονδυλίων (Ένωση Περιφερειών Ελλάδας).

Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας έχει διαχρονικά υποστηρίξει τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου που διέπει την οργάνωση και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, διεκδικώντας περισσότερες αρμοδιότητες και πόρους για τις περιφέρειες, ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στις προκλήσεις της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής (Αττικό Βήμα, 2025)

4.3.1 Οι δράσεις της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας

Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.Π.Ε.) αναπτύσσει και υλοποιεί μια σειρά από σημαντικές δράσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της περιφερειακής αυτοδιοίκησης και στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλη τη χώρα. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες από τις βασικές δράσεις της ΕΝ.Π.Ε. Η ΕΝ.Π.Ε. εκπροσωπεί τις περιφέρειες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, διεκδικώντας την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και των πόρων τους. Μέσω διαλόγου με την κυβέρνηση και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, προωθεί νομοθετικές πρωτοβουλίες που ενισχύουν την αυτονομία και την αποτελεσματικότητα των περιφερειών. Επιπλέον, παρέχει τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη στις περιφέρειες για τη διαχείριση και αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, διασφαλίζοντας την ορθή και αποδοτική υλοποίηση των προγραμμάτων πολιτικής συνοχής. Ακόμη, μέσω συνεργασιών με ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια και επιχειρήσεις, η ΕΝ.Π.Ε. ενθαρρύνει την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων που συμβάλλουν στην πράσινη μετάβαση, την ψηφιακή οικονομία και την κοινωνική συνοχή. Έτσι επιτυγχάνεται η προώθηση της καινοτομίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Όσον αφορά την εκπαίδευση και ενδυνάμωση στελεχών, η Ένωση οργανώνει σεμινάρια, εργαστήρια και εκπαιδευτικά προγράμματα για τα στελέχη των περιφερειών, με στόχο την ενίσχυση των διοικητικών και τεχνικών τους ικανοτήτων. Όσον αφορά, την δικτύωση και ανταλλαγή καλών πρακτικών, η ΕΝ.Π.Ε. προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των

περιφερειών και με άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς, διευκολύνοντας την ανταλλαγή εμπειριών και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών. Ενημερώνει και ευαισθητοποιεί τους πολίτες. Μέσω εκδηλώσεων και επικοινωνιακών δράσεων, η ΕΝ.Π.Ε. ενημερώνει τους πολίτες για τα οφέλη της πολιτικής συνοχής και τη σημασία της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Συμπερασματικά, αυτές οι δράσεις καταδεικνύουν τον ενεργό και πολυδιάστατο ρόλο της ΕΝ.Π.Ε. στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της τοπικής δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 5^ο Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2021-2027

5.1 Παρουσίαση ΠΕΠ

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) αποτελούν βασικό εργαλείο της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα, ενταγμένα στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και χρηματοδοτούμενα από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) (Επιτροπή, 2023). Στόχος τους είναι η προώθηση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η κοινωνική συνοχή και η βιώσιμη ανάπτυξη σε κάθε περιφέρεια της χώρας. Κάθε ελληνική περιφέρεια διαθέτει το δικό της ΠΕΠ, το οποίο σχεδιάζεται και υλοποιείται με βάση τις ειδικές ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τις προτεραιότητες της περιοχής (Επιτροπή, 2023).

Τα ΠΕΠ καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων όπως, η υποδομή, η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, το περιβάλλον, η εκπαίδευση, η κοινωνική ένταξη και η απασχόληση, προσφέροντας στοχευμένες λύσεις για την αντιμετώπιση των τοπικών προκλήσεων (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2024). Η εκπόνηση και υλοποίηση των ΠΕΠ γίνεται σε στενή συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους φορείς, διασφαλίζοντας τη συμμετοχική διακυβέρνηση και την αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Μέσω των ΠΕΠ, οι περιφέρειες έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάζουν και να υλοποιούν παρεμβάσεις που ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των πολιτών. Επιπλέον, τα ΠΕΠ αποτελούν βασικό μέσο για την προώθηση της πράσινης μετάβασης και της ψηφιακής οικονομίας, ενσωματώνοντας δράσεις που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών και δεξιοτήτων (Επιτροπή, 2023).

Η παρακολούθηση, η αξιολόγηση και η διαχείριση των ΠΕΠ πραγματοποιούνται με αυστηρά κριτήρια και διαδικασίες, ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνεια, η αποδοτικότητα και η επίτευξη των στόχων τους. Η συνεχής ανατροφοδότηση και η προσαρμογή των προγραμμάτων στις εξελισσόμενες ανάγκες των περιφερειών αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για την επιτυχία τους (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

5.1.1 Διαχειριστική Αρχή

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) διαχειρίζονται από τις αντίστοιχες Διαχειριστικές Αρχές που έχουν οριστεί σε κάθε περιφέρεια της Ελλάδας. Η Διαχειριστική Αρχή είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την ορθή διαχείριση των πόρων που διατίθενται μέσω των ΠΕΠ, διασφαλίζοντας την αποτελεσματική υλοποίηση των προγραμμάτων σύμφωνα με τους στόχους της πολιτικής συνοχής και τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις (Επιτροπή, 2023). Η Διαχειριστική Αρχή έχει την ευθύνη να οργανώνει και να εποπτεύει τις διαδικασίες επιλογής και χρηματοδότησης έργων, να διαχειρίζεται τις συμβάσεις και τις πληρωμές, καθώς και να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με το θεσμικό πλαίσιο και τις αρχές διαφάνειας και λογοδοσίας (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Επιπλέον, η Διαχειριστική Αρχή συνεργάζεται στενά με τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους φορείς για την προώθηση της συμμετοχικής διακυβέρνησης και την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης.

Οι δράσεις που υλοποιούνται μέσω κάθε ΠΕΠ καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων, όπως η βελτίωση των υποδομών μεταφορών και ενέργειας, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, η προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της απασχόλησης, η προστασία του περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και δεξιοτήτων (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2024). Μέσω αυτών των δράσεων, τα ΠΕΠ στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών, την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η αποτελεσματική διαχείριση και υλοποίηση των δράσεων των ΠΕΠ αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της πολιτικής συνοχής, ενώ η συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση διασφαλίζει την προσαρμογή των παρεμβάσεων στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προτεραιότητες των περιφερειών (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Σύμφωνα με το Αρ. 8 παρ. 1 του Ν.4914/2022(Α' 61) οι Διαχειριστικές Αρχές των ΠΕΠ ασκούν τις κάτωθι αρμοδιότητες:

α) παρακολουθεί την πορεία εφαρμογής του Προγράμματος και συντάσσει προτάσεις για την τροποποίησή του, όποτε αυτό απαιτείται,

β) πραγματοποιεί τις αξιολογήσεις του Προγράμματος που διενεργούνται σύμφωνα με το άρθρο 44 του Κανονισμού, βάσει σχεδίου αξιολόγησης που έχει εγκριθεί από την Επιτροπή Παρακολούθησης του άρθρου 29 του παρόντος,

γ) συμμετέχει στις συνεδριάσεις επανεξέτασης επιδόσεων που οργανώνονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 41 του Κανονισμού και την ενημερώνει εντός τριών (3) μηνών για τα μέτρα που λαμβάνονται σε συνέχεια των ζητημάτων που τίθενται κατά τις συνεδριάσεις. Ειδικά για τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, κάθε αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, πριν από τη συνεδρίαση επανεξέτασης, αποστέλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις απαιτούμενες πληροφορίες στη βάση των πλέον πρόσφατων διαθέσιμων δεδομένων για την υλοποίηση του οικείου Προγράμματος,

δ) για τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, κάθε αρμόδια Διαχειριστική Αρχή συντάσσει και, μετά από την έγκριση της Επιτροπής Παρακολούθησης, διαβιβάζει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τελική έκθεση επιδόσεων του Προγράμματος, σύμφωνα με το άρθρο 43 του Κανονισμού. Για τα Προγράμματα των ΤΑΜΕΥ, η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ετήσια έκθεση επιδόσεων μετά από έγκρισή της από την Επιτροπή Παρακολούθησης,

ε) για Προγράμματα που λαμβάνουν στήριξη από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+, το ΤΣ και το ΤΑΜ, κάθε αρμόδια Διαχειριστική Αρχή διενεργεί ενδιάμεση επανεξέταση και υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έως τις 31 Μαρτίου 2025, αξιολόγηση για το οικείο Πρόγραμμα όσον αφορά στο αποτέλεσμα της ενδιάμεσης επανεξέτασης, συμπεριλαμβανομένης πρότασης για την οριστική διάθεση του ποσού ευελιξίας που αναφέρεται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 86 του Κανονισμού,

στ) υποστηρίζει το έργο της Επιτροπής Παρακολούθησης, παρέχει έγκαιρα σε αυτήν τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την εκτέλεση των καθηκόντων της, την ενημερώνει για την εξέλιξη διερεύνησης τυχόν καταγγελιών που αφορούν σε πράξεις του Προγράμματος και διασφαλίζει ότι δίνεται συνέχεια στις αποφάσεις και τις συστάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης,

ζ) στην περίπτωση αξιοποίησης χρηματοδοτικών μέσων, καταρτίζει υπό την ευθύνη της εκ των προτέρων αξιολόγηση, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 58 του Κανονισμού,

η) στις περιπτώσεις στρατηγικών χωρικής και τοπικής ανάπτυξης, ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στα άρθρα 25 και 26, σε συνεργασία με τις/τους εκάστοτε χωρικές αρχές/φορείς ή τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), όποτε αυτό απαιτείται,

θ) ορίζει υπεύθυνο επικοινωνίας για το Πρόγραμμα, ι) προβαίνει στην εξειδίκευση του οικείου Προγράμματος σύμφωνα με το άρθρο 35, ια) συντάσσει και δημοσιεύει τις προσκλήσεις για την

υποβολή προτάσεων από τους δυνητικούς δικαιούχους, ιβ) διασφαλίζει τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις

διαφάνειας και επικοινωνίας που ορίζονται στο άρθρο 49 του Κανονισμού. Στο πλαίσιο αυτό:

ιβα) εξασφαλίζει ότι, εντός έξι (6) μηνών από την απόφαση για την έγκριση του Προγράμματος, δημιουργείται ειδικός ιστότοπος στον οποίο διατίθενται, για κάθε Πρόγραμμα που τελεί υπό την ευθύνη της, πληροφορίες που καλύπτουν τους στόχους, τις δραστηριότητες, τις διαθέσιμες ευκαιρίες χρηματοδότησης και τα επιτεύγματα του Προγράμματος,

ιββ) δημοσιεύει χρονοδιάγραμμα προγραμματισμένων προσκλήσεων υποβολής προτάσεων, το οποίο επικαιροποιείται τρεις (3) τουλάχιστον φορές κατ' έτος, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 35,

ιβγ) δημοσιεύει στον ως άνω ιστότοπο, κατάλογο των πράξεων που έχουν επιλεγεί για στήριξη από τα Ταμεία σε μία τουλάχιστον από τις επίσημες γλώσσες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και επικαιροποιεί τον εν λόγω κατάλογο κάθε τέσσερις (4) τουλάχιστον μήνες,

ιβδ) ενημερώνει, πριν από τη δημοσίευση, τους δικαιούχους ότι τα δεδομένα θα δημοσιοποιηθούν,

ιβε) εξασφαλίζει ότι το υλικό επικοινωνίας και προβολής, μεταξύ άλλων στο επίπεδο των δικαιούχων, διατίθεται, κατόπιν σχετικού αιτήματος, σε θεσμικά όργανα, φορείς ή οργανισμούς της Ένωσης,

ιγ) για την επιλογή των πράξεων, καταρτίζει και εφαρμόζει κριτήρια και διαδικασίες σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 73 του Κανονισμού και το σχετικό πλαίσιο εφαρμογής που προβλέπεται στο άρθρο 36 του παρόντος, εξαιρουμένων των πράξεων στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ),

ιδ) κατά την επιλογή των πράξεων, επαληθεύει ότι ο δικαιούχος διαθέτει τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς πόρους και μηχανισμούς για να καλύψει τα έξοδα λειτουργίας και συντήρησης για πράξεις που περιλαμβάνουν επενδύσεις σε υποδομές ή παραγωγικές επενδύσεις, ώστε να διασφαλίσει την οικονομική τους βιωσιμότητα,

ιε) καθορίζει στην απόφαση ένταξης όλους τους όρους για τη στήριξη κάθε πράξης, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών απαιτήσεων που αφορούν στα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που πρέπει να παρασχεθούν, το χρηματοδοτικό σχήμα της, την προθεσμία για την εκτέλεσή της και, ανάλογα με την περίπτωση, την εφαρμοστέα μέθοδο για τον καθορισμό των δαπανών της πράξης και τους όρους για την καταβολή της στήριξης,

ιστ) ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επιλογή πράξης στρατηγικής σημασίας εντός ενός (1) μηνός από την ένταξη και της παρέχει όλες τις συναφείς πληροφορίες σχετικά με την πράξη αυτή,

ιζ) προβαίνει σε εξέταση των σταδίων εξέλιξης δημόσιων συμβάσεων, ιδίως κατά τη διαδικασία διακήρυξης, ανάθεσης και τροποποίησης σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 38,

ιη) διενεργεί διαχειριστικές επαληθεύσεις σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 39,

ιθ) εφαρμόζει κατάλληλες διαδικασίες για να επιβεβαιώνεται ότι οι δαπάνες που εγγράφονται στους λογαριασμούς είναι νόμιμες και κανονικές,

κ) παρακολουθεί, όπου απαιτείται, την τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων από τους δικαιούχους, σύμφωνα με το άρθρο 65 του Κανονισμού,

κα) προλαμβάνει, εντοπίζει, διορθώνει παρατυπίες και καταχωρίζει στοιχεία των παρατυπιών που διαπιστώνει στο Σύστημα Διαχείρισης Παρατυπιών (Irregularity

Management System-IMS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τους αναλυτικούς κανόνες και το υπόδειγμα του Παραρτήματος XII του Κανονισμού,

κβ) εφαρμόζει αποτελεσματικά και αναλογικά μέτρα καταπολέμησης της απάτης, λαμβάνοντας υπόψη τους εντοπισθέντες κινδύνους,

κγ) προβαίνει στην ακύρωση του συνόλου ή μέρους της ενωσιακής συνεισφοράς σε μία πράξη, η οποία επιβάλλεται βάσει των αποτελεσμάτων επαλήθευσης ή ελέγχου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 42, και στις κατάλληλες ενέργειες για την επιστροφή του ποσού ακύρωσης στον Κρατικό Προϋπολογισμό, εφόσον απαιτείται,

κδ) συντάσσει για κάθε λογιστική χρήση τη διαχειριστική δήλωση, σύμφωνα με το υπόδειγμα που παρατίθεται στο Παράρτημα XVIII του Κανονισμού,

κε) διασφαλίζει ότι τηρούνται όλα τα απαραίτητα έγγραφα για τη διαδρομή ελέγχου,

κστ) διασφαλίζει ότι όλα τα δικαιολογητικά έγγραφα, τα οποία σχετίζονται με μια πράξη που στηρίζεται από τα Ταμεία, τηρούνται στο κατάλληλο επίπεδο για πενταετή περίοδο από την 31η Δεκεμβρίου του έτους κατά το οποίο πραγματοποιείται η τελευταία πληρωμή από τη Διαχειριστική Αρχή προς τον δικαιούχο,

κζ) διασφαλίζει ότι, για κάθε πράξη, καταγράφονται ηλεκτρονικά και αποθηκεύονται στο ΟΠΣ τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, τη δημοσιονομική διαχείριση, τις επαληθεύσεις και τους ελέγχους σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Παράρτημα XVII του Κανονισμού, και διασφαλίζει την προστασία, την ακεραιότητα και τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των δεδομένων και την ταυτοποίηση των χρηστών,

κη) διαβιβάζει ηλεκτρονικά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα συγκεντρωτικά δεδομένα για το Πρόγραμμα στις προθεσμίες που τίθενται, σύμφωνα με το άρθρο 42 του Κανονισμού. Τα δεδομένα που υποβάλλονται είναι αξιόπιστα και αντικατοπτρίζουν τα δεδομένα που αποθηκεύονται ηλεκτρονικά σύμφωνα με την περ. κζ),

κθ) διασφαλίζει ότι ο δικαιούχος λαμβάνει το πλήρες οφειλόμενο ποσό σύμφωνα με το άρθρο 61,

λ) συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Εθνική Αρχή Συντονισμού, τη Λογιστική Αρχή, καθώς και με άλλες ενωσιακές ή εθνικές Αρχές και παρέχει σε αυτές κάθε πληροφορία που ζητείται στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων τους, εφαρμόζοντας τους ενωσιακούς και εθνικούς κανόνες για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.» (Νόμος 4914 ΦΕΚ Α 61/21.3.2022)

5.1.2 Προτεραιότητες των ΠΕΠ

Τα ΠΕΠ προγράμματα σχεδιάζονται για την εξυπηρέτηση πληθώρας στόχων της πολιτικής για την κοινωνικής συνοχή. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) στην Ελλάδα αποτελούν το βασικό εργαλείο για την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής σε περιφερειακό επίπεδο, με στόχο την προώθηση της ισόρροπης και βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις ελληνικές περιφέρειες. Κάθε ΠΕΠ σχεδιάζεται με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τις προτεραιότητες της αντίστοιχης περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει (Επιτροπή, 2023).

Οι επιμέρους ενέργειες που περιλαμβάνονται στα ΠΕΠ καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων και δράσεων. Στον τομέα των υποδομών, υλοποιούνται έργα για τη βελτίωση των οδικών δικτύων, των λιμένων, των αεροδρομίων και των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, με στόχο την ενίσχυση της προσβασιμότητας και της ποιότητας ζωής των πολιτών (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη πράσινων υποδομών και στην προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, μέσω επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2024).

Στον επιχειρηματικό τομέα, τα ΠΕΠ υποστηρίζουν την καινοτομία, την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, ενισχύοντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) και προωθώντας την ψηφιακή μετάβαση (Επιτροπή, 2023). Μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και ενίσχυσης της απασχόλησης, επιδιώκεται η βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και η αντιμετώπιση της ανεργίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Τα ΠΕΠ διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον οικονομικό σχεδιασμό της Περιφέρειας. Οι τοπικές επιχειρήσεις καλούνται να συνεργάζονται με κέντρα ερευνών, να προωθούν περισσότερο την οικονομική τους δραστηριότητα μέσα από την προβολή των ΜΜΕ. Οι δημόσιοι οργανισμοί καλούνται

να εφαρμόζουν περισσότερο ψηφιακά μέσα στην δράση τους, όπως ψηφιακές εφαρμογές, ώστε να επιτυγχάνεται μία ταχύτερη επαφή των πολιτών με το δημόσιο. Η ψηφιακή αναβάθμιση των περιφερειών μέσω της ανάπτυξης ψηφιακών υποδομών και υπηρεσιών συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της προσβασιμότητας. Απόρροια των παραπάνω είναι η εξωστρεφή δράση των Περιφερειών και ο γενικότερος οικονομικός και ψηφιακός μετασχηματισμός τους. (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Η προστασία του περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αποτελούν επίσης κεντρικούς άξονες των ΠΕΠ. Υλοποιούνται δράσεις για τη διαχείριση αποβλήτων, την προστασία των φυσικών πόρων, την αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών και την προώθηση βιώσιμων μορφών μεταφορών. Οι περιφερειακές δραστηριότητες οφείλουν να αναπτύσσονται με μία ροπή πιο φιλική προς το περιβάλλον, με σκοπό την βιώσιμη και πράσινη ανάπτυξη. Αυτός ο σκοπός επιτυγχάνεται με τη χρήση ΑΠΕ, σύσταση οικισμών περισσότερο ανθεκτικών σε αλλαγές του κλίματος. Ακόμη, με βάση τις συχνές ζημίες δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας, σε περιπτώσεις έντονων καιρικών φαινομένων, όπως πυρκαγιών ή πλημμύρων, απαιτείται μία συντονισμένη δράση της Πολιτικής Προστασίας με τις αρμόδιες Αρχές των ΠΕΠ. Αναγκαία τίθεται η θεμελίωση ενός χρηστού συστήματος αντιμετώπισης και κυρίως πρόληψης τέτοιων καταστροφών. Για παράδειγμα, η ορθή διαχείριση των αντιπλημμυρικών έργων, η σωστή λειτουργία των δικτύων ύδρευσης και άρδευσης κυρίως σε νησιώτικές περιοχές αποτελούν απαραίτητες ενέργειες προς επίρρωση του παραπάνω σκοπού.

Στο ίδιο κλίμα συντονισμού των Περιφερειών, εμπεριέχεται ο στόχος για την ενδυνάμωση της ενδοπεριφερειακής προσβασιμότητας. Οι εθνικές γεωλογικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες δεν θα πρέπει να εμφανίζονται ως εμπόδια ανάπτυξης ενός ολικού οδικού δικτύου. Οι Ο.Τ.Α με τη σύμπραξη των κρατικών αρχών οφείλουν να προβαίνουν στην αναβάθμιση των επαρχιακών δρόμων, των λιμενικών και σιδηροδρομικών υποδομών. Η ασφάλεια και η προσβασιμότητα στο οδικό δίκτυο των πολιτών και ιδιαίτερα όσων κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές τίθεται ως απαραίτητη επιδίωξη με βάση την προγραμματική περίοδο.

Συνεχίζοντας, μεγάλη πρόκληση αποτελεί ο τομέας των κοινωνικών υποδομών, όπου οι περιφερειακές ανισότητες εμφανίζονται εντονότερα. Δεν θα έπρεπε να νοείται η

ύπαρξη ελλειπών κτιριακών εγκαταστάσεων ή παραμέληση υποδομών κοινωνικής πρόνοιας. Τα ΠΕΠ προβλέπουν την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων στους τρεις βαθμούς της εκπαίδευσης. Οι τοπικές και περιφερειακές Αρχές οφείλουν να παρέχουν τον κατάλληλο εργαστηριακό εξοπλισμό πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ταυτοχρόνως, στον ίδιο τομέα εντάσσεται και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προστασίας περιοχών ιδιαίτερης πολιτιστικής και τουριστικής σημασίας. Ως πρόταση θα μπορούσε να αναφερθεί η διαμόρφωση μίας πιο συντονισμένης περιφερειακής στρατηγικής, μέσω προώθησης του «τουριστικού προϊόντος» για την προβολή της εκάστοτε Περιφέρειας, με απώτερο στόχο την περαιτέρω ενδυνάμωση των Περιφερειών σε αυτόν τον τομέα, ώστε να επωφεληθούν ακόμη και Περιφέρειες με μικρότερη τουριστική κίνηση.

Μία από τις, ίσως, πιο ευαίσθητες στρατηγικές προτεραιότητες των ΠΕΠ αποτελεί το κομμάτι του ανθρώπινου δυναμικού με όσα συνεπάγονται, δηλαδή η προώθηση πολιτικών απασχόλησης και ένταξης στο κοινωνικών σύνολο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, η καταπολέμηση του επισιτισμού και της ένδειας. Οι Αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να αντιμετωπίσουν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, οργανώνοντας δράσεις ευαισθητοποίησης, διαμορφώνοντας κατάλληλα δομές φιλοξενίας αστέγων και ανθρώπων στα όρια ακραίας φτώχειας. Ακόμη, προβλέπεται η περαιτέρω ενίσχυση των δομών κακοποιημένων γυναικών, των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης ΑμεΑ και των ΚΔΗΦ. Ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του στόχου προβλέπει την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της κοινωνικής συνοχής, ώστε να καταπολεμηθούν οι περιφερειακές ανισότητες.

Τελευταία, αλλά εξίσου σημαντική προτεραιότητα των ΠΕΠ είναι «Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις», οι οποίες προβλέπουν την στρατηγική ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών. Οι ωφελούμενες περιοχές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Πρόκειται, αφενός για περιοχές με προβλήματα, οι οποίες χρήζουν μίας ολικής υποστήριξης, όπως περιοχές με έντονα προβλήματα άναρχης δόμησης, εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και αφετέρου για πιο δυναμικές περιοχές που είναι φιλικές προς μία συνολική ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική. Υιοθετούνται πολιτικές ανάπτυξης όπως, Στρατηγικές Βιώσιμης Ανάπτυξης και Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλίες των Τοπικών Κοινοτήτων. Οι πολιτικές ανάπτυξης ΟΧΕ/ΒΑΑ βρίσκουν πρόσφορο έδαφος, ενδεικτικά, στον τομέα ανάπτυξης του αστικού περιβάλλοντος, στην αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας, στην προβολή πολιτιστικών

και φυσικών περιοχών, στην ενδυνάμωση της αστικής κινητικότητας και στην βελτίωση επικοινωνίας πολιτών και δημόσιων υπηρεσιών. Αρχικά, σκοπός των πολιτικών είναι να εγείρουν το ενδιαφέρον των τοπικών αρχών για μία δομημένη δράση γύρω από την αξιοποίηση των δημόσιων κτιρίων και περιοχών. Για παράδειγμα παραμελημένα ή εγκαταλελειμμένα κτίρια σε πολλούς Δήμους και Περιφέρειες μένουν αναξιοποίητα. Λόγου χάριν, στον Δήμο Καβάλας, χώροι όπως το παλιό νοσοκομείο, το παλιό κολυμβητήριο, το εγκαταλελειμμένο Σανατόριο, τα Δημοτικά Λουτρά Ελευθερών είτε δεν λειτουργούν πια είτε παραμένουν εντελώς αναξιοποίητα. Συνεχίζοντας, ιδιαίτερο πλήγμα αποτελεί η συνεχής κίνηση στο οδικό δίκτυο μέσα στις πόλεις, χωρίς να διατίθενται από τις τοπικές Αρχές οι αντίστοιχοι χώροι προσωρινής ή μη στάθμευσης. Η ταυτόχρονη έλλειψη πεζοδρομίων, ποδηλατοδρόμων, πράσινων χώρων ανάπαυσης και πάρκων καθιστά την εκάστοτε αστική περιοχή ως μη ποιοτικά κατοικήσιμη με βάση τις προβλέψεις βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Για την διαμόρφωση μίας ποιότητας ζωής, οι αρμόδιοι τοπικοί φορείς να επενδύσουν σε έργα βελτίωσης του αστικού ιστού, με γνώμονα την παροχή ασφάλειας σε οδηγούς και πεζούς. Ακόμη, μέσω έργων ανάπλασης, να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά οι ελεύθεροι δημόσιοι ή εγκαταλελειμμένοι χώροι. Επιπλέον, αναγκαία κρίνεται η διαμόρφωση ποιοτικών μηχανισμών προστασίας του περιβάλλοντος, μέσω ενεργειακής απόδοσης δημόσιων κτιρίων και ο σχεδιασμός άμβλυνσης ατμοσφαιρικών ρύπων και ηχορυπάνσεων μέσα στις πόλεις. (EETAA ΑΕ, 2024). (Επιτροπή, 2023).

Η υλοποίηση των ΠΕΠ γίνεται με αυστηρά κριτήρια διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνεια, η αποδοτικότητα και η επίτευξη των στρατηγικών στόχων (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, των φορέων της αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων αποτελεί βασικό στοιχείο για την επιτυχία των προγραμμάτων, ενισχύοντας τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την κοινωνική συνοχή (EETAA ΑΕ, 2024).

Συνολικά, τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα αποτελούν τον κινητήριο μοχλό για την περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, προωθώντας την οικονομική ανασυγκρότηση, την κοινωνική ένταξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, συμβάλλοντας έτσι στην ευημερία και την ποιότητα ζωής των πολιτών σε όλη τη χώρα (Επιτροπή, 2023)(ΕΣΠΑ, 2021-2027).

5.2 Τα 13 ΠΕΠ των ελληνικών Περιφερειών

5.2.1 ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Ως κεντρικός στόχος του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καθορίζεται η οικονομική ανάπτυξη, η προστασία της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς, η ορθή αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων μέσα σε ένα γενικότερο πνεύμα κοινωνικής σύγκλισης. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 639.098.846 ευρώ. Η ΕΕ συμμετέχει με 543.234.017 ευρώ ενώ το κράτος με 95.864.829 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Παρακάτω, παρουσιάζονται οι κεντρικές προτεραιότητες του ΠΕΠ, οι αντίστοιχοι προϋπολογισμοί και τα εκάστοτε ποσά της ευρωπαϊκής και εθνικής συνεισφοράς.

1. «Προώθηση της επιχειρηματικότητας», με συνολικό προϋπολογισμό 61.875.893 ευρώ, εκ των οποίων η ευρωπαϊκή συνεισφορά ανέρχεται στα 52.594.509 ευρώ, ενώ η εθνική στα 9.281.384 ευρώ.
2. «Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών», με συνολικό προϋπολογισμό 77.545.512 ευρώ, εκ των οποίων η ένωση συνεισφέρει 109.666.087 ευρώ και το ελληνικό κράτος 19.352.839 ευρώ.
3. «Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Π-ΑΜΘ», με συνολικό προϋπολογισμό 77.545.512 ευρώ, εκ των οποίων 65.913.685 ευρώ διατίθενται από την Ένωση και 11.631.827 ευρώ από το κράτος.
4. Α. «Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ)». Ο συνολικό προϋπολογισμός αγγίζει τα 83.702.958 ευρώ, η ΕΕ συμβάλλει με 71.147.514 ευρώ και το κράτος με 12.555.444 ευρώ
Β. «Κοινωνική Ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+)», με συνολικό προϋπολογισμό 163.328.870 ευρώ, συμμετοχή της Ένωσης 138.829.539 ευρώ και του κράτους 24.499.331 ευρώ.
5. «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Π-ΑΜΘ», με συνολικό προϋπολογισμό 113.394.058 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 96.384.949 ευρώ και εθνική 17.009.109 ευρώ.
6. Α. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 7.989.393 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 6.790.984 ευρώ και εθνική συμμετοχή 1.198.409 ευρώ.
Β. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με προϋπολογισμό 2.243.236 ευρώ, συμμετοχή της Ένωσης 1.906.750 ευρώ και του κράτους 336.486 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.2 ΠΕΠ Αττικής

Το ΠΕΠ Αττικής, με γνώμονα της επίτευξη κοινωνικής συνοχής στοχεύει στην ενδυνάμωση της διεθνής και εθνικής παρουσίας της Περιφέρειας, μέσω αύξησης της τοπικής επιχειρηματικότητας και των καινοτόμων εξωστρεφών δράσεων και πρωτοβουλιών. Ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 1.616.995.496 ευρώ, καθώς τόσο η ΕΕ, όσο και το κράτος συμμετέχουν με ποσό των 808.497.748 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Οι κύριες προτεραιότητες του ΠΕΠ εμφανίζονται ως εξής:

1. «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού και ψηφιακού μετασχηματισμού», με συνολικό προϋπολογισμό 205.456.568 ευρώ και ενωσιακή και εθνική συμμετοχή 102.728.284 ευρώ.
2. Α. «Προώθηση της μετάβασης σε μια πράσινη περιφερειακή οικονομία και της διασφάλισης ενός αειφόρου και ανθεκτικού φυσικού και αστικού περιβάλλοντος», με συνολικό προϋπολογισμό 318.123.264 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 159.061.63 ευρώ και εθνική συμμετοχή 159.061.632 ευρώ.
Β. «Προώθηση της βιώσιμης, πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, ως μέρος της μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα», με συνολικό προϋπολογισμό 13.500.000 ευρώ και ενωσιακή και εθνική συμμετοχή 6.750.000 ευρώ.
3. «Ενίσχυση της περιφερειακής διασύνδεσης μέσω της προώθησης της τοπικής και υπερτοπικής έξυπνης και ασφαλούς κινητικότητας», με συνολικό προϋπολογισμό 124.884.888 ευρώ, ευρωπαϊκή και εθνική συνεισφορά 62.442.444 ευρώ.
4. Α. «Προώθηση της περιφερειακής κοινωνικής συνοχής μέσα από την ενίσχυση των μηχανισμών και υποδομών για την στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικοοικονομικής ένταξης», με προϋπολογισμό 237.065.272 ευρώ, ευρωπαϊκή και εθνική συμβολή 118.532.636 ευρώ.
Β. «Προώθηση της περιφερειακής κοινωνικής συνοχής μέσα από την ενίσχυση των μηχανισμών και υπηρεσιών για την στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης, της κοινωνικοοικονομικής ένταξης, της ισότητας των ευκαιριών και την αντιμετώπιση κινδύνων φτώχειας και αποκλεισμού» με προϋπολογισμό 409.553.300 ευρώ και ισομερή ενωσιακή και εθνική συμβολή 204.776.650 ευρώ.

5. «Ενίσχυση της χωρικής οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και συνοχής στην Αττική», με προϋπολογισμό 289.746.442 ευρώ και ίση συμμετοχή 144.873.221 ευρώ.
6. «Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 10.000.000 ευρώ και ισομερή συμμετοχή 5.000.000 ευρώ.
7. «Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ+», με συνολικό προϋπολογισμό 8.665.762 ευρώ και ενωσιακή και εθνική συμβολή 4.332.881 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.3 ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου

Το ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου στοχεύει σε «επενδύσεις στην απασχόληση και στην ανάπτυξη» της Περιφέρειας. Ειδικότερα, με γνώμονα τα ιδιαίτερα γεωγραφικά γνωρίσματα της Περιφέρειας και το πλήθος νησιών που την απαρτίζουν, η ΠΒΑ προσανατολίζεται στην αειφόρο οικονομική ανάπτυξη, μέσω συνεργασιών στον παραγωγικό τομέα. Στοχεύει μάλιστα στην δημιουργία ενός κλίματος «τοπικότητας» της Περιφέρειας εστιάζοντας κυρίως στην κοινωνική συνοχή και αλληλουχία. Με προϋπολογισμό 394.019.400 ευρώ, η συμμετοχή της ΕΕ ανέρχεται στα 334.916.486 ευρώ και η αντίστοιχη εθνική στα 59.102.914 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Οι προτεραιότητες του προγράμματος είναι οι κάτωθι:

1. «Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας», με συνολικό προϋπολογισμό 50.046.858 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 42.539.829 ευρώ και εθνική συνεισφορά 7.507.029 ευρώ.
2. «Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα», με προϋπολογισμό 79.561.672 ευρώ, εθνική συνεισφορά 11.934.251 ευρώ και ευρωπαϊκή συνεισφορά 67.627.421 ευρώ.
3. «Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας», με προϋπολογισμό 28.873.188 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 24.542.209 ευρώ και αντίστοιχη εθνική 4.330.979 ευρώ.
4. Α. «Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», με συνολικό προϋπολογισμό 57.746.375 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 49.084.418 ευρώ και εθνική συνεισφορά 8.661.957 ευρώ.
 Β. «Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας», με συνολικό προϋπολογισμό 68.224.923 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 57.991.184 ευρώ και αντίστοιχη κρατική 10.233.739 ευρώ.

5. «Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις», με συνολικό προϋπολογισμό 102.249.585 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 86.912.147 ευρώ και εθνική συνεισφορά 15.337.438 ευρώ.
6. Α. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με ολικό προϋπολογισμό, 5.201.164 ευρώ, ενωσιακή συμβολή 4.420.989 ευρώ και εθνική συμμετοχή 780.175 ευρώ.
Β. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με ολικό προϋπολογισμό 2.115.635 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 1.798.289 ευρώ και κρατική συμβολή 317.346 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.4 ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος

Το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος επικεντρώνεται σε μετασχηματιστικές ενέργειες, ώστε να αναδειχθεί η Περιφέρεια ως κέντρο καινοτομίας και τεχνολογικών δράσεων, εστιάζοντας σε εθελοντικές και πολιτισμικές δραστηριότητες. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στα 628.457.202 ευρώ με την ΕΕ να συμμετέχει με ποσό των 534.180.118 ευρώ και το ελληνικό κράτος με 94.267.084 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Ως προτεραιότητες του ΠΕΠ αναφέρονται οι εξής:

1. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης», με προϋπολογισμό 70.804.450 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 60.183.782 ευρώ και εθνική συνεισφορά 10.620.668 ευρώ.
2. «Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτόαρκειας και της κυκλικής οικονομίας», με προϋπολογισμό 126.868.612 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 107.838.320 ευρώ και εθνική 19.030.292 ευρώ.
3. «Ενίσχυση της κινητικότητας», με συνολικό προϋπολογισμό 56.041.029 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 47.634.874 ευρώ και αντίστοιχη εθνική 8.406.155 ευρώ.
4. Α. «Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής», με συνολικό προϋπολογισμό 92.082.056 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 78.269.747 ευρώ και εθνική συνεισφορά 13.812.309 ευρώ.
Β. «Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας», με προϋπολογισμό 159.438.992 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 135.523.143 ευρώ και εθνική συνεισφορά, 23.915.849 ευρώ.

5. «Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις», με προϋπολογισμό 112.544.736 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 95.663.025 ευρώ και κρατική συμβολή 16.881.711 ευρώ.
6. «Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ», με ολικό προϋπολογισμό, 7.293.748 ευρώ, ενωσιακή συνεισφορά 6.199.685 ευρώ και εθνική συμμετοχή 1.094.063 ευρώ.
7. «Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ+», με ολικό προϋπολογισμό 3.373.579 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 2.867.542 ευρώ και κρατική συμμετοχή 506.037 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.5 ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας

Το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας προσδοκά στην θεμελίωση της Δυτικής Μακεδονίας ως μίας Περιφέρειας με κεντρικό ρόλο στον τομέα της απασχόλησης. Ειδικότερα, επιδιώκει την βιώσιμη απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού κυρίως μέσα από ένα σύστημα οικονομικής εξωστρέφειας, κοινωνικής συνοχής και μίας περιβαλλοντικής κατεύθυνσης. Το ΠΕΠ διαθέτει συνολικό προϋπολογισμό 394.110.985 ευρώ εκ των οποίων η ενωσιακή συνεισφορά είναι 334.994.311 ευρώ, καθώς και η κρατική συνεισφορά προβλέπεται στα 59.116.647 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Οι προτεραιότητες του προγράμματος παρουσιάζονται παρακάτω:

1. «Ενίσχυση του παραγωγικού και οικονομικού μετασχηματισμού της Περιφέρειας», με προϋπολογισμό 40.000.000 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 34.000.000 ευρώ και κρατική συνεισφορά 6.000.000 ευρώ.
2. «Στήριξη της καθαρής ενέργειας και της πράσινης αειφόρου ανάπτυξης», με προϋπολογισμό 79.561.672 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 67.627.421 ευρώ και κρατική συμβολή 11.934.251 ευρώ.
3. «Βελτίωση της διασυνδεσιμότητας της Περιφέρειας», με προϋπολογισμό 38.920.045 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 33.082.038 ευρώ, εθνική συμβολή 5.838.007 ευρώ.
4. Α. «Ενίσχυση της Κοινωνικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας», με προϋπολογισμό 57.746.375 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 49.084.418 ευρώ και κρατική συμβολή 8.661.957 ευρώ.

- B. «Ενίσχυση της Κοινωνικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας», με προϋπολογισμό 99.987.164 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 84.989.089 ευρώ και κρατική συμβολή 14.998.075 ευρώ.
5. «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των αστικών περιοχών και της υπαίθρου», με προϋπολογισμό 70.578.903 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 59.992.067 ευρώ και εθνική συμβολή 10.586.836 ευρώ.
6. «Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 5.201.164 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 4.420.989 ευρώ και εθνική συνεισφορά 780.175 ευρώ.
7. «Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ+», με προϋπολογισμό 2.115.635 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 1.798.289 ευρώ και κρατική συνεισφορά 317.346 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.6 ΠΕΠ Ηπείρου

Το ΠΕΠ Ηπείρου στοχεύει στην μετατροπή της Περιφέρειας σε τουριστικό πόλο έλξης, αξιοποιώντας τα σύγχρονα εργαλεία της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης, επενδύοντας στο περιβάλλον και στην τοπική επιχειρηματική καινοτομία. Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΠΕΠ ανέρχεται στα 426.069.900 ευρώ, εκ των οποίων 362.156.013 ευρώ δίνει η ΕΕ και 63.909.887 ευρώ η Ελλάδα (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

1. «Ενίσχυση της περιφερειακής οικονομίας μέσω της αξιοποίησης της έρευνας και της καινοτομίας», με προϋπολογισμό 54.104.712 ευρώ, ενωσιακή συνεισφορά 45.989. ευρώ και εθνική συνεισφορά 8.115.707 ευρώ.
2. Α.«Προώθηση της αειφορίας και αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής», με προϋπολογισμό 73.512.618 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 62.485.725 ευρώ και εθνική συμβολή 11.026.893 ευρώ.
- B. «Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας – Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή – Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων», με προϋπολογισμό 12.500.000 ευρώ και ευρωπαϊκή συμμετοχή 10.625.000 ευρώ και εθνική συνεισφορά 1.875.000 ευρώ.
3. «Ενίσχυση της κινητικότητας», με προϋπολογισμό 37.714.257 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμμετοχή 32.057.118 ευρώ και εθνική συνεισφορά 5.657.139 ευρώ.

4. Α. «Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής», με συνολικό προϋπολογισμό, 55.928.513 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 47.539.236 ευρώ και εθνική συμμετοχή 8.389.277 ευρώ.
Β. «Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού», με προϋπολογισμό 108.094.232 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 91.880.097 ευρώ και εθνική συμμετοχή 16.214.135 ευρώ.
5. «Στήριξη της βιώσιμης και ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης», με συνολικό προϋπολογισμό 76.301.517 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμμετοχή 64.856.289 ευρώ και εθνική συμμετοχή 11.445.228 ευρώ.
6. Α. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ» με προϋπολογισμό 2.287.172 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμβολή 1.944.096 ευρώ και εθνική συμμετοχή 343.076 ευρώ.
Β. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με συνολικό προϋπολογισμό 5.622.879 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμμετοχή 4.779.447 ευρώ και εθνική συνεισφορά 843.432 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.7 ΠΕΠ Θεσσαλίας

Το ΠΕΠ Θεσσαλίας αφορά τον συνδυασμό της οικονομικής ανάπτυξης σε ένα πλαίσιο βιωσιμότητας και αειφορίας με σεβασμό στις περιβαλλοντικές επικλήσεις. Η χρηματοδότηση ανέρχεται συνολικά στα 553.885.667 ευρώ, με το κράτος να συμμετέχει με 83.082.853 ευρώ, ενώ τα ευρωπαϊκά κονδύλια διαχωρίζονται σε αυτά του ΕΤΠΑ, στα 348.831.364 ευρώ και σε αυτά του ΕΚΤ+ στα 121.971.450 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Οι στρατηγικές προτεραιότητες του ΠΕΠ είναι οι εξής:

1. «Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας», με προϋπολογισμό 70.336.125 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 59.785.706 ευρώ και εθνική 10.550.419 ευρώ.
2. «Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα», με προϋπολογισμό 111.816.404 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 95.043.943 ευρώ, εθνική συμμετοχή 16.772.461 ευρώ.
3. «Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας», με προϋπολογισμό, 40.578.533 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 34.491.753 ευρώ, εθνική συμβολή 6.086.780 ευρώ.
4. Α. «Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», με προϋπολογισμό, 81.157.068 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 68.983.507 ευρώ, κρατική συμβολή 12.173.561 ευρώ.

- B. «Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας», με προϋπολογισμό 140.522.500 ευρώ, ευρωπαϊκή ενίσχυση 119.444.125 ευρώ, εθνική συμμετοχή 21.078.375 ευρώ.
5. «Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις», με προϋπολογισμό 99.191.970 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 84.313.174 ευρώ και εθνική συμμετοχή 14.878.796 ευρώ.
6. Α. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 7.309.743 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 6.213.281 ευρώ, εθνική συμβολή 1.096.462 ευρώ.
- B. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με προϋπολογισμό 2.973.324 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 2.527.325 ευρώ και εθνική συμμετοχή 445.999 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.8 ΠΕΠ Ιονίων Νήσων

Το ΠΕΠ Ιονίων Νήσων στοχεύει στην μετατροπή της Περιφέρειας σε έναν ελκυστικό βιώσιμο προορισμό. Ο προϋπολογισμός υπολογίζεται στα 287.600.000 ευρώ, με την συμμετοχή της ΕΕ στα 244.046.000 ευρώ και την Ελλάδα με 413.014.000 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Ως βασικές προτεραιότητες εμφανίζονται οι κάτωθι:

1. «Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας μέσω της προώθησης της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού», με συνολικό προϋπολογισμό 31.520.680 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 26.792.578 ευρώ και εθνική συμμετοχή 4.728.102 ευρώ.
2. Α. «Προστασία του Περιβάλλοντος, Αειφόρος Ανάπτυξη, Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής», με συνολικό προϋπολογισμό 54.058.517 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 45.949.739 ευρώ, εθνική συμμετοχή 8.108.778 ευρώ.
- B. «Προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας», με συνολικό προϋπολογισμό 4.000.000 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 3.400.000 ευρώ, εθνική συμμετοχή 600.000 ευρώ.
3. «Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας», με ολικό προϋπολογισμό 26.069.623 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 22.159.179 ευρώ, εθνική συμβολή 3.910.444 ευρώ.
4. Α. «Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με τη βελτίωση υποδομών», με προϋπολογισμό 42.139.246 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 35.818.359 ευρώ, εθνική συμβολή 6.320.887 ευρώ.

- Β. «Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού», με προϋπολογισμό 72.963.606 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή με 62.019.065 ευρώ, εθνική συμβολή 10.944.541 ευρώ.
5. «Προώθηση της βιώσιμης και ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης», με προϋπολογισμό 51.503.523 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 43.777.994 ευρώ, εθνική συμμετοχή 7.725.529 ευρώ.
6. Α. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 1.543.842 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 1.312.265 ευρώ, εθνική συμβολή 231.577 ευρώ.
- Β. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με προϋπολογισμό 3.795.444 ευρώ, εθνική συμμετοχή 569.317 ευρώ και ευρωπαϊκή συμβολή 3.226.127 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.9 ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της Κεντρικής Μακεδονίας προωθεί έναν δομικό παραγωγικό μετασχηματισμό με γνώμονα την καινοτομία και την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η στρατηγική επιδιώκει την ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού και τη διασύνδεσή του με τον πολιτισμό, ενώ ταυτόχρονα δίνει έμφαση στην κοινωνική συνοχή μέσω της καταπολέμησης της ανεργίας και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Παράλληλα, θωρακίζεται το φυσικό περιβάλλον απέναντι στην κλιματική κρίση και αναδεικνύεται ο γεωστρατηγικής σημασίας ρόλος της Θεσσαλονίκης ως κεντρικού ενεργειακού και διαμετακομιστικού κόμβου. Έτσι, επιτυγχάνεται μια ισορροπημένη ανάπτυξη που συνδυάζει τον εκσυγχρονισμό των υποδομών με τη βιώσιμη χωρική οργάνωση και την κοινωνική ευημερία. Ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 1.440.102.734 ευρώ. Η ΕΕ συμμετέχει με ποσό των 1.224.087.320 και το κράτος με 216.015.414 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Παρακάτω, παρουσιάζονται οι κεντρικές προτεραιότητες του ΠΕΠ:

1. «Παραγωγικός ανταγωνιστικός μετασχηματισμός της Κεντρικής Μακεδονίας», με προϋπολογισμό 190.285.378 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 161.742.571 ευρώ και εθνική 28.542.807 ευρώ.

2. «Στήριξη της πράσινης και αειφόρου ανάπτυξης στην Κεντρική Μακεδονία», με προϋπολογισμό 290.722.648 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 247.114.250 ευρώ και εθνική συμμετοχή 43.608.398 ευρώ.
3. «Εξασφάλιση της διασυνδεσιμότητας της Κεντρικής Μακεδονίας», με προϋπολογισμό 105.504.188 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 89.678.559 ευρώ και εθνική 15.825.629 ευρώ.
4. Α. «Προώθηση της Κοινωνικής Συνοχής στην Κεντρική Μακεδονία – Παρέμβαση του ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 211.008.373 ευρώ, με συνεισφορά της Ένωσης 179.357.117 ευρώ και του κράτους 31.651.256 ευρώ.
Β. «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Κεντρική Μακεδονία», με προϋπολογισμό 365.358.503 ευρώ, συνεισφορά της ΕΕ 310.554.727 ευρώ και του κράτους 54.803.776 ευρώ.
5. «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Κεντρική Μακεδονία», με προϋπολογισμό 257.899.123 ευρώ, ευρωπαϊκή ενίσχυση, 219.214.254 ευρώ και εθνική συμμετοχή 38.684.869 ευρώ.
6. «Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 11.593.878 ευρώ, εθνική συμμετοχή 1.739.082 ευρώ και ευρωπαϊκή ενίσχυση 9.854.796 ευρώ.
7. «Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ+», με προϋπολογισμό 7.730.643 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 6.571.046 ευρώ και κρατική ενίσχυση 1.159.597 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.10 ΠΕΠ Κρήτης

Το ΠΕΠ Κρήτης ενσωματώνει στη δράση του τους στόχους για μία ποιοτική ανάπτυξη, θεμελίωση της κοινωνικής συνοχής, ενός σύστημα αποτελεσματικής διακυβέρνησης και ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης. Ο προϋπολογισμός συγκεντρώνει το ποσό των 564.537.315 ευρώ, με την ενωσιακή συμμετοχή να ανέρχεται στα 479.856.714 ευρώ και το εθνικό κράτος στα 84.680.601 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Οι κυριότερες προτεραιότητες παρουσιάζονται παρακάτω:

1. «Προώθηση της Καινοτομίας και στήριξη της Επιχειρηματικότητα (ΕΤΠΑ)», με προϋπολογισμό 59.757.395 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 50.793.785 ευρώ και εθνική συμμετοχή 8.963.610 ευρώ.

2. «Στήριξη της πράσινης ανάπτυξης και μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα (ΕΤΠΑ)», με προϋπολογισμό 114.077.839 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή με 96.966.163 ευρώ, εθνική συμμετοχή με 17.111.676 ευρώ.
3. «Ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής προσβασιμότητας (ΕΤΠΑ)», με προϋπολογισμό 69.162.748 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 58.788.335 ευρώ, εθνική συμμετοχή 10.374.413 ευρώ.
4. «Ενίσχυση της Κοινωνικής Δυναμικής και Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ)», με προϋπολογισμό 79.798.909 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 67.829.072 ευρώ και εθνική συνεισφορά 11.969.837 ευρώ.
5. «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας (ΕΚΤ+)», «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των Αστικών Κέντρων και της Υπαίθρου», με προϋπολογισμό 143.392.995 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 121.884.045 ευρώ και εθνική συνεισφορά 21.508.950 ευρώ.
6. «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των Αστικών Κέντρων και της Υπαίθρου», με προϋπολογισμό 90.485.064 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 76.912.304 ευρώ και εθνική συμμετοχή 13.572.760 ευρώ.
7. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με συνολικό προϋπολογισμό 5.000.000 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 4.250.000 ευρώ και εθνική συμβολή 750.000 ευρώ.
8. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με ολικό προϋπολογισμό 2.862.365 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 2.433.010 ευρώ και εθνική συμβολή 429.355 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.11 ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου

Το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου θέτει ως κύριο στόχο την διαφοροποίηση της Περιφέρειας σχετικά με την βιώσιμη ανάπτυξη, την τοπική επιχειρηματικότητα και τον τουρισμό. Ειδικότερα, με βάση τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2020 για την Ελλάδα, το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου κατευθύνει την δράση του προς την ανάπτυξη της παραγωγικότητας, την ενίσχυση των περιφερειακών δικτύων μεταφοράς, με αποτέλεσμα την αύξηση της κινητικότητας, καταπολέμηση περιφερειακών ανισοτήτων και ενδυνάμωση πολιτικών απασχόλησης. Ο συνολικός προϋπολογισμός που διατίθεται για το ΠΕΠ αγγίζει τα 285.400.000 ευρώ, με την ΕΕ και το ελληνικό Δημόσιο να συμμετέχουν με 142.700.000 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Ως κεντρικές προτεραιότητες τίθενται οι εξής:

1. «Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας», με προϋπολογισμό 23.000.000 ευρώ, ευρωπαϊκή και εθνική συμμετοχή 11.500.000 ευρώ.
2. «Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα», με συνολικό προϋπολογισμό 64.000.000 ευρώ, ισομερή ευρωπαϊκή και κρατική συμβολή με 32.000.000 ευρώ.
3. «Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας», με ολικό προϋπολογισμό 32.829.096 ευρώ και ενωσιακή και εθνική συμμετοχή 16.414.548 ευρώ.
4. «Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», με συνολικό προϋπολογισμό 40.000.000 ευρώ και ταυτόχρονη ενωσιακή και κρατική συνεισφορά με 40.000.000 ευρώ έκαστη.
5. «Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας», με συνολικό προϋπολογισμό 72.189.110 ευρώ και ενωσιακή και εθνική συμμετοχή 36.094.555 ευρώ.
6. «Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις», με συνολικό προϋπολογισμό 48.000.000 ευρώ και ίση συμμετοχή της ΕΕ και του κράτους με 24.000.000 ευρώ.
7. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με συνολικό προϋπολογισμό 3.719.690 ευρώ, ενώ ΕΕ και η Ελλάδα συμβάλλουν με 1.859.845 ευρώ.
8. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ» με προϋπολογισμό 1.614.254 ευρώ και ίση ενωσιακή και ελληνική συμμετοχή των 807.127 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.12 ΠΕΠ Πελοποννήσου

Το ΠΕΠ Πελοποννήσου ορίζει ως στρατηγικό στόχο για το 2021-2027 την «Αειφόρο ενδογενή και εξωστρεφή ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής». Με βάση αυτήν την αρχή, εισάγονται και ειδικότερες επιδιώξεις, όπως η ενίσχυση των περιφερειακών συνδέσεων και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας στο κομμάτι των ανθρώπινων πόρων και η ορθή λειτουργία του συστήματος περιβαλλοντικής προστασίας. Ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 410.088.431 ευρώ, με την ΕΕ να συμμετέχει με το ποσό των 348.575.163 ευρώ και η Ελλάδα με το ποσό των 61.513.268 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Παρακάτω, παρουσιάζονται οι βασικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Πελοποννήσου:

1. «Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας», με προϋπολογισμό 52.075.785 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 44.264.417 ευρώ και εθνική συμβολή 7.811.368 ευρώ.
2. «Αειφόρα ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας», με συνολικό προϋπολογισμό 82.787.145 ευρώ, ευρωπαϊκή συμβολή 70.369.073 ευρώ και εθνική συνεισφορά 12.418.072 ευρώ.
3. «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας», με συνολικό προϋπολογισμό 30.043.723 ευρώ, ενωσιακή συμμετοχή 25.537.164 ευρώ και εθνική συνεισφορά 4.506.559 ευρώ.
4. «Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας», με συνολικό προϋπολογισμό 60.087.444 ευρώ, ενωσιακή συμβολή 51.074.327 ευρώ και εθνική συνεισφορά 9.013.117 ευρώ.
5. «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας», με συνολικό προϋπολογισμό 104.040.698 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 88.434.593 ευρώ και εθνική συνεισφορά 15.606.105 ευρώ.
6. «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας», με ολικό προϋπολογισμό 73.440.210 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 62.424.178 ευρώ και εθνική συνεισφορά 11.016.032 ευρώ.
7. «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ», με συνολικό προϋπολογισμό 5.412.022 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 4.600.218 ευρώ και εθνική συνεισφορά 811.804 ευρώ.
8. «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ», με ολικό προϋπολογισμό 2.201.404 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 1.871.193 ευρώ και εθνική συνεισφορά 330.211 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

5.2.13 ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος

Το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2021-2027 διαμορφώθηκε με βάση τις πυρκαγιές στην περιοχή της Βόρειας Εύβοιας. Ο στρατηγικός στόχος παραμένει η πολιτική συνοχής, με ταυτόχρονη ενδυνάμωση των πυρόπληκτων περιοχών, ώστε να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες των ολικών καταστροφών. Ο συνολικός προϋπολογισμό αφορά

426.065.902 ευρώ, με την ΕΕ να συμμετέχει με 362.156.013 ευρώ και την Ελλάδα με 63.909.889 ευρώ (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζονται ως εξής:

1. «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου μετασχηματισμού της», με προϋπολογισμό 54.104.712 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 45.989.005 ευρώ και εθνική συμμετοχή 8.115.707 ευρώ.
2. «Διασφάλιση της περιβαλλοντικής αειφορίας, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων», με συνολικό προϋπολογισμό 86.012.618 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμμετοχή 73.110.725 ευρώ και εθνική συμμετοχή 12.901.893 ευρώ.
3. «Ενίσχυση της συνδεσιμότητας της περιφέρειας», με συνολικό προϋπολογισμό 31.214.257 ευρώ, με ευρωπαϊκή συνεισφορά 26.532.118 ευρώ και εθνική συμμετοχή 4.682.139 ευρώ.
4. Α. «Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την αναβάθμιση των μηχανισμών και υποδομών για τη στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικοοικονομικής ένταξης», με προϋπολογισμό 62.428.513 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 53.064.236 ευρώ και εθνική συμμετοχή 9.364.277 ευρώ.
Β. «Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την αναβάθμιση των μηχανισμών και υποδομών για τη στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικοοικονομικής ένταξης», με συνολικό προϋπολογισμό 108.094.234 ευρώ, με ευρωπαϊκή συμμετοχή 91.880.097 ευρώ και εθνική συνεισφορά 16.214.137 ευρώ.
5. «Ενίσχυση της χωρικής συνοχής στις αστικές περιοχές και την ενδοχώρα της περιφέρειας στερεάς Ελλάδας», με προϋπολογισμό 76.301.517 ευρώ, ευρωπαϊκή συμμετοχή 64.856.289 ευρώ και εθνική συμμετοχή 11.445.228 ευρώ.
6. «Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ», με προϋπολογισμό 5.622.879 ευρώ και ευρωπαϊκή συμβολή 4.779.447 ευρώ και εθνική συνεισφορά 843.432 ευρώ.
7. «Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ+», με ολικό προϋπολογισμό 2.287.172 ευρώ, ευρωπαϊκή συνεισφορά 1.944.096 ευρώ και εθνική συμβολή 343.076 ευρώ (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

Κεφάλαιο 6^ο «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης»

6.1 Εισαγωγή στο ΠΕΠ ΑΜΘ: Διαχειριστική Αρχή ΠΕΠ/Αρμοδιότητες/Σκοπός

Το ΠΕΠ ΑΜΘ 2021-2027 εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή [C(2022)6510/5.9.2022]. Σύμφωνα με το αρ. 1 της Εκτελεστικής Απόφασης της Επιτροπής για την έγκριση του προγράμματος ΑΜΘ 2021-2027: «Εγκρίνεται το πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη» για από κοινού στήριξη από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης στην Ελλάδα για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2021 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2027, όπως υποβλήθηκε στην τελική έκδοσή του στις 18 Αυγούστου 2022» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022). Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 4314/2014 ως υπεύθυνη υπηρεσία για το ΠΕΠ ΑΜΘ συστήνεται η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η οποία σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 65 του Ν. 4914/2022 (ΦΕΚ 61/Α/2022) «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας Έθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων ΑΕ» και άλλες διατάξεις» μετονομάζεται ως Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη. Η Ειδική Υπηρεσία υπάγεται απευθείας στον Περιφερειάρχη ΑΜΘ. Ως σκοπός της τίθεται η άσκηση των αρμοδιοτήτων διαχείρισης του Προγράμματος, ως Διαχειριστική Αρχή στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027, σύμφωνα με τα Αρ. 7 και 8 του ν. 4914/2022 (Α' 61) και το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου. Ακόμη, συνεχίζει να ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στον ν. 4314/2014 για το ΠΕΠ ΑΜΘ 2014 – 2020⁸ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ-ΑΜΘ).

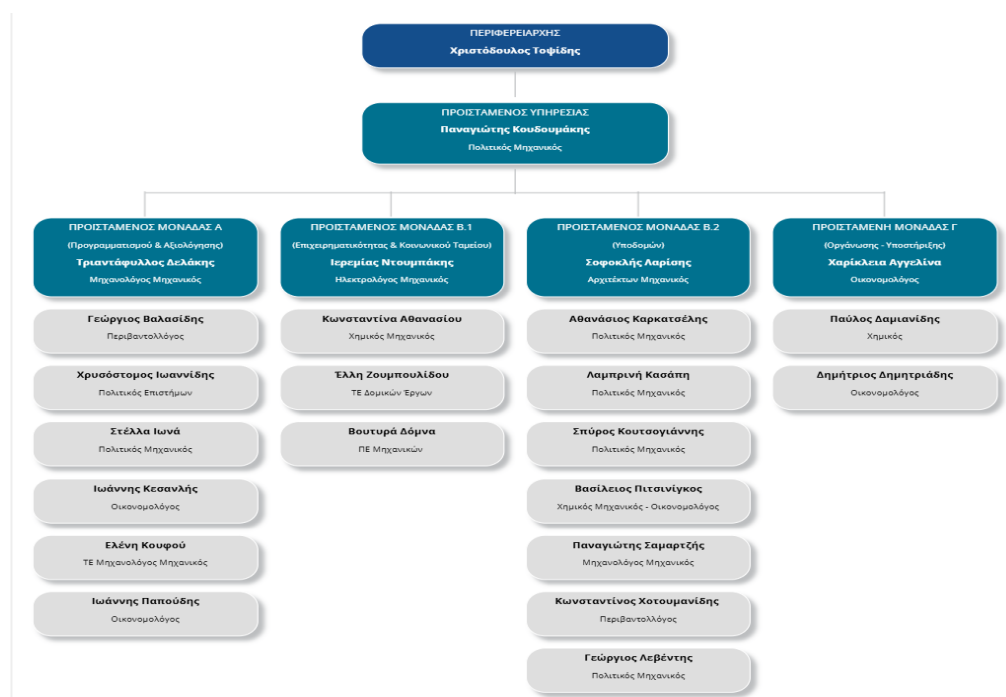
Η Π-ΑΜΘ βρίσκεται στο βορειοανατολικό σημείο της χώρας και περιλαμβάνει τις ΠΕ Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου με έδρα την Κομοτηνή

⁸ Βλ. 5.1.1

(Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης). Η οικονομική κρίση του 2009 επηρέασε οικονομικά και κοινωνικά την ΠΑΜΘ. Για παράδειγμα, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 23% και το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 16,2%. Επίσης δεν απουσίαζαν τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και οι περιπτώσεις ανθρώπων στα όρια φτώχειας. Προς επίρρωση των παραπάνω, η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015 και έπειτα κατέστησε την Περιφέρεια ως βασική Περιφέρεια ένταξης των προσφύγων και μεταναστών. Με την πανδημία COVID-19, η κατάσταση επιδεινώθηκε περαιτέρω, αδρανοποιώντας κάθε διαδικασία για ανάκαμψη. Συνεπώς, το σύνολο των περιφερειακών διοικητικών και κοινωνικών δομών έχρηζαν άμεσης υποστήριξης (Πρόγραμμα SFC2021).

Το ΠΕΠ 2021-2027 έρχεται να αντιμετωπίσει συνολικά τα παραπάνω προβλήματα, υιοθετώντας ένα Αναπτυξιακό Όραμα για την Π-ΑΜΘ να καταστεί ως Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας και Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Αρχικά, η Περιφέρειας ως Πύλη Ανάπτυξης οφείλει να λάβει υπόψη τη γεωγραφική θέση και τα σημαντικά φυσικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα της και να τα χρησιμοποιήσει προς ανάδειξη της. Οι προτεραιότητες για ομαλή επίτευξη της Πύλης καθίστανται κρίσιμες και σημαντικές. Χάριν της γεωγραφικής θέσης της στον ευρωπαϊκό χάρτη, η Περιφέρεια οφείλει να επιταχύνει τις διαδικασίες ολοκλήρωσης των υποδομών που την συνδέουν με εθνικά και διεθνή δίκτυα. Ακόμη, η σωστή εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων και της αγοράς των τηλεπικοινωνιών μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για προσέλκυση εργαζομένων, επενδυτικών δραστηριοτήτων και τουριστικών κυμάτων, ανακάμπτοντας την τοπική οικονομία. Συνεχίζοντας, η Π-ΑΜΘ ευελπιστεί την μετατροπή της ως έναν Πόλο Αξίας, κυρίως μέσω ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων υιοθετώντας καινοτόμες έρευνες και στρατηγικές, όπως υπογραμμίζει η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Ως προτεραιότητες εμφανίζεται η δημιουργία μίας πολύπλευρης παραγωγικής βάσης όπου θα αλληλεπιδρούν ο τουρισμός, το περιβάλλον, ο πολιτισμός και η αγροδιατροφή. Συνεχίζοντας, η ενεργειακή κρίση επιτάσσει την στροφή προς την κυκλική οικονομία, τη χρήση καθαρών ενεργειακών μορφών και της πράσινης και γαλάζιας επιχειρηματικότητας. Τέλος, η ανάδειξη της Περιφέρειας ως Προτύπου Κοινωνικής Παρέμβασης φαίνεται αναγκαία λόγω των κοινωνικών κρίσεων που εμφανίστηκαν μέσα στην προηγούμενη δεκαετία. Επιτάσσεται η μεταστροφή των περιφερειακών δράσεων στους τομείς απασχόλησης, ώστε να ευνοηθούν οι κοινωνικά αποκλεισμένες

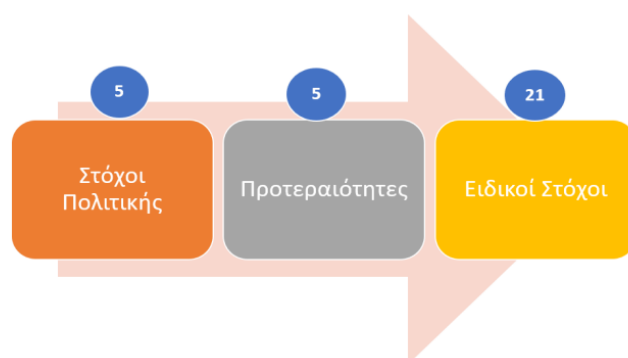
πληθυσμιακές ομάδες. Όπως φαίνεται, έντονη σημασία δίνεται στην σωστή αξιοποίηση από το ανθρώπινο δυναμικό της Έρευνας και Καινοτομίας και των ψηφιακών εργαλείων. Συνεχίζοντας, αναπτύσσονται πρωτοποριακές παρεμβάσεις σε πληθυσμιακές μερίδες που υστερούν οικονομικά και είναι δέκτες κοινωνικών διακρίσεων, αναβαθμίζοντας κυρίως τις τρέχουσες κοινωνικές υπηρεσίες. Ως τελευταία προτεραιότητα τίθεται η αντιμετώπιση αυτών των διακρίσεων, η ισομερής παροχή ευκαιριών, η διαμόρφωση μίας συνολικής κοινωνικής σύμπνοιας και η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών και υγειονομικών δομών (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Εικόνα 1 «Οργανόγραμμα Διαχειριστικής Αρχής ΠΕΠ ΑΜΘ 2021-2027» Ανακτήθηκε από «<https://www.eydamth.gr/index.php/i-ypiresia-mas/organogramma>» (τελευταία πρόσβαση 24/02/2026).

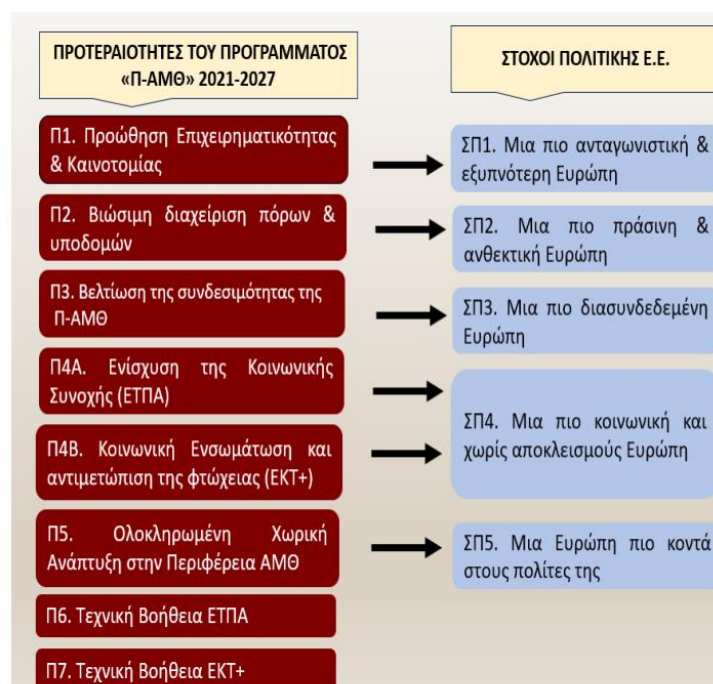
6.2 Διάρθρωση ΠΕΠ ΑΜΘ: Στόχοι Πολιτικής/Προτεραιότητες/Ειδικοί Στόχοι

Σύμφωνα με την επιτελική σύνοψη του ΠΕΠ ΑΜΘ, η διάρθρωση του κατανέμεται ως εξής:

Εικόνα 2 «Διάρθρωση του ΠΕΠ ΑΜΘ 2021-2027» Ανακτήθηκε από «https://20142020.eydamth.gr/images/site_2017/ArticleID_547/Summary_Greek_final.pdf» (τελευταία πρόσβαση 24/02/2026).

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει πέντε Προτεραιότητες η κάθε μία από τις οποίες αντιστοιχεί στους πέντε στόχους της πολιτικής συνοχής της ΕΕ.

Εικόνα 3 «Προτεραιότητες ΠΕΠ ΑΜΘ και στόχοι πολιτικής ΕΕ 2021-2027» Ανακτήθηκε από «https://20142020.eydamth.gr/images/site_2017/ArticleID_547/Summary_Greek_final.pdf» (τελευταία πρόσβαση 24/02/2026).

6.2.1 ΣΠ1: Μια πιο Ανταγωνιστική και πιο Έξυπνη Ευρώπη

Ο συγκεκριμένος ΣΠ «Μια πιο Ανταγωνιστική και πιο Έξυπνη Ευρώπη» με Προτεραιότητα 1 την «Προώθηση της Επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας» κατευθύνει την ΕΕ προς την υιοθέτηση νέων παραγωγικών διαδικασιών, ενσωματώνοντας τους στόχους της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Ειδικότερα, η Στρατηγική περιλαμβάνει «την αύξηση παραγωγής, αποτελεσματική αξιοποίηση και διάχυση της νέας γνώσης, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, με την υιοθέτηση καινοτομιών, ανάπτυξη, δικτύωση και διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων και αύξηση της εξωστρέφειας - συμμετοχή σε ερευνητικές, τεχνολογικές και επιχειρηματικές διεθνείς αλυσίδες αξίας» (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Ακόμη, ο ΣΠ1 επιτάσσει την ουσιώδη συνδρομή των ΜΜΕ προς όφελος της τοπικής επιχειρηματικής δράσης. Σημαντική έμφαση δίνεται στον τομέα έρευνας, μέσω υποστήριξης των ερευνητικών κέντρων και συνεργασία αυτών με επιχειρήσεις. Δεν παραλείπεται ο εκσυγχρονισμός των δικτύων με δίκτυο 5G απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων περιοχών, για την αντιμετώπιση περιφερειακών ανισοτήτων και η προώθηση χρήσης των δημόσιων υπηρεσιών (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Η Προτεραιότητα 1 του ΣΠ1 περιλαμβάνει τρεις επιμέρους ειδικούς στόχους:

1. RSO1.1 «Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών, με προϋπολογισμό ΕΤΠΑ 8.000.000€»
2. RSO1.2. «Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές, με προϋπολογισμό ΕΤΠΑ 5.000.000€»
3. SO1.3. «Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μέσω παραγωγικών επενδύσεων, με προϋπολογισμό ΕΤΠΑ 48.875.893€».

Ο RSO1.1 δεν πρέπει να εκπλήσσει τον αναγνώστη, καθώς η Π-ΑΜΑΘ υστερεί τεχνολογικά, κατέχοντας την 190^η θέση ανάμεσα στις 240 Περιφέρειες της ΕΕ στον

δείκτη Regional Innovation Scoreboard 2025 (**European Commission**). Ακόμη, η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, παράλληλα με την δαπάνη 1,81% του ΑΕΠ έως το 2030 για τον συγκεκριμένο τομέα επιτάσσει την ενίσχυση Έρευνας και Καινοτομίας. Οι ενδεικτικές δράσεις που προτείνονται αφορούν κατά ένα μέρος τις επιχειρήσεις, καθώς ενισχύουν την αλληλεπίδραση τους με ερευνητικά και πανεπιστημιακά κέντρα, ώστε να ανταλλάσσουν και να αναπτύσσουν ιδέες πάνω στην έρευνα και την καινοτομία. Προς επίρρωση του παραπάνω εγχειρήματος, απαιτείται ένας ολικός εκσυγχρονισμός στα ακαδημαϊκά και δημόσια ερευνητικά κέντρα, υιοθετώντας τις πιο σύγχρονες τεχνολογικές πρακτικές.

Ο RSO1.2. προβλέπει ενδεικτικές δράσεις για μία περαιτέρω ψηφιοποίηση δημόσιων φορέων. Σχετικά με τις ήδη υπάρχουσες ψηφιακές υπηρεσίες αναγκαία κρίνεται η αναβάθμιση τους για την εκπλήρωση κοινωνικών και πολιτισμικών επιταγών. Στον τομέα χωρικών επενδύσεων, τίθεται η πρόταση ψηφιακών εφαρμογών έξυπνων πόλεων.

Συνεχίζοντας, Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας 2022, η Π-ΑΜΘ βρίσκεται στην 225^η θέση, γεγονός που υποδεικνύει την χαμηλή παραγωγικότητα, επενδυτική και καινοτόμα δραστηριότητα και εξωστρεφή δράση (Commission, 2022). Ο SO1.3. κατευθύνεται την δράση του γύρω από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει τις ήδη υπάρχουσες ή και νεοφυείς επιχειρήσεις που συμβαδίζουν με τους σκοπούς της Στρατηγικής, την εξωστρεφή παραγωγική δραστηριότητα τους και τον εκσυγχρονισμό δομών υποστήριξης τους (EETAA AE, 2022).

6.2.2 ΣΠ2 Μια πιο Πράσινη και Δημιουργική Ευρώπη

Ο ΣΠ2 «Μια πιο Πράσινη και Δημιουργική Ευρώπη» με Προτεραιότητα 2 την «Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών» υπογραμμίζει την ορθή αξιοποίηση των ΑΠΕ, με σκοπό την άμβλυνση χρήσης των συνήθων πηγών ενέργειας, αλλά και την εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσιες εγκαταστάσεις. Οι έννοιες της προστασίας των φυσικών πόρων, η θεμελίωση μίας στρατηγικής βιώσιμης χρήσης της υδατικής ενέργειας και η διατήρηση του οικοσυστήματος αμόλυντο από την κλιματική κρίση κατευθύνουν τον συγκεκριμένο ΣΠ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Η Προτεραιότητα 2 του ΣΠ2 περιλαμβάνει τους ειδικούς στόχους:

1. RSO2.1. «*Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με προϋπολογισμό 40.000.000€*»
2. RSO2.2. «*Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σε αυτήν, με προϋπολογισμό 10.000.000€*»
3. RSO2.4. «*Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα, με προϋπολογισμό 25.000.000€*»
4. RSO2.5 «*Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό & της βιώσιμης διαχείρισης του νερού, με προϋπολογισμό 54.018.926€*»

Ο RSO2.1. προσβλέπει σε μία πιο ισορροπημένη χρήση ενέργειας σε φορείς του δημοσίου τομέα, όπως σε δημοτικές και περιφερειακές εγκαταστάσεις, σε κέντρα υγείας και αθλητισμού και σε σχολεία. Όσον αφορά την «*Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας*», κύριο ρόλο διαδραματίζει η εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας στο βιομηχανικό, γεωργικό και αστικό ιστό. Συνεχίζοντας, οι πρόσφατες φυσικές εξελίξεις επιτάσσουν την ύπαρξη μίας πλήρους αντιπλημμυρικής στρατηγικής, συμπεριλαμβάνοντας πράσινες και θαλάσσιες περιοχές. Εξίσου σημαντικές παρουσιάζονται οι δράσεις του ΕΣ RSO2.5, εστιάζοντας στον εκσυγχρονισμό ή και στην εκ νέου κατασκευή υποδομών ύδρευσης. Για παράδειγμα, προτείνεται η αναβάθμιση των αποθηκευτικών χώρων πόσιμου νερού, η βελτίωση της διασυνδεσιμότητας των αγωγών και του δικτύου διανομής νερού. Υπογραμμίζεται η χρήση εφαρμογών «*τηλε-ελέγχου*» και «*παρακολούθησης επιφανειακών και υπόγειων υδάτων*» ώστε να περιοριστούν οι περιπτώσεις διαρροών. Τέλος, μπορεί να επιτευχθεί ένας καλύτερος συντονισμός κυρίως μέσω την υλοποίηση των «*Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών/Δράσεων Θαλάσσιας Στρατηγικής & Ολοκλήρωσης Θαλάσσιων Χωροταξικών Πλαισίων*» (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

6.2.3 ΣΠ3 Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη

Ο ΣΠ3 «*Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη*» με την Προτεραιότητα 3 «*Βελτίωση της Διασυνδεσιμότητας της Π-ΑΜΘ*» δίνει έμφαση στην εξέλιξη των έργων του διεθνούς

δικτύου μεταφορών και στην ευκολότερη διασύνδεση του με τα εθνικά δίκτυα και στην συγκεκριμένη περίπτωση με τα δίκτυα μεταφορών της Περιφέρειας. Επίσης, γίνεται λόγος για την αναβάθμιση του ήδη υπάρχοντος περιφερειακού δικτύου μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των ακτοπολικών και λιμενικών εγκαταστάσεων, με στόχο την άμεση πρόσβαση πιο απομακρυσμένων περιοχών. Απώτερος σκοπός αποτελεί η ύπαρξη ενός ασφαλούς δικτύου μετακίνησης ανθρώπων και μεταφοράς εμπορευμάτων **(Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)**.

Η Προτεραιότητα 3 του ΣΠ3 περιλαμβάνει τους ειδικούς στόχους:

1. RSO3.1. *«Ανάπτυξη ενός ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ, με προϋπολογισμό 36.194.034€, κυρίως μέσα από την ανακατασκευή των ενδοπεριφερειακών δικτύων και συνοριακών σταθμών»*
2. RSO3.2 *«Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στην ΔΕΔ-Μ και στην διασυνοριακή κινητικότητα, με προϋπολογισμό 41.351.478€», μέσω αναβάθμισης των έργων για την πρόσβαση των πολιτών και της οδικής ασφάλειας (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).*

6.2.4 ΣΠ4 Μια πιο Κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

Ο ΣΠ4 *«Μια πιο Κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη»* αναλαμβάνεται από το ΕΤΠΑ και από το ΕΚΤ+. Όσον αφορά την δράση του ΕΤΠΑ, τίθεται η Προτεραιότητα 4Α *«Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής»*. Περιλαμβάνονται κατευθύνσεις όπως, η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών, υγειονομικών εγκαταστάσεων και των κοινωνικών μονάδων πρόνοιας. Όσον αφορά τον τουρισμό, μνεία γίνεται για ενσωμάτωση μηχανισμών DMO, ώστε η Π-ΑΜΘ να λάβει παγκόσμια τουριστική αναγνώριση. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται και η διασύνδεση του τουρισμού με την αγροκαλλιέργεια και των γεωργικών προϊόντων, ενισχύοντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως τον αγροτουρισμό **(Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)**.

Η Προτεραιότητα 4Α του ΣΠ4 ΕΤΠΑ περιλαμβάνει τους ειδικούς στόχους:

1. RSO4.2 «Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με προϋπολογισμό 35.000.000€», μέσω της κατασκευής, εξέλιξης και αναβάθμισης μονάδων προσχολικής, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
2. RSO4.5 «Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στην τοπική κοινότητα, με προϋπολογισμό 38.702.958€», μέσω της κατασκευής, εξέλιξης και αναβάθμισης εγκαταστάσεων της κοινωνικής μέριμνας
3. RSO4.6 «Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία, με προϋπολογισμό 10.000.000€» (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

Ο RSO4.6 αναφέρεται στην θεμελίωση ενός δικτύου προστασίας των πολιτισμικών πόρων και σεβασμού της φυσικής κληρονομιάς. Προκύπτουν πολλές δράσεις ανάδειξης τέτοιων σημείων, με κύριο μέλημα την εύκολη πρόσβαση (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

Συνεχίζοντας, ο ΣΠ4 του ΕΚΤ+ θέτει ως Προτεραιότητα 4B την «Κοινωνική Ενσωμάτωση και Αντιμετώπιση Φτώχειας». Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η έννοια της δια βίου μάθησης, με έμφαση στην εξέλιξη των ψηφιακών δεξιοτήτων των εργαζομένων, κυρίως ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων, όπως ανέργων, ΑμεΑ, Ρομά, με απώτερο στόχο την αύξηση της απασχόλησης. Όσον αφορά την εκπαίδευση, προωθείται η ίση πρόσβαση και καταπολεμούνται περιπτώσεις πρόωρης διακοπής, κυρίως μικρών παιδιών. Επίσης, ενισχύεται ο ρόλος των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών δημόσιας υγείας και πλαισιώνεται ένα πολύπλευρο δίκτυο καταπολέμησης φαινομένων οριακής ένδειας και κοινωνικού αποκλεισμού (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Η Προτεραιότητα 4B του ΣΠ4 ΕΚΤ+ περιλαμβάνει τους ειδικούς στόχους:

1. ESO4.1. «Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας, με προϋπολογισμό 11.750.000€»
2. ESO4.4. «Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία, με προϋπολογισμό 3.000.000€»
3. ESO4.6 «Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσης τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περεταίρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες και κατάρτιση, καθώς και περεταίρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες, με προϋπολογισμό 29.600.000€»
4. ESO4.9 «Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, με προϋπολογισμό 4.200.000€»
5. ESO4.10 «Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά, με προϋπολογισμό 5.000.000€», μέσω δράσεων βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης των Ρομά
6. ESO4.11. «Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής

περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης, με προϋπολογισμό 105.286.318€»

7. ESO4.12 *«Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών, με προϋπολογισμό 4.492.552€»* (EETAA AE, 2022).

Όσον αφορά τον ESO4.4 σε περιοχές με προγράμματα BAA και OXE καλείται η λήψη δράσεων, ώστε να γίνει πιο ομαλή η μετάβαση των εργαζομένων, εργοδοτών και επιχειρήσεων σε νέες αλλαγές. Συνεχίζοντας με τον επόμενο στόχο, καταπολεμούνται οι περιπτώσεις άνισης πρόσβασης στην εκπαίδευση, κυρίως ΑμεΑ. Για τον λόγο αυτό, η Π-ΑΜΘ καλείται να υποστηρίξει αυτά τα άτομα κυρίως μέσω των ΚΕΣΥ και των ΚΔΑΠ STEM. Όσον αφορά τον ESO4.11, προωθείται η ένταξη παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και η είσοδος μαθητών και μαθητών ΑμεΑ σε προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης. Ενισχύεται ο ρόλος των *«Δομών Κοινότητας, Δομών Παροχής Αγαθών, των Δομών Σίτισης και των Δομών καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών»*. Ακόμη, δεν παραλείπονται οι ενέργειες ενσωμάτωσης ηλικιωμένων που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψηφιακού αποκλεισμού, αλλά και άλλων ευάλωτων ομάδων. Επίσης, έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής. Τέλος, σχετικά με τον ESO4.12, σχηματίζονται συνολικές στρατηγικές για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, εστιάζοντας σε όλους τους ενδιαφερόμενους τομείς, όπως *«υγεία, εκπαίδευση, προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, στέγαση, διατροφή»* και για την προστασία των εφήβων που κατοικούν σε υποβαθμισμένες περιοχές. Ανάλογες δράσεις πραγματοποιούνται και στις περιπτώσεις των αστέγων, ενισχύοντας τις υπάρχουσες δομές (EETAA AE, 2022).

6.2.5 ΣΠ 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της

Ο ΣΠ5 *«Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της»* με την Προτεραιότητα 5 *«Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη Π-ΑΜΘ»* εστιάζει στην ολοκλήρωση εφαρμογής των BAA στις ΠΕ της Π-ΑΜΘ, του έργου OXE της Εγνατίας, στην μείωση προβλημάτων απομακρυσμένων περιοχών με τη χρήση των εργαλείων των OXE. Ως κατευθυντήρια γραμμή εισάγεται η *«Ανάδειξη της τοπικότητας για την προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και τον περιορισμό των ανισοτήτων»* (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Η Προτεραιότητα 5 του ΣΠ 5 περιλαμβάνει τους ειδικούς στόχους:

1. RSO5.1 «Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές, με προϋπολογισμό 71.000.000€»
2. RSO5.2. «Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας, σε περιοχές πλην των αστικών περιοχών, με προϋπολογισμό 42.394.058€» (ΕΕΤΑΑ ΑΕ, 2022).

Κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027, ο RSO5.1 προβλέπει την ανάπτυξη 5 ΣΒΑΑ, οι οποίες αφορούν τις 5 ΠΕ της Π-ΑΜΘ: Καβάλα, Δράμα, Κομοτηνή, Ξάνθη και Αλεξανδρούπολη. Στόχος είναι η αναπτυξιακή ανάδειξη των ΠΕ που επλήγησαν κατά την πανδημία COVID-19, η οποία έφερε στο προσκήνιο κοινωνικά προβλήματα, τα οποία παρουσιάστηκαν σε προηγούμενη ενότητα. ώστε να αναδειχθεί ο αναπτυξιακός τους ρόλος. Οι ΣΒΑΑ αποσκοπούν στην βιώσιμη αστική ανάπτυξη των περιοχών, ενισχύοντας την κοινωνική σύμπτυξη, την τοπική αγορά και απασχόληση (Πρόγραμμα SFC2021).

Παρακάτω, σύμφωνα με την επιτελική σύνοψη του ΠΕΠ ΑΜΘ, αναφέρονται οι ενδεικτικές δράσεις του RSO5.1:

- «Ανάδειξη περιοχών ιστορικού, εμπορικού, πολιτιστικού και τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό εμβληματικών κτηρίων (ιστορικών, χαρακτηρισμένων και μη) και απόδοση προς χρήση για όφελος των πολιτών.
- Επανάχρηση εγκαταλελειμμένων/απαξιωμένων δημοτικών κτηρίων. Τα προς επανάχρηση κτίρια, μπορεί να είναι ενδεικτικά: Πολιτιστικά κέντρα, Στεγασμένες Στοές, Αποθήκες, Δημοτικά Λουτρά, Κολυμβητήρια, άλλα κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας όπως στρατώνες, ιστορικές κατοικίες που έχουν περιέλθει στην ιδιοκτησία των Δήμων.
- Δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών αγορών.
- Δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών χώρων άθλησης & αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων χώρων σπορ και «παιδικών χαρών».

- Δημιουργία διαδρομών επίσκεψης σε σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού.
- Δημιουργία / αναβάθμιση ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων
- Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών, συμπεριλαμβανομένων των πεζοδρομήσεων και των πεζογεφυρών.
- Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης ασφάλειας-εξυπηρέτησης ΑμεΑ.
- Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων.
- Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση αστικού οδικού δικτύου με στόχο την βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας, την ασφάλεια των πολιτών.
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις (εξοπλισμός, εργασίες).
- Συστήματα παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων δράσης αντιμετώπισης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου.
- Εγκαταστάσεις και συστήματα διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων.
- Συστήματα για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων.
- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων.
- Εισαγωγή, επέκταση της χρήσης ήπιων, εναλλακτικών μορφών ενέργειας σε δημόσια κτίρια και κοινόχρηστους χώρους.
- Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου - πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός.
- Δομές στήριξης επιχειρηματιών-επαγγελματιών και νέων.
- Υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα» (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Σύμφωνα με τον RSO5.2, προβλέπεται η συνέχεια υλοποίησης δύο σημαντικών για την Π-ΑΜΘ ΟΧΕ: η ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού και η ΟΧΕ Οροσειράς Ροδόπης & Νέστου. Η 1^η ΟΧΕ αποσκοπεί στην διεθνή ανάδειξη της Π-ΑΜΘ ως ένα τουριστικό σύμβολο. Όσον αφορά την 2^η ΟΧΕ θα ληφθούν υπόψη προτάσεις εμπειρογνομόνων, με στόχο την συνέχιση του έργου, σε ένα αναθεωρημένο ΧΠΠ για την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής. Με την εξέλιξη των δύο ΟΧΕ προβλέπεται η ανάκαμψη της Περιφέρειας, κυρίως λόγω της εξισορρόπησης των ανισοτήτων μεταξύ απομακρυσμένων και κεντρικών περιοχών, όπως της αστικοποίησης, φαινομένων brain drain, ακατάλληλη αξιοποίηση τοπικών πόρων και ευκαιριών απασχόλησης.

Οι ενδεικτικές δράσεις των ΟΧΕ, όπως περιγράφονται παρακάτω σύμφωνα με την Επιτελική Σύνοψη του ΠΕΠ-ΑΜΘ υιοθετούν κατευθύνσεις από τις επιταγές της Γαλάζιας Οικονομίας, τις αρχές της αειφορίας, της κυκλικής οικονομίας και της πρωτοβουλίας New European Bauhaus:

- *«Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών*
- *Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού τόσο σε περιοχές Natura 2000 όσο και εκτός αυτών.*
- *Υλική ανάπλαση και ασφάλεια δημόσιων χώρων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας / αναβάθμισης ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων.*
- *Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου – πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός.*
- *Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων.*
- *Συστήματα για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων.*
- *Βελτίωσης της ποιότητας και της ποσότητας ύδατος.*

- Ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών).
- Κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα.
- Κινητά στοιχεία στον τομέα της υγείας.
- Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών, συμπεριλαμβανομένων των πεζοδρομήσεων και των πεζογεφυρών.
- Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης ασφάλειας-εξυπηρέτησης ΑμεΑ.
- Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων» (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).

Κεφάλαιο 7^ο Παραδείγματα ευρωπαϊκών κρατών και περιφερειών τους στο πλαίσιο πολιτικής συνοχής και συγκριτική αξιολόγηση με Ελλάδα

7.1 Παραδείγματα ευρωπαϊκών κρατών και αντίστοιχων περιφερειών ως υπόδειγμα στον τομέα της πολιτικής συνοχής

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών των κρατών-μελών και την προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό, η επιλογή ενός υποδείγματος περιφέρειας από ένα ευρωπαϊκό κράτος-μέλος που έχει επιτύχει σημαντικά αποτελέσματα στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής μπορεί να προσφέρει πολύτιμα διδάγματα και κατευθύνσεις για την Ελλάδα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περιφέρεια της Βαυαρίας στη Γερμανία, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο ανεπτυγμένων και δυναμικών περιφερειών της Ευρώπης. Η Βαυαρία έχει αξιοποιήσει με επιτυχία τους πόρους της πολιτικής συνοχής για να ενισχύσει την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και τις υποδομές της. Μέσω στοχευμένων επενδύσεων σε τεχνολογίες αιχμής, έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και στην εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η περιφέρεια έχει καταφέρει να διατηρήσει υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας και βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, η Βαυαρία έχει επενδύσει σημαντικά στην πράσινη μετάβαση, προωθώντας την ενεργειακή αποδοτικότητα και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στοιχεία που συνάδουν με τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την κλιματική ουδετερότητα (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024).

Σε σύγκριση με την Ελλάδα, όπου οι περιφέρειες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, η Βαυαρία αποτελεί υπόδειγμα για την αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Οι ελληνικές περιφέρειες, αν και έχουν λάβει σημαντικούς πόρους από την πολιτική συνοχής, συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην απορρόφηση και την αποδοτική χρήση των κονδυλίων, λόγω θεσμικών, διοικητικών και οικονομικών περιορισμών (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας, η ενίσχυση της

διαφάνειας και η προώθηση της συμμετοχικής διακυβέρνησης αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών περιφερειών.

Επιπλέον, άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες, όπως η Καταλονία στην Ισπανία και η Λομβαρδία στην Ιταλία, έχουν αναπτύξει επιτυχημένα μοντέλα διαχείρισης της πολιτικής συνοχής, εστιάζοντας στην καινοτομία, την κοινωνική ένταξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η Καταλονία, για παράδειγμα, έχει επενδύσει σημαντικά στην ανάπτυξη τεχνολογικών πάρκων και στην προώθηση της επιχειρηματικότητας, ενώ παράλληλα εφαρμόζει προγράμματα κοινωνικής ένταξης που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και της ανεργίας (Επιτροπή, 2023). Η Λομβαρδία, από την πλευρά της, έχει δώσει έμφαση στην ενίσχυση των υποδομών μεταφορών και στην προώθηση βιώσιμων μορφών κινητικότητας, συμβάλλοντας στην περιβαλλοντική προστασία και την οικονομική ανάπτυξη (Καρβούνης, 2024).

Η σύγκριση αυτών των περιφερειών με τις ελληνικές αναδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση των διοικητικών ικανοτήτων, βελτίωση της διακυβέρνησης και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων στην Ελλάδα. Η εμπειρία των ευρωπαϊκών περιφερειών υπογραμμίζει τη σημασία της στρατηγικής προσέγγισης, της συμμετοχικής διακυβέρνησης και της συνεχούς αξιολόγησης για την επιτυχή υλοποίηση της πολιτικής συνοχής, στοιχεία που μπορούν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των ελληνικών περιφερειών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Επιτροπή, 2023).

Συνολικά, η μελέτη και η υιοθέτηση καλών πρακτικών από επιτυχημένα ευρωπαϊκά υποδείγματα μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα, προωθώντας την οικονομική ανασυγκρότηση, την καινοτομία και τη βιωσιμότητα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

7.2 Σύγκριση με ελληνικές περιφέρειες

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως βασικό στόχο τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών των κρατών-μελών, προωθώντας την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Παρά τις σημαντικές χρηματοδοτήσεις που έχουν δοθεί, η απόδοση και η αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις περιφέρειες των διαφόρων κρατών-μελών, με τις ελληνικές περιφέρειες να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις. Οι

ελληνικές περιφέρειες, αν και έχουν λάβει σημαντικούς πόρους από την πολιτική συνοχής, βρίσκονται συχνά αντιμέτωπες με μεγαλύτερες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες σε σχέση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Οι παράγοντες που επηρεάζουν αυτή την κατάσταση περιλαμβάνουν θεσμικούς και διοικητικούς περιορισμούς, χαμηλή απορροφητικότητα των κονδυλίων, γραφειοκρατία, καθώς και περιορισμένη διοικητική ικανότητα.

Σε αντίθεση, περιφέρειες όπως η Βαυαρία στη Γερμανία, η Καταλονία στην Ισπανία και η Λομβαρδία στην Ιταλία έχουν καταφέρει να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τους πόρους της πολιτικής συνοχής, επιτυγχάνοντας σημαντική πρόοδο στην οικονομική ανάπτυξη, την καινοτομία, την κοινωνική ένταξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (Επιτροπή, 2023). Αυτές οι περιφέρειες χαρακτηρίζονται από ισχυρή διοικητική δομή, υψηλή τεχνογνωσία στη διαχείριση ευρωπαϊκών κονδυλίων και ενεργή συμμετοχή των τοπικών φορέων και κοινωνικών εταίρων.

Η πολιτική συνοχής έχει συμβάλει στη μείωση των εδαφικών και κοινωνικών ανισοτήτων στην Ευρώπη, ωστόσο οι διαφορές μεταξύ των περιφερειών παραμένουν σημαντικές. Στην Ελλάδα, η ανάγκη για βελτίωση της διακυβέρνησης, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των προγραμμάτων είναι επιτακτική, ώστε να μεγιστοποιηθεί το όφελος από τα ευρωπαϊκά κονδύλια (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Επιπλέον, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων, η προώθηση της καινοτομίας και η ανάπτυξη στρατηγικών που ανταποκρίνονται στις τοπικές ιδιαιτερότητες αποτελούν βασικά στοιχεία για την επιτυχή εφαρμογή της πολιτικής συνοχής και στην Ελλάδα (Ανδρέου, 2024). Η εμπειρία των επιτυχημένων ευρωπαϊκών περιφερειών μπορεί να λειτουργήσει ως οδηγός για την αναβάθμιση των ελληνικών περιφερειακών πολιτικών. Συνολικά, η σύγκριση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη για συνεχή βελτίωση της διοικητικής ικανότητας, της διαφάνειας και της συμμετοχικής διακυβέρνησης στις ελληνικές περιφέρειες, ώστε να επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η πολιτική συνοχής της ΕΕ.

7.3 Αποτίμηση

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί τη βασική επενδυτική πολιτική για την ανάπτυξη των περιφερειών και των αστικών περιοχών, με στόχο τη

μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (Επιτροπή, 2023). Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων της πολιτικής αυτής σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη και περιφέρειες, καθώς και η σύγκριση με την Ελλάδα, αποκαλύπτει σημαντικές διαφορές αλλά και κοινά σημεία που μπορούν να οδηγήσουν σε βελτιώσεις.

Περιφέρειες όπως η Βαυαρία στη Γερμανία, η Καταλονία στην Ισπανία και η Λομβαρδία στην Ιταλία έχουν αξιοποιήσει αποτελεσματικά τους πόρους της πολιτικής συνοχής, επιτυγχάνοντας σημαντική αύξηση της απασχόλησης, της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η χρηματοδότηση της περιόδου 2021-2027 αναμένεται να δημιουργήσει περίπου 1,3 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας στην ΕΕ, ενισχύοντας το ΑΕΠ και βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των πολιτών (Επιτροπή, 2023). Οι επιτυχημένες περιφέρειες χαρακτηρίζονται από ισχυρή διοικητική ικανότητα, αποτελεσματική διαχείριση των κονδυλίων, συμμετοχική διακυβέρνηση και στρατηγικό σχεδιασμό που λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες (Χρυσομμαλίδης, 2022). Επιπλέον, δίνουν έμφαση στην πράσινη μετάβαση, την ψηφιακή οικονομία και την κοινωνική ένταξη, στοιχεία που ευθυγραμμίζονται με τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες (Ανδρέου, 2024) (Επιτροπή, 2023).

Στην Ελλάδα, παρά τη σημαντική χρηματοδότηση που έχει δοθεί μέσω της πολιτικής συνοχής, οι περιφέρειες αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η χαμηλή απορροφητικότητα των κονδυλίων, η γραφειοκρατία, οι θεσμικοί περιορισμοί και η περιορισμένη διοικητική ικανότητα (Ανδρέου, 2024). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ελλιπή αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και την καθυστέρηση στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η πολιτική συνοχής έχει συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων στην Ελλάδα, αλλά οι διαφορές μεταξύ των περιφερειών παραμένουν σημαντικές, με ορισμένες περιοχές να υστερούν σημαντικά σε επίπεδο υποδομών, απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η βελτίωση της διακυβέρνησης, η ενίσχυση της διαφάνειας και η προώθηση της συμμετοχικής διακυβέρνησης αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών περιφερειών (Ανδρέου, 2024). Επιπλέον, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων, η προώθηση της καινοτομίας και η ανάπτυξη στρατηγικών που ανταποκρίνονται στις τοπικές ιδιαιτερότητες αποτελούν βασικά στοιχεία για την επιτυχή εφαρμογή της πολιτικής συνοχής και στην Ελλάδα

(ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η εμπειρία των επιτυχημένων ευρωπαϊκών περιφερειών μπορεί να λειτουργήσει ως οδηγός για την αναβάθμιση των ελληνικών περιφερειακών πολιτικών (Χρυσομαλίδης, 2022).

Συνολικά, η αποτίμηση των ευρωπαϊκών υποδειγμάτων και η σύγκριση με την Ελλάδα αναδεικνύουν την ανάγκη για ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, βελτίωση της διακυβέρνησης και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων στην Ελλάδα (Ανδρέου, 2024). Η υιοθέτηση καλών πρακτικών από επιτυχημένες ευρωπαϊκές περιφέρειες μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αναβάθμιση της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα (Επιτροπή, 2023). Η χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής κατά την περίοδο 2021-2027 αναμένεται να στηρίζει τη δημιουργία 1,3 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας και να αυξήσει το ΑΕΠ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της αποτελεσματικής διαχείρισης και αξιοποίησης των πόρων (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024) (Επιτροπή, 2023) (Χρυσομαλίδης, 2022).

7.4 Προτάσεις βελτίωσης

Η πολιτική συνοχής στην Ελλάδα μπορεί να αναβαθμιστεί ουσιαστικά μέσα από την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και τη βελτίωση της διαχείρισης των ευρωπαϊκών πόρων. Η εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση των στελεχών που εμπλέκονται στη διαχείριση των προγραμμάτων, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απορροφητικότητα και αποτελεσματικότητα (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Η εμπειρία περιφερειών όπως η Βαυαρία αποδεικνύει ότι η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και η υιοθέτηση σύγχρονων εργαλείων διαχείρισης αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες επιτυχίας (Χρυσομαλίδης, 2022).

Παράλληλα, η προώθηση της συμμετοχικής διακυβέρνησης και η διαφάνεια στη διαχείριση των κονδυλίων αποτελούν θεμέλια για τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την κοινωνική αποδοχή των παρεμβάσεων. Η ενεργός εμπλοκή των τοπικών κοινωνιών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων ενισχύει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα

των δράσεων, ενώ η τακτική ενημέρωση και η διαφάνεια δημιουργούν κλίμα εμπιστοσύνης και λογοδοσίας (Χρυσομαλίδης, 2022).

Η εστίαση στην καινοτομία, την πράσινη μετάβαση και την ψηφιακή οικονομία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ευθυγράμμιση της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με τις σύγχρονες ευρωπαϊκές προτεραιότητες. Η αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων για την προώθηση βιώσιμων μορφών ανάπτυξης, την ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών και την υποστήριξη της καινοτομίας μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός αναπτυξιακής ανασυγκρότησης και ανταγωνιστικότητας (Επιτροπή, 2023). Επιπλέον, η βελτίωση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης και του ιδιωτικού τομέα είναι κρίσιμη για την αποφυγή γραφειοκρατικών εμποδίων και την επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων. Η οριζόντια και κάθετη συνεργασία διασφαλίζει τη συνοχή των παρεμβάσεων και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, ενώ παράλληλα ενισχύει τη συλλογική ευθύνη και τη συνέργεια μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (Ανδρέου, 2024).

Τέλος, η συνεχής παρακολούθηση, η αξιολόγηση και η ευελιξία στην προσαρμογή των προγραμμάτων στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των περιφερειών διασφαλίζουν την αποδοτικότητα και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων. Η χρήση δεικτών απόδοσης και η ενσωμάτωση των συμπερασμάτων στην επόμενη φάση σχεδιασμού αποτελούν βασικές πρακτικές που ενισχύουν τη διαρκή βελτίωση και την επίτευξη των στρατηγικών στόχων (Επιτροπή, 2023).

Η υλοποίηση αυτών των προτάσεων, εμπνευσμένων από επιτυχημένα ευρωπαϊκά υποδείγματα, μπορεί να οδηγήσει σε μια ουσιαστική αναβάθμιση της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και τη βιωσιμότητα των περιφερειών, αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό τους διαθέσιμους πόρους και τις ευκαιρίες που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κεφάλαιο 8^ο Αξιολόγηση, Προκλήσεις και Προοπτικές πολιτική συνοχής στην Ε.Ε και στην Ελλάδα

8.1 Προκλήσεις εφαρμογής πολιτικής συνοχής από ευρωπαϊκά κράτη και ελληνικές περιφέρειες

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί θεμέλιο λίθο για την προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών των κρατών-μελών. Ωστόσο, η εφαρμογή της πολιτικής αυτής αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με ιδιαίτερη έμφαση στις ελληνικές περιφέρειες.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι προκλήσεις συνδέονται κυρίως με την πολυπλοκότητα της διακυβέρνησης και τη διαφοροποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μεταξύ των περιφερειών. Η ανάγκη για συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης, η διαχείριση των πόρων και η διασφάλιση της αποτελεσματικής απορρόφησης των κονδυλίων αποτελούν κρίσιμα ζητήματα. Επιπλέον, η προσαρμογή της πολιτικής συνοχής στις νέες προτεραιότητες της ΕΕ, όπως η πράσινη μετάβαση, η ψηφιακή οικονομία και η κοινωνική ένταξη, δημιουργεί επιπλέον απαιτήσεις για ευελιξία και καινοτομία στις παρεμβάσεις (Επιτροπή, 2023).

Στην Ελλάδα, οι προκλήσεις είναι εντονότερες και συνδέονται με θεσμικά, διοικητικά και οικονομικά εμπόδια. Η χαμηλή απορροφητικότητα των ευρωπαϊκών κονδυλίων, η γραφειοκρατία, η έλλειψη επαρκούς διοικητικής ικανότητας και η αδυναμία συντονισμού μεταξύ των φορέων αποτελούν βασικά εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής συνοχής (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Επιπλέον, οι περιφερειακές ανισότητες παραμένουν σημαντικές, με ορισμένες περιφέρειες να αντιμετωπίζουν προβλήματα υποδομών, ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός που δυσχεραίνει την επίτευξη των στόχων της πολιτικής (Ανδρέου, 2024).

Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, βελτίωση της διακυβέρνησης και προώθηση της συμμετοχικής διακυβέρνησης, ώστε να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των πόρων. Παράλληλα, η ενσωμάτωση των νέων ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με έμφαση στην καινοτομία,

την πράσινη μετάβαση και την ψηφιακή ανάπτυξη, είναι απαραίτητη για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών (Χρυσομαλίδης, 2022).

Συνολικά, η πολιτική συνοχής στην ΕΕ και στην Ελλάδα βρίσκεται σε μια κρίσιμη φάση, όπου η επιτυχής αντιμετώπιση των προκλήσεων θα καθορίσει την ικανότητα των περιφερειών να αξιοποιήσουν πλήρως τα οφέλη της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης και να προωθήσουν μια πιο δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη.

8.2 Προοπτικές ενίσχυσης πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα

Η πολιτική συνοχής στην Ελλάδα βρίσκεται σε φάση σημαντικών προοπτικών ενίσχυσης, ειδικά ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου 2028-2034, που αναμένεται να φέρει σημαντικούς ευρωπαϊκούς πόρους στη χώρα (Κασιμάτης, Αυτοδιοίκηση.gr, 2025). Η ενίσχυση αυτή συνδέεται με την ανάγκη για περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων και την προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, που αποτελούν βασικούς στόχους της πολιτικής συνοχής (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Μία από τις βασικές προοπτικές ενίσχυσης είναι η αξιοποίηση της γεωστρατηγικής θέσης της Ελλάδας ως ενεργειακού κόμβου και κόμβου δικτύων, που μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή (Θεοδωρικάκος, 2025). Παράλληλα, η νέα προγραμματική περίοδος προβλέπει την αύξηση των πόρων που θα διατεθούν για την Ελλάδα, γεγονός που δημιουργεί ευκαιρίες για την υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής, την ενίσχυση της καινοτομίας και την προώθηση βιώσιμων μορφών ανάπτυξης (Κασιμάτης, aftodioikisi.gr, 2025). Η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και η βελτίωση της διαχείρισης των ευρωπαϊκών κονδυλίων παραμένουν κρίσιμα ζητήματα για την αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων. Η προώθηση της διαφάνειας, της συμμετοχικής διακυβέρνησης και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023).

Επιπλέον, η εστίαση σε τομείς όπως η πράσινη μετάβαση, η ψηφιακή οικονομία και η κοινωνική ένταξη αναδεικνύεται ως κεντρική προτεραιότητα, συμβαδίζοντας με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας (ΕΣΠΑ 2021-2027, 2023). Η ενσωμάτωση αυτών των προτεραιοτήτων στα

περιφερειακά προγράμματα και η υποστήριξη της καινοτομίας μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των ελληνικών περιφερειών.

Συνολικά, οι προοπτικές ενίσχυσης της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα είναι θετικές, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει συντονισμένη προσπάθεια για τη βελτίωση της διακυβέρνησης, την αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και την προσαρμογή των προγραμμάτων στις σύγχρονες προκλήσεις και ανάγκες της χώρας. Η συνολική αξιολόγηση της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκαλύπτει ότι αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία για την προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής μεταξύ των κρατών-μελών. Μέσα από τη χρηματοδότηση υποδομών, την ενίσχυση της καινοτομίας, την προώθηση της απασχόλησης και την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης, η πολιτική συνοχής έχει συμβάλει σημαντικά στην οικονομική σύγκλιση πολλών περιφερειών της ΕΕ (Επιτροπή, 2023).

Ωστόσο, η αξιολόγηση δείχνει ότι παρά τις προόδους, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις, όπως οι διαφορές στην απορροφητικότητα των κονδυλίων μεταξύ των περιφερειών, η γραφειοκρατία, η ανάγκη για βελτίωση της διοικητικής ικανότητας και η προσαρμογή της πολιτικής στις νέες προτεραιότητες, όπως η πράσινη μετάβαση και η ψηφιακή οικονομία (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2024). Στην Ελλάδα, η πολιτική συνοχής έχει συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων, αλλά η αποτελεσματικότητά της περιορίζεται από θεσμικά και διοικητικά εμπόδια, καθώς και από τις περιφερειακές ανισότητες που παραμένουν έντονες (Ανδρέου, 2024).

Η συνολική αξιολόγηση υπογραμμίζει την ανάγκη για συνεχή βελτίωση της διακυβέρνησης, ενίσχυση της διαφάνειας και συμμετοχής, καθώς και για την υιοθέτηση καινοτόμων προσεγγίσεων που θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες προκλήσεις. Η πολιτική συνοχής πρέπει να παραμείνει ευέλικτη και προσαρμοστική, ώστε να υποστηρίξει αποτελεσματικά την ανάπτυξη και τη συνοχή σε όλα τα επίπεδα της ΕΕ (Χρυσομαλίδης, 2022). Συνολικά, η πολιτική συνοχής παραμένει κρίσιμο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη, με την προϋπόθεση ότι θα ενισχυθούν οι μηχανισμοί υλοποίησης και θα αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες προκλήσεις.

Επίλογος

Συμπερασματικά, η παρούσα εργασία επιδιώκει την ανάδειξη να αναδείξει του θεσμικού ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την οικονομική, κοινωνική συνοχή και περιφερειακή ανάπτυξη, εξετάζοντας τόσο το ευρωπαϊκό όσο και το εθνικό επίπεδο διακυβέρνησης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική πραγματικότητα. Από την ανάλυση του θεσμικού και νομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίσταται σαφές ότι η πολιτική συνοχής αποτελεί έναν από τους πλέον καίριους μηχανισμούς για την προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, εδραιωμένο σε πρωτογενείς και δευτερογενείς κανόνες δικαίου.

Η νομική θεμελίωση της πολιτικής συνοχής στη ΣΛΕΕ και τη ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τις αρχές της εταιρικής σχέσης, της επικουρικότητας και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, αναδεικνύει τον ουσιαστικό ρόλο των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη χάραξη και υλοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών. Οι Ο.Τ.Α εμφανίζονται ως ενεργοί εταίροι στη διαδικασία σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης των παρεμβάσεων, γεγονός που ενισχύει τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής συνοχής.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, τα οποία συνιστούν το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο υλοποίησης της πολιτικής συνοχής. Μέσω αυτών, οι Ο.Τ.Α καλούνται να μετατρέψουν τους στρατηγικούς στόχους της Ένωσης σε συγκεκριμένες δράσεις με από αναπτυξιακό και κοινωνικό αποτύπωμα. Η σύνδεση των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων με τις τοπικές ανάγκες καθιστά την τοπική αυτοδιοίκηση κομβικό παράγοντα επιτυχίας της πολιτικής συνοχής.

Παράλληλα, η ανάλυση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών ανέδειξε τη σημασία της ως θεσμικού διαύλου εκπροσώπησης των Ο.Τ.Α. στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η συμβουλευτική της λειτουργία, οι γνωμοδοτήσεις και τα δίκτυα συνεργασίας που αναπτύσσει συμβάλλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση πολιτικών που λαμβάνουν υπόψη τις εδαφικές ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.

Σε εθνικό επίπεδο, η περίπτωση της Ελλάδας καταδεικνύει ότι, παρά τις θεσμικές προβλέψεις και τις δυνατότητες που προσφέρει το ευρωπαϊκό πλαίσιο, εξακολουθούν να υφίστανται προκλήσεις που σχετίζονται με τη διοικητική ικανότητα, τον συντονισμό των επιπέδων διακυβέρνησης και την αποτελεσματική απορρόφηση των ευρωπαϊκών πόρων. Η ενίσχυση των διοικητικών δομών των Ο.Τ.Α, η συστηματική επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού και η εμβάθυνση της εταιρικής σχέσης αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη βελτίωση της εφαρμογής της πολιτικής συνοχής.

Συνοψίζοντας, η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά ένα δυναμικό και εξελισσόμενο πεδίο, στο οποίο οι Ο.Τ.Α διαδραματίζουν ολοένα και πιο καθοριστικό ρόλο. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των θεσμικών και χρηματοδοτικών εργαλείων της Ένωσης, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της τοπικής διακυβέρνησης, μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και εδαφικής ισορροπίας, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

1. Ελληνική

Κρητικός Α. «Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης Η εξέλιξη της στις μεγάλες στιγμές της ευρωπαϊκής ενοποίησης», εκδ. Ελληνικές Εκδόσεις, 2021

Μούσης Ν. «Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδ. Παπαζήσης, 2002

Μπαμπαλιούτας Α., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Β', εκδ., Δ', 2024.

του ίδιου – Μητσόπουλος Κ., «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε.», εκδ. Σάκκουλα, 2014.

2. Αλλοδαπή

Bache I.-Flinders M. «Multi-level governance», Oxford University Press, εκδ. Α', 2004

Porter, Michael E. «Clusters and Competition: New Agendas for Companies, Governments, and Institutions» Harvard Business School Working Paper, No. 98-080, 1998

Αρθρογραφία

Αττικό Βήμα, «Η αυτοδιοίκηση δεν ζητά χάρες, ζητά και διεκδικεί αρμοδιότητες», 2025. Ανακτήθηκε από: <https://www.attikovima.gr/self-government/i-aftodioikisi-den-zita-chares-zita-kai-diekdikey-armodiotites/> (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)

Γκέκας Ρ. «Ο αυξημένος ρόλος των περιφερειών και των μητροπολιτικών περιοχών στη σύγχρονη Ευρώπη», σε Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας, 2019. Ανακτήθηκε από: <https://kede.gr/o-afximenos-rolos-ton-perifereion-kai-ton-mitropolitikon-periochon-sti-sygchroni-evropi/> (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)

Θεοδωρικάκος Τ., «Νέες θετικές προοπτικές για την Ελλάδα από την ενδυνάμωση της στρατηγικής σχέσης με τις ΗΠΑ», σε Εθνικός Κήρυκας, 2025. Ανακτήθηκε

από: <https://www.mindev.gov.gr/takis-theodorikakos-nees-thetikes-prooptikes-gia-thn-ellada-apo-thn-endynamwsh-ths-strathgikhs-sxeshs-me-tis-hpa/> (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)

Κασιμάτης Δ., «Έρχονται νέοι σημαντικοί κοινοτικοί πόροι για την Ελλάδα», σε aftodioikisi.gr, 2025. Ανακτήθηκε από: https://www.aftodioikisi.gr/oikonomia/erchontai-neoi-simantikoι-koinotikoι-poroi-gia-tin-ellada/#goog_rewarded (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)

Χαρδαλιάς Ν., «Διεκδικούμε περισσότερους πόρους και μεγαλύτερο ρόλο στη λήψη των κεντρικών αποφάσεων», σε OTA VOICE, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://otavoice.gr/aytodioikitika-nea/2025/12/n-chardalias-diekdikoume-perissoterous-porous-gia-tis-perifereies-kai-megalytero-rolo-sti-lipsi-ton-kentrikon-apofaseon/> (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)

Χρυσομαλίδης Χ., «Αποτίμηση των επιπτώσεων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ στην ευρωπαϊκή και την ελληνική οικονομία: επισκόπηση εμπειρικών μελετών», σε *Επιστημονικό περιοδικό Αειχώρος τόμος 34*, 2022. Ανακτήθηκε από: <https://journals.lib.uth.gr/index.php/aeihoros/article/view/1254/1187> (Τελευταία πρόσβαση: 25/02/2026)

Διαδικτυακές Πηγές

European Commission. *EIS interactive tool Country regional profile*.

Greece Ανακτήθηκε από: https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis#/ris/countries/EL?region=EL51&perf_table=current (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)

European Commission. *EU Regional Competitiveness Index 2.0. Anatoliki*

Makedonia, Thraki, 2022. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/regional_policy/assets/regional-competitiveness/index.html#/EL/EL51 (Τελευταία πρόσβαση 24/02/2026)

European Commission. *European Semester - Spring Package*, 2024. Ανακτήθηκε από: https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/COM_2023_600_1_EN.pdf (Τελευταία πρόσβαση 20/01/2026)

European Commission. *Priorities for 2021-2027*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

European Commission. *The recovery and resilience facility* (2025) Ανακτήθηκε από: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en (Τελευταία πρόσβαση 20/01/2026)

European Committee of the Regions. *Regional Hubs Network*: Ανακτήθηκε από: <https://cor.europa.eu/en/our-work/cooperations-and-networks/network-regional-hubs> (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)

European Parliament. *EU lagging regions: state of play and future challenges*, 2020. Ανακτήθηκε από: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/652219/IPOL_ATA\(2020\)652219_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/652219/IPOL_ATA(2020)652219_EN.pdf) (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)

Horizon Europe 2021-2027. *Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία: Ανάπτυξη μιας βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, 2024 Ανακτήθηκε από: <https://horizoneurope.gr/news/green-deal-sustainable-blue-economy/> (Τελευταία πρόσβαση 16/01/2026)

OECD. *Εγχειρίδιο Εσωτερικού Ελέγχου για την Ελληνική Δημόσια Διοίκηση*, 2018 Ανακτήθηκε από: https://www.oecd.org/el/publications/e-d-s-te-a-t-s-a-s_9789264309715-el.html (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)

Official Journal of the European Union. *Opinion of the European Committee of the Regions – Local and regional authorities in the permanent dialogue with the citizens*, 2020. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019IR4989> (Τελευταία πρόσβαση 20/01/2026)

ΕΕΤΑΑ ΑΕ. *Επιχειρησιακά Προγράμματα Δήμων και Περιφερειών*, 2024.

Ανακτήθηκε από: <https://www.eetaa.gr/epicheirisiaka-programmata-dimon-kai-perifereion/> (Τελευταία πρόσβαση 11/12/2026)

ΕΕΤΑΑ ΑΕ. *ΕΣΠΑ 2021-2027 και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, 2022. Ανακτήθηκε από:

https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2023/06/20221219_espa21_27_kai_ta.pdf (Τελευταία πρόσβαση 14/01/2026)

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ-ΑΜΘ, *Σύσταση Υπηρεσίας* 2016. Ανακτήθηκε από

<https://www.eydamth.gr/index.php/i-ypiresia-mas/parousiasi> (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη»

Πρόγραμμα SFC2021, 2021. Ανακτήθηκε από:

https://www.eydamth.gr/images/site_2021_27/ArticleID_0724/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR006-3.2.pdf (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας και

Θράκης, *Επιτελική σύνοψη προγράμματος Ανατολική Μακεδονία, Θράκη*

Ανακτήθηκε από:

https://20142020.eydamth.gr/images/site_2017/ArticleID_547/Summary_Greek_final.pdf (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

ΕΛΙΑΜΕΠ. *Οι επιπτώσεις της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ στις Ελληνικές Περιφέρειες 20214-2020*, 2024. Ανακτήθηκε από:

<https://ikee.lib.auth.gr/record/364272/files/Policy-paper-167-Andreou-EL.pdf> (Τελευταία πρόσβαση 11/01/2026)

ΕΛΙΑΜΕΠ. *Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα και ο ρόλος της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής*, 2024: <https://www.eliamep.gr/oi-perifereiakes-anisotites-stin-ellada-kai-o-rolos-tis-evropaikis-politikis-synochis/>

(Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας. Ανακτήθηκε από: <https://www.enpe.gr> (Τελευταία

πρόσβαση 21/12/2025)

- Επίσημος Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών* (2025) Ανακτήθηκε από: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-committee-regions-cor_el (Τελευταία πρόσβαση 25/02/2026)
- ΕΣΠΑ 2014-2020. *Η πολιτική Συνοχής της ΕΕ*, 2016. Ανακτήθηκε από: <https://2014-2020.espa.gr/el/Pages/staticCohesionPolicy.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 14/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027 Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027, *Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης Ελληνική Δημοκρατία 2021*. Ανακτήθηκε από: https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Etairiko_Symfwno_Perifereiakis_Anaptysis_2021-2027.pdf (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Ανατολική Μακεδονία, Θράκη*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPEasternMacedonia-Thrace.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Αττική*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPAttica.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 26/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Βόρειο Αιγαίο*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPNorthAegean.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Δυτική Ελλάδα*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPWesternGreece.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Δυτική Μακεδονία*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPWesternMacedonia.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Ήπειρος*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPEpirus.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Θεσσαλία*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPThessaly.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Ιόνια Νησιά*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPIonianIslands.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Κεντρική Μακεδονία*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPCentralMacedonia.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Κρήτη*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.pepkritis.gr/%CE%B5%CF%83%CF%80%CE%B1-2021-2027/> (Τελευταία πρόσβαση 17/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Νότιο Αιγαίο*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPSouthAegean.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 18/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Πελοπόννησος*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPPeloponnese.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 18/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Πολιτική Συνοχής μετά το 2021-2027*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/CohesionPost2027.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 20/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Πολιτική της Συνοχής*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/pages/CohesionPolicy.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 14/01/2026)

ΕΣΠΑ 2021-2027. *Στερεά Ελλάδα*, 2023. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPStereiaEllada.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 18/01/2026)

- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης-Παρουσίαση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης*, 2023. Ανακτήθηκε από:
<https://www.espa.gr/el/pages/RIS3.aspx> (Τελευταία πρόσβαση 24/02/2026)
- ΕΣΠΑ 2021-2027. *Σχεδιασμός ΕΣΠΑ και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2021-2027*, 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/Sxediasmos21-27.aspx>
(Τελευταία πρόσβαση 11/01/2026)
- ΕΥΔΕ Έρευνας και Καινοτομίας. *Ερευνώ-Καινοτομώ ΕΣΠΑ 2021-2027*. Ανακτήθηκε από: <https://erevno-kainotomo.gr/espa2127> Τελευταία πρόσβαση 14/01/2026
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών. *Γνωμοδοτήσεις*. Ανακτήθηκε από:
<https://cor.europa.eu/el/ergo-mas/gnomodotiseis> (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών. *Επιτροπές*. Ανακτήθηκε από
<https://cor.europa.eu/el/our-work/commissions> (Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Πολιτική συνοχής της ΕΕ: τα προγράμματα της περιόδου 2021-2027 αναμένεται να δημιουργήσουν 1,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην ΕΕ*, 2023 Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/05-02-2023-eu-cohesion-policy-2021-2027-programmes-expected-to-create-1-3-million-jobs-in-the-eu_el (Τελευταία πρόσβαση 11/01/2026)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Σχετικά με την 8η έκθεση για τη συνοχή: συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050*, 2022. Ανακτήθηκε από:
https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2022/cohesion-in-europe-towards-2050-8th-cohesion-report_el (Τελευταία πρόσβαση 11/01/2026)
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. *Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση-Ταμείο Συνοχής*, 2025 Ανακτήθηκε από:
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/96/%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%BF->

[%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%87%CE%B7%CF%82](#)(Τελευταία πρόσβαση 21/12/2025)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο/Συμβούλιο της ΕΕ. *Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 και Next Generation EU*, 2024. Ανακτήθηκε από:

<https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/mff2021-2027-ngeu-final/>
(Τελευταία πρόσβαση 20/01/2026)

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ανακτήθηκε από:

<https://www.pamth.gov.gr/>. (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021-2027. *Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 και Next Generation EU - Ενημερωτικό γράφημα και στοιχεία*, 2021.

Ανακτήθηκε από:

https://www.pepdym.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=228:%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CE%B5%CF%84%CE%AD%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-2021-2027-%CE%BA%CE%B (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας.

Αναπτυξιακό Συνέδριο. Νέο ΕΣΠΑ για όλους και για τον καθένα ξεχωριστά, *Μοχλός Ενίσχυσης της Ανταγωνιστικότητας της Βιομηχανίας και της*

Επιχειρηματικότητας, 2022. Ανακτήθηκε από: [https://2014-](https://2014-2020.espa.gr/el/Documents/Presentation_%CE%95%CF%85%CF%84%CF%85%CF%87%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%93%CE%92_%CE%95%CE%A3%CE%A0%CE%91%202021-2027.pdf)

[2020.espa.gr/el/Documents/Presentation_%CE%95%CF%85%CF%84%CF%85%CF%87%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%93%CE%92_%CE%95%CE%A3%CE%A0%CE%91%202021-2027.pdf](https://2014-2020.espa.gr/el/Documents/Presentation_%CE%95%CF%85%CF%84%CF%85%CF%87%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%93%CE%92_%CE%95%CE%A3%CE%A0%CE%91%202021-2027.pdf)

(Τελευταία πρόσβαση 14/01/2026)

Υπουργείο Εσωτερικών. Δελτίο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2023-2024, 2024. Ανακτήθηκε από: [https://www.ypes.gr/wp-](https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2025/01/INTERN_VOLVI-20250124.pdf)

[content/uploads/2025/01/INTERN_VOLVI-20250124.pdf](https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2025/01/INTERN_VOLVI-20250124.pdf) (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Υπουργείο Εσωτερικών. *Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης*, 2024. Ανακτήθηκε από: <https://www.ypes.gr/wp->

[content/uploads/2024/06/STRUCTURE-OPERATION-LRD-GREEK-VERSION-2024.pdf](https://peka-program.gr/wp-content/uploads/2024/06/STRUCTURE-OPERATION-LRD-GREEK-VERSION-2024.pdf) (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Υπουργείο Οικονομικών. *Σχέδιο Αξιολόγησης Προγράμματος «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή»*, 2023. Ανακτήθηκε από: https://peka-program.gr/wp-content/uploads/2025/04/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CE%91%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%A0%CE%95%CE%9A%CE%91_1.0.pdf (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. *Δίκτυο NATURA 2000*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr/perivallon/viopoikilotita/diktyo-natura-2000/> (Τελευταία πρόσβαση 26/02/2026)

Νομοθεσία

1. Ελληνική

N. 4622/2020 (ΦΕΚ Α' 27/07.02.2020) «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις»

N. 4914/2022 (ΦΕΚ Α 61/21.3.2022) «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας «Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Α.Ε.» και άλλες διατάξεις».

2. Ευρωπαϊκή

Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων COM/2017/0250

Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έγκριση του προγράμματος «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης στην Ελλάδα CCI 2021EL16FFPR006

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών-Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές σε διαρκή διάλογο με τους πολίτες (2020/C 440/09)

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2016/C 202/01

Κανονισμός (ΕΕ) 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021, για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων

Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027

Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ης Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα

Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας